

MAGDALENA PLATIS

ELEMENTE DE MICRO ȘI MACROECONOMIE

BAZELE UNEI ȘTIINȚE FASCINANTE

Editura Universității din București

Magdalena Platis

ELEMENTE DE MICRO ȘI MACROECONOMIE

BAZELE UNEI ȘTIINȚE FASCINANTE

V. 1 - 07826

Editura Universității din București

– 2003 –

Referenți științifici: *Prof. dr. Viorel CORNESCU*
Prof. dr. Sica STANCIU

D 379/03

© Editura Universității din București
Șos. Panduri 90-92, București . 76235; Tel./Fax: 410.23.84
E-mail: editura@unibuc.ro
Internet: www.editura.unibuc.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
PLATIS, MAGDALENA

Elemente de micro și macroeconomie: bazele generale ale unei științe fascinante / Magdalena Platis – București: Editura Universității din București, 2003

p. ; cm.

Bibliogr.

ISBN 973-575-715-X

33

B.C.U. Bucuresti

C20031707

Tehnoredactare computerizată: Constanța TITU

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	5
-----------------------------	---

Partea I Introducere în economie

Cap. 1. <i>Laturile economiei</i>	9
1.1. Microeconomia și macroeconomia	9
1.2. Economia pozitivă și normativă	11
Cap. 2. <i>Analiza economică</i>	13
2.1. Ipoteza caeteris paribus	13
2.2. Frontiera posibilităților de producție	15
2.3. Eroarea în analiza economică	16

Partea II Microeconomia

Cap. 3. <i>Comportamentul consumatorului</i>	21
3.1. Utilitatea economică	21
3.2. Echilibrul consumatorului	22
3.3. Efectul de substituție și de venit	23
Cap. 4. <i>Comportamentul producătorului</i>	24
4.1. Costul de producție	24
4.2. Combinarea factorilor de producție	28
Cap. 5. <i>Cererea și oferta</i>	32
5.1. Conceptele de cerere, ofertă, cantitate cerută, cantitate oferită, piață	32
5.2. Elasticitatea cererii și ofertei	35
Cap. 6. <i>Prețul</i>	41
6.1. Prețul posibil de piață	41
6.2. Prețul de echilibru	45
6.3. Corelațiile cerere-ofertă-preț	48
Cap. 7. <i>Profitul</i>	57
7.1. Formele profitului	57
7.2. Maximizarea profitului	62
Cap. 8. <i>Concurența</i>	66
8.1. Concurența perfectă	66
8.2. Concurența imperfectă	68
8.3. Strategii concurențiale	70

Cap. 9. Piața muncii	71
9.1. Caracteristicile pieței muncii	71
9.2. Echilibrul pe piața muncii	73
Cap. 10. Piața capitalurilor	77
10.1. Piața monetară	77
10.2. Piața financiară	86

Partea III Macroeconomia

Cap. 11. Indicatori macroeconomici	97
11.1. Importanța indicatorilor macroeconomici	97
11.2. Conținutul indicatorilor macroeconomici	98
Cap. 12. Echilibrul economic	105
12.1. Cererea și oferta agregate	105
12.2. Formele dezechilibrelor economice	106
Cap. 13. Inflația	109
13.1. Mecanismul inflației	109
13.2. Măsuri de combatere a inflației	115
Cap. 14. Șomajul	117
14.1. Șomajul și ocuparea	117
14.2. Măsuri de combatere a șomajului	119
Cap. 15. Fluctuațiile în economie	120
15.1. Manifestarea fluctuațiilor în economie	120
15.2. Politici anticiclice	122
Cap. 16. Statul și economia	123
16.1. Rolul statului și funcțiile sale	123
16.2. Forme de implicare a statului în economie	130

Partea IV Teste pentru verificarea cunoștințelor

Testul I	137
Testul II	154
Testul III	157
Testul IV	160
Testul V	166

Partea V Relații și corelații

Cuvânt final	204
Bibliografie	205

Cuvânt înainte

Activitatea economică este extrem de complexă. Mediul economic este dinamic. Comportamentul subiecților vieții economice este foarte diferit. De aceea și teoria economică în general, este controversată. Mulți încearcă să explice fenomenele și procesele economice, legile pieței și influența unor factori și ajung să coreleze tot mai multe variabile care nu demonstrează decât amplasarea sferei economice.

“Elemente de micro și macroeconomie. Bazele unei științe fascinante” își propune să fie o încercare de simplificare a prezentării și explicării domeniului economic. Deși aceasta nu se poate face decât cu riscul renunțării la unele aspecte, al descrierii sumare a unor relații, al evitării unor amănunte, lucrarea poate fi utilă deoarece:

- este o sursă de informație economică concisă asupra problemelor economice fundamentale;
- utilizează un limbaj accesibil și pentru nespecialiști;
- poate înlocui unele note de curs;
- sprijină studiul individual în verificarea cunoștințelor economice.

Prin urmare, lucrarea este destinată tuturor celor care studiază sau doresc să cunoască principalele coordonate ale vieții economice. Este o economie logică, fără multe reprezentări și grafice, coerentă și necesară pentru orice participant la viața economică.

Partea I

INTRODUCERE ÎN ECONOMIE

LATURILE ECONOMIEI

1.1. Microeconomia și macroeconomia

Termenul de **economie** cunoaște mai multe accepțiuni:

- ansamblul relațiilor sociale de producție existente într-o anumită perioadă de dezvoltare a factorilor de producție;
- știința care studiază fenomenele și procesele economice care se manifestă în activitatea economică;
- chibzuința în cheltuirea resurselor materiale.

Ca ansamblu de relații sociale de producție, economia cuprinde totalitatea ramurilor și subramurilor economice aflate în strânsă legătură unele cu altele, și astfel reprezintă un sistem.

Ca știință, economia a apărut din necesitatea soluționării contradicției fundamentale Nevoi–Resurse, ceea ce a permis conturarea obiectului său: administrarea resurselor în vederea satisfacerii nevoilor economice. Economia este o știință economică fundamentală și ocupă un loc central în cadrul sistemului științelor economice (fig. nr. 1).

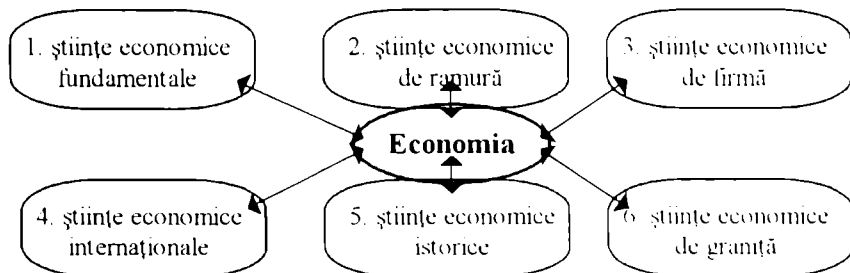

Fig. nr. 1: Sistemul științelor economice

Economia, este considerată punctul de plecare în înțelegerea și abordarea nu numai a celorlalte științe economice, dar și a celor juridice. Nu se poate înțelege problematica dreptului administrativ, civil, al muncii etc. dacă nu se cunoaște proprietatea, sau rolul și poziția statului în economie, combinarea factorilor de producție etc. Economia este o știință fascinantă pentru cine are puterea și interesul să intre în controversalele ei și devine înșelătoare pentru cel încrezător în forța lui de a înțelege fenomenul economic pentru că îi creează impresia de a fi simplă și evidentă când de fapt, este extraordinar de complexă și abstractă în toate ideile, tezele și teoriile sale.

Sub forma chibzuinței în cheltuirea resurselor, economia este cunoscută mai des în limbajul obișnuit, prin prisma economiilor la care ne determină limitarea resurselor și raționalitatea să apelăm.

Cele trei accepțiuni ale economiei sunt strâns legate unele de altele. Pe de o parte, activitatea economică concretă care înseamnă totalitatea relațiilor de producție, repartiție, schimb și consum se desfășoară prin acțiuni ale subiecților economici între care recurgerea la economii în scopul raționalizării cheltuielilor. Pe de altă parte, toată această complexitate practică de subiecți, bunuri și operații care se desfășoară prin acțiunea umană este obiect de studiu al științei care conceptualizează, descrie și explică mecanismele pieței și regulile jocului economic.

Economia este o știință frumoasă, educativă și fascinantă. Ea deschide poarta cunoașterii și înțelegerii vieții economice și a celorlalte științe economice și se îmbogățește la rândul său prin preluarea unor elemente de la alte discipline pe care le conceptualizează în manieră proprie.

Economia studiază viața economică la două niveluri: microeconomic și macroeconomic.

Microeconomia abordează viața economică la nivelul agentului economic, respectiv al pieței individuale.

Macroeconomia studiază viața economică la scară extinsă a economiei naționale, prin agregarea rezultatelor individuale.

Delimitarea problematicii economice microeconomice de cea macroeconomică nu este simplă; unele aspecte ale vieții economice pot fi recunoscute ca elemente de analiză micro sau macroeconomică, dar altele generează controverse (fig. nr. 2).

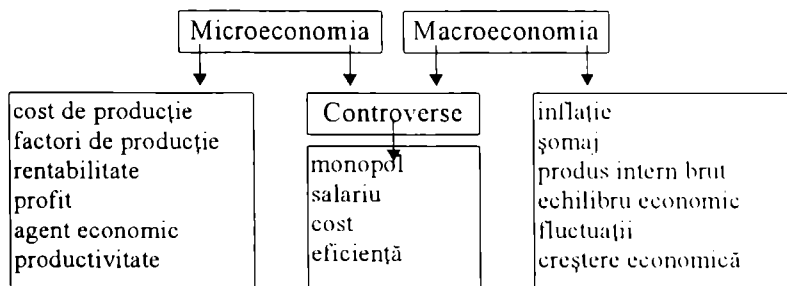

Fig. nr. 2: Aspecte de micro și macroeconomic

1.2. Economia pozitivă și normativă

Contradicția dintre nevoi și resurse bazată pe **raritatea resurselor** care este considerată o lege naturală a economiei stă la baza definirii obiectului de studiu al Economiei. În mod sintetic, analiza vieții economice permite descoperirea unor aspecte elementare (fig. nr. 3).

Conceptul economic	Conținutul conceptului
• Economia	• Modul în care societatea alocă resursele rare și bunurile
• Resursele	• Elemente care pot intra într-un proces economic generând rezultate numite bunuri
• Bun liber	• Un bun sau o resursă care nu este rară, chiar dacă prețul său este zero
• Piață	• Orice mecanism care generează schimbul între subiecții vieții economice
• Sistem de piață	• Totalitatea piețelor și a relațiilor dintre acestea
• Nevoi economice	• Cerințe obiective ale dezvoltării personalității umane care se pot satisface cu bunuri și servicii

Fig. nr. 3: Conceptele economice fundamentale

Viața economică poate fi abordată în două modalități, care conduc la economia pozitivă și economia normativă.

Economia pozitivă este acea latură a Economiei care studiază fenomenele și procesele economice așa cum se manifestă în realitate, fiind doar descriptivă.

Economia normativă este acea latură a Economiei care studiază fenomenele și procesele economice așa cum ar trebui să se manifeste în realitate, în baza unor judecăți de valoare considerate necesare pentru ameliorarea vieții economice și orientarea ei către situația ideală. Acest “normativ” nu este dictat de legile în vigoare care coordonează existența și funcționarea societății ci de optimul și perfecțiunea economică pe care Economia le definește și explică tocmai pentru a se cunoaște distanța dintre economia reală, imperfectă față de economia ideală perfectă. În plus, judecățile de valoare emise din punct de vedere normativ nu pot fi testate. Iată câteva ipoteze care se încadrează în abordarea economică pozitivă și normativă (fig. nr. 4).

Se observă că laturile Economiei, atât prin prisma nivelelor de analiză (micro și macro) cât și sub aspectul conținutului judecăților (pozitivă și normativă) sunt inseparabile. Ele alcătuiesc un întreg cu elemente cunoscute și mai puțin cunoscute, care arată stadiul progresului cunoașterii științifice.

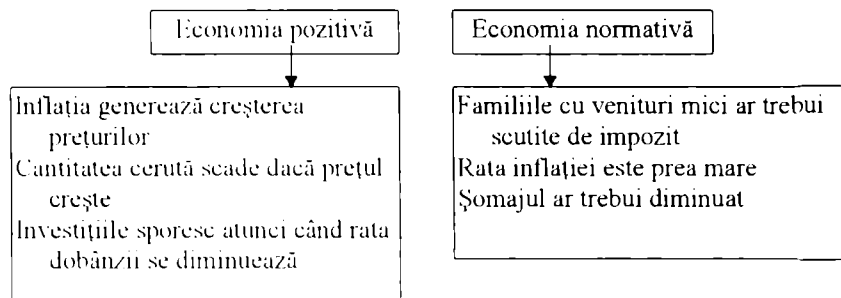

Fig. nr. 4: Elemente de economie pozitivă și normativă

ANALIZA ECONOMICĂ

2.1. Ipoteza caeteris paribus

Analiza economică se bazează pe abstracția științifică și corelația cost-beneficiu. Aceasta înseamnă că:

- fenomenele și procesele economice se manifestă într-un context economic, nu neapărat având o determinare fizică. De exemplu **piața** desemnează un spațiu economic în care se confruntă cererea și oferta, se manifestă concurența și se formează prețul. Piața exemplificată sub forma unor hale, târguri are o existență concretă, dar aceasta nu este obligatorie. De pildă, piața muncii în România nu capătă o determinare geografică, ci una abstractă desemnând totalitatea raporturilor dintre cererea și oferta de muncă, spațiul economic în care se formează salariul. De cele mai multe ori, categoriile economice se conceptualizează având un conținut abstract. Toate însă se regăsesc în practica economică, într-o manifestare în planul economiei societății, respectiv la nivel micro și macroeconomic;
- fenomenele și procesele economice sunt analizate prin prisma corelației cost-beneficiu, respectiv a analizei marginale. Astfel, decizia de suplimentare a unui factor de producție sau de creștere a acestuia devine o problemă de analiză marginală în care se compară costul marginal cu beneficiul marginal, respectiv costul suplimentar ocazionat de creșterea producției cu beneficiul adițional rezultat din această majorare. Este justificată economic creșterea producției dacă cel puțin costul marginal egalează venitul marginal pentru ca efortul producătorului să fie recompensat.

Ipoteza **caeteris paribus** este folosită în analiza economică din necesitatea de a desprinde influențele unor factori asupra unui fenomen, proces sau mecanism de funcționare a vieții economice. Cu alte cuvinte, complexitatea activității economice care face ca orice efect al acesteia să fie multifactorial îngreunează determinarea influențelor de variație dintre categoriile economice.

Ipoteza **caeteris paribus** se referă la faptul că celelalte condiții nu se schimbă, atunci când se precizează că între două variabile se stabilește o legătură directă sau inversă. Dacă cel puțin un factor din ceilalți supuși analizei nu este considerat constant influența poate fi inversă, iar corelațiile dintre variabile nu mai reflectă dinamica obișnuită.

Pentru a înțelege cum acționează ipoteza caeteris paribus, se pot reține câteva exemple (fig. nr. 5).

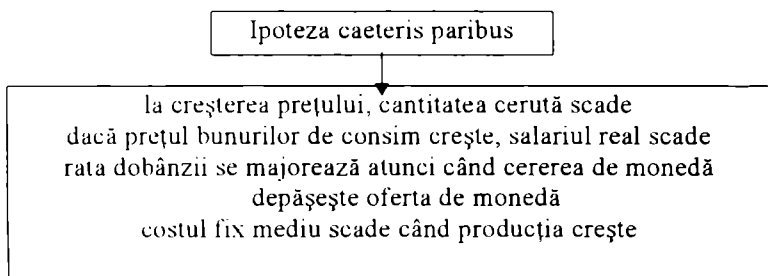

Fig. nr. 5: Ipoteza caeteris paribus

De exemplu, atunci când prețul crește, cantitatea cerută scade. Este esența legii cererii, dar aceasta funcționează în condițiile ipotezei caeteris paribus. Dacă celelalte condiții nu se mențin constante și de exemplu intervin factorii sezonieri sau preferințele cumpărătorilor sau așteptările acestora cu privire la dinamica prețurilor, este posibil ca în ciuda creșterii actuale de preț, cantitatea cerută să crească, tocmai datorită influențelor celorlalți factori. La fel, salariul real scade dacă prețurile cresc deoarece se diminuează puterea de cumpărare a unei unități monetare. Dar dacă în același timp, salariul nominal crește mai mult decât scad prețurile, salariul real înregistrează o tendință de creștere.

2.2. Frontiera posibilităților de producție

Toate aspectele analizei economice se supun principiului producției eficiente. În acest sens, economia folosește resursele disponibile în condițiile unui nivel tehnologic dat pentru a produce o cantitate maximă de bunuri și servicii.

Ipoteza producției eficiente este adeseori asociată cu frontiera posibilităților de producție (fig. nr. 6) care evidențiază combinațiile de cantități maxime din două bunuri x și y ce pot fi produse prin valorificarea deplină a resurselor disponibile.

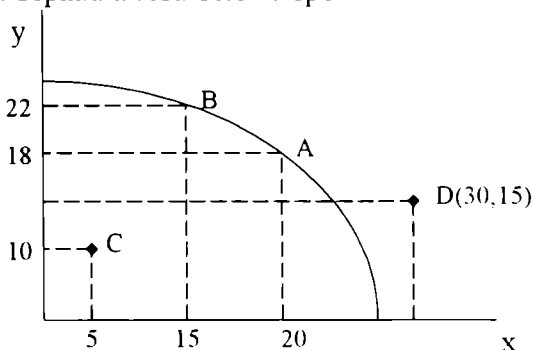

Fig. nr. 6: Frontiera posibilităților de producție

Se observă că orice combinație de cantități x și y care se situează pe curba posibilităților de producție reflectă o valorificare eficientă a resurselor disponibile. Altfel spus, în economie se pot produce fie cantități corespunzătoare punctului A ($20x$ și $18y$), fie B ($15x$ și $22y$) fie orice altă combinație evidențiată de curba respectivă, în condițiile utilizării eficiente a resurselor disponibile. O cantitate de bunuri x și y care se situează în interiorul frontierei posibilităților de producție (de tipul punctului C: $5x$ și $10y$) poate fi din punct de vedere tehnic posibilă, dar sub aspect economic este neavantajoasă, rămânând resurse disponibile nevalorificate. În schimb, orice cantitate sau combinație de cantități care depășește nivelul frontierei posibilităților de producție (punctul D: $30x$ și $15y$) nu poate fi obținută decât prin atragerea unor cantități suplimentare de resurse disponibile

sau prin valorificarea resurselor destinate producției printr-o tehnologie superioară care va determina modificarea frontierei posibilităților de producție.

2.3. Eroarea în analiza economică

Teoria economică se desfășoară în contextul manifestării cu predilecție a două erori de analiză:

- eroarea de generalizare;
- eroarea de cauzalitate.

Eroarea de generalizare se produce ori de câte ori se presupune că atunci când un agent economic beneficiază dintr-o anumită acțiune, aceasta se poate generaliza ca având efecte pozitive sau aceleași efecte atunci când este întreprinsă, asupra tuturor agenților economici. Ori, complexitatea vieții economice nu permite această generalizare. De exemplu, inițierea unei reduceri de preț generează avantaje agentului economic prin atragerea unui număr mai mare de cumpărători. Dar această măsură îi determină pe ceilalți agenți economici de pe piață să reducă prețurile produselor lor tocmai pentru a nu-și pierde consumatorii. Pe un termen mai lung această măsură nu reprezintă un câștig pentru agenții economici deoarece au înregistrat o diminuare a cifrei de afaceri.

Eroarea de cauzalitate se manifestă în analiza economică atunci când constatarea unei corelații între două acțiuni sau evenimente, atrage după sine concluzia că unul este cauza iar celălalt efectul. Ori, nu întotdeauna legăturile dintre variabilele economice sunt de cauzalitate. De exemplu, dacă veniturile unui agent economic sporesc în condițiile creșterii prețului pe piață, desprinderea unei concluzii de cauzalitate între creșterea veniturilor și creșterea prețului este greșită.

În concluzie, analiza economică:

- studiază viața economică, în general, relațiile economice, fenomenele, procesele, mecanismele și legile economice care o guvernează;

- folosește ipoteza caeteris paribus în aprecierea legăturilor de influență între variabilele economice;
- se bazează pe utilizarea rațională a resurselor limitate;
- caută răspunsurile cele mai bune la întrebările fundamentale CE, CÂT, CUM să se producă;
- nu este perfectă, întotdeauna rămânând elemente neidentificate, apărând factori noi de influență sau noi manifestări;
- are caracter complex, în care orizontul de timp, schimbă sensul interpretărilor economice.

Partea II

MICROECONOMIA

COMPORTAMENTUL CONSUMATORULUI

3.1. Utilitatea economică

Utilitatea economică este o noțiune abstractă. Exprimă **satisfacția** pe care o conferă unui consumator dat consumul unui bun în condițiile restricțiilor de achiziție: prețul și venitul.

Caracteristicile utilității economice, respectiv factorii de influență și formele sale se pot surprinde în fig. nr. 7.

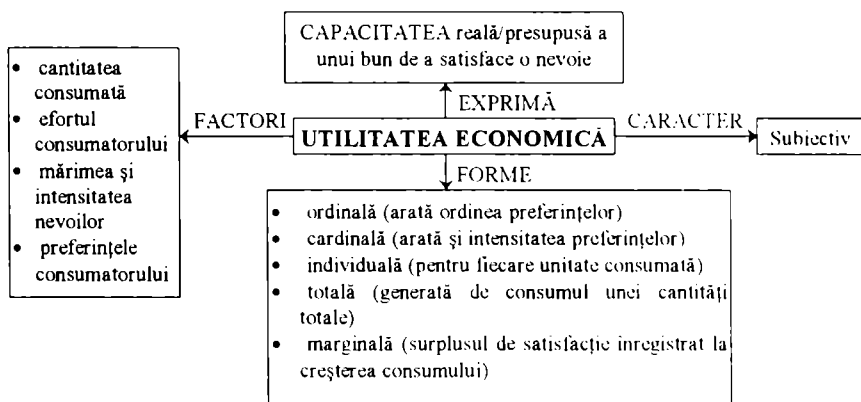

Fig. nr. 7: Utilitatea economică

Între utilitatea marginală și utilitatea totală se stabilesc anumite corelații:

- utilitatea marginală se determină prin diferența dintre utilitatea totală conferită de masa totală de bunuri după suplimentarea consumului și utilitatea totală dată de cantitatea de mărfuri existentă înaintea suplimentării consumului;

- utilitatea marginală se supune legii utilității marginale descrescătoare (formulată de A. Gossen în 1843) care arată că utilitatea marginală resimțită din consumul succesiv de unități dintr-un bun descrește iar utilitatea totală crește într-un ritm descrescător;
- când nevoia dintr-un bun este mai intensă, consumatorul acordă o importanță mai mare unităților consumate. De aceea **prima** unitate consumată are cea mai mare utilitate marginală iar ultima care corespunde saturației înregistrează un nivel de satisfacție suplimentară, adică de utilitate marginală, zero;
- dacă se continuă consumul, după pragul saturației, utilitatea marginală devine negativă conferind insatisfacție și dezutilitate consumatorului. Altfel spus, maximul de consum se determină pentru un consumator rațional la nivelul utilității totale maxime și al utilității marginale zero (fig. nr. 8).

Q	1	2	3	4	5	6
UT	10	18	25	30	30	28
UM	10	8	7	5	0	-2

Fig. nr. 8: Nivelul consumului rațional

3.2. Echilibrul consumatorului

Consumatorul rațional este acel individ care comparând două bunuri în vederea deciziei de consum aplică principiile:

- comparației (preferă marfa A față de B, pe B față de A sau îi este indiferent ce consumă între A și B);
- tranzitivității (preferând pe A lui B și pe B lui C, rezultă că preferă pe A față de C);
- lăcomiei/abundenței (are tendința de a prefera o cantitate mai mare altelea mai mici în condițiile aceluiași efort de achiziție și a aceleiași calități, chiar dacă volumul mai mic este suficient pentru satisfacerea nevoii de consum).

Echilibrul consumatorului reprezintă soluția la **problema consumatorului** adică exprimă combinația de bunuri care asigură cea mai mare satisfacție în condițiile cheltuirii întregului venit disponibil.

Determinarea echilibrului consumatorului presupune următoarele etape:

- identificarea prețurilor bunurilor care vor intra în consum;
- determinarea utilității marginale pentru fiecare unitate suplimentară din bunurile supuse analizei;
- calcularea raportului utilitate marginală / preț pentru fiecare unitate suplimentară din bunurile în discuție;
- alegerea cantităților din bunurile analizate care permit înregistrarea celei mai mari satisfacții la nivelul cheltuirii întregului venit destinat consumului, adică **determinarea programului de achiziții**.

3.3. Efectul de substituție și de venit

Echilibrul consumatorului nu este constant. Acesta se manifestă la nivelul unui alt program de achiziții care corespunde celei mai bune soluții la noua problemă a consumatorului.

Iată câteva corelații care declanșează schimbarea deciziei, respectiv a echilibrului consumatorului:

- dacă prețul unui bun crește, cantitatea consumată din acesta se reduce;
- dacă prețul scade, nivelul satisfacției crește pe seama cumpărării unei cantități suplimentare din acest bun,
- dacă prețul crește, când venitul nu se modifică, consumatorul poate cumpăra o cantitate mai mică din acest bun, scăzând puterea de cumpărare a venitului nominal;
- dacă venitul crește, cantitatea consumată crește, existând tendința de a cumpăra mai multe bunuri superioare (de calitate mai bună) și mai puține inferioare (de calitate mai scăzută).

Efectul de substituție este înlocuirea unui bun cu altul datorită variației prețului unuia dintre ele și conduce la un nou echilibru al consumatorului.

Efectul de venit este variația consumului dintr-un bun ca urmare a modificării venitului său și conduce la un nou echilibru al consumatorului.

COMPORTAMENTUL PRODUCĂTORULUI

4.1. Costul de producție

Costul de producție exprimă ansamblul cheltuielilor de fabricație și desfacere ale produselor realizate de un agent-ofertant pe piață.

Costul de producție se caracterizează prin următoarele aspecte:

- se regăsește în prețul produsului;
- este un cost de oportunitate, exprimând valoarea producției la care s-a renunțat pentru că s-a ales să se producă alt bun. Ca orice cost, costul de oportunitate trebuie să fie cât mai mic, adică sacrificiul sau regretul agentului economic care a ales o activitate să fie cât mai mic, respectiv valoarea pierdută a celei mai bune alternative să fie mai mică decât valoarea încasată din producția aleasă. Un cost de oportunitate mare stă la baza schimbării deciziei de producție și reorientării activității agentului economic;
- exprimă suma consumului valoric al tuturor factorilor de producție. Caracterizarea acestora este în fig. nr. 9.

În concluzie, **factorii de producție**:

- reprezintă resursele atrase și folosite în activitatea economică;
- cuprind elemente materiale, financiare și umane;
- se supun unei dezvoltări de tip extensiv sau intensiv (vezi fig. nr. 10).

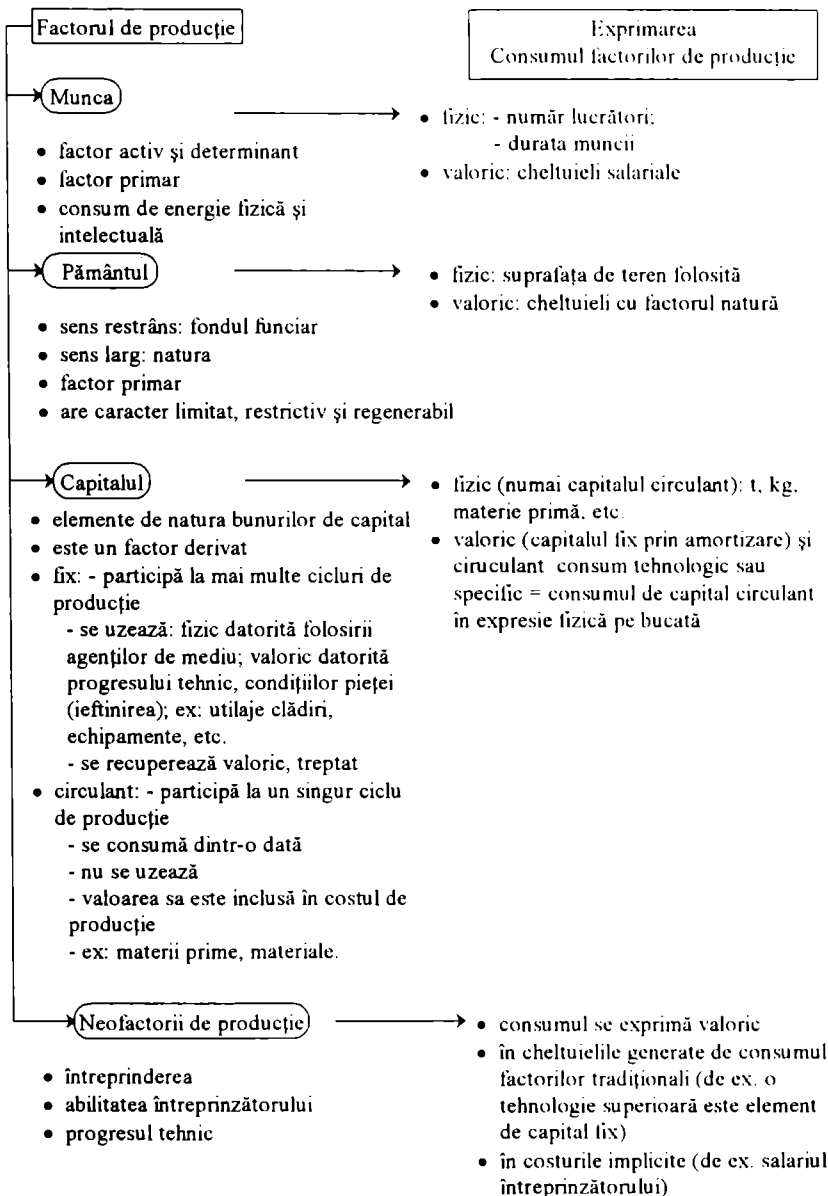

Fig. nr. 9: Factorii de producție și exprimarea consumului acestora

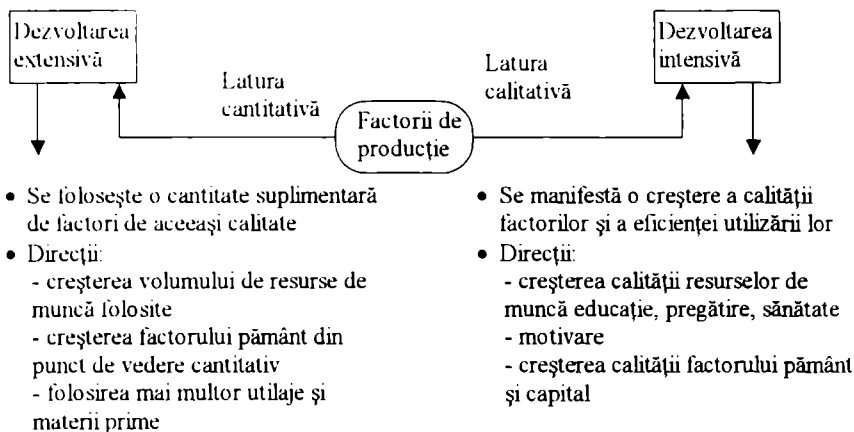

Fig. nr. 10: Dezvoltarea extensivă și intensivă

În aceste condiții, în activitatea economică se identifică mai multe tipuri de cheltuieli, astfel:

- * cheltuieli globale (pentru întregul volum de producție);
 - cost fix (CF) (nu depinde de volumul producției); exemplu: chirii, salariile personalului administrativ;
 - cost variabil (CV) (crește când producția crește, dar nu neapărat în aceeași proporție, și invers); exemplu: cheltuielile cu materii prime, salariile directe ale personalului tehnic;
 - cost total (CT) (suma dintre cheltuielile fixe și variabile);
- * cheltuieli medii unitare (pentru producerea unui bun);
 - cost fix mediu (CFM);
 - costul variabil mediu (CVM);
 - costul total mediu (CTM);
- * cheltuieli marginale (pentru producerea unei unități adiționale dintr-un bun);
 - cost marginal (Cm);
- * costuri explicite sau implicite;
 - costul explicit cuprinde totalitatea plăților pe care le suportă agentul economic pentru factorii de producție folosiți (salariile lucrătorilor, cheltuielile cu materiile prime, dobânda către bancă etc.);

- costul implicit exprimă costul de oportunitate al folosirii resurselor proprii de către agentul economic fără schimbul unei compensări. Altfel spus, acesta reprezintă veniturile întreprinzătorului însuși (salariul său și dacă este cazul, renta proprie sau dobânda la propriul capital). În sens contabil, aceste costuri nu se reflectă alături de cheltuielile vizibile (explicite), dar alături de acestea formează costul total.

Grafic, legăturile dintre diferite categorii de cheltuieli se prezintă ca în fig. nr. 11 și 12.

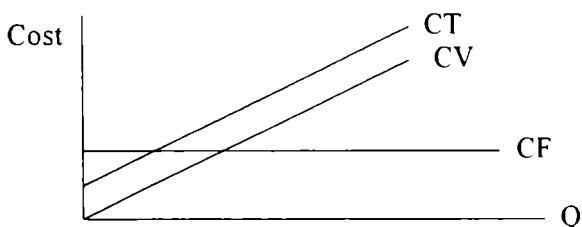

Fig. nr. 11: Relația dintre CF, CV, CT și Q

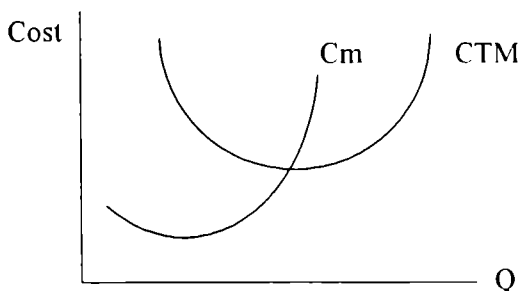

Fig. nr. 12: Relația dintre Cm și CTM

În concluzie:

- costul total este reprezentat paralel cu costul variabil, având ca nivel de pornire dimensiunea costului fix la care se adaugă mărimea costului variabil;

- când producția este zero, costul total este egal cu costul fix, deoarece nu se înregistrează cheltuieli variabile;
- costul total nu poate fi niciodată zero deoarece, chiar dacă nu se produce nimic și chiar dacă agentul economic nu are investiții în echipamente, cheltuieli fixe, mai mici, legate de o dotare scăzută, tot se înregistrează;
- costul marginal coincide cu nivelul costului total mediu, atunci când acesta din urmă înregistrează nivelul minim;
- costul marginal este superior costului total mediu când acesta din urmă crește;
- costul marginal este inferior costului total mediu când acesta din urmă scade;
- atunci când costul marginal scade, costul total mediu scade și el, dar acesta din urmă este ca nivel superior costului marginal;
- există o zonă a producției în care costul marginal înregistrează o creștere în condițiile în care costul total mediu continuă să scadă, fiind totuși superior costului marginal.

În vederea reducerii costurilor de producție, agenții economici acționează în următoarele direcții:

- reducerea cheltuielilor de stocare, administrative, cu publicitatea sau alte categorii;
- cumpărarea factorilor de producție la prețuri mai scăzute;
- reducerea consumului de materiale;
- organizarea producției pe baza creșterii randamentelor utilizării factorilor de producție, etc.

Pentru a înțelege mai bine efectele creșterii producției asupra categoriilor de cheltuieli, se pot urmări datele din fig. nr. 13.

4.2. Combinarea factorilor de producție

Combinarea factorilor de producție reprezintă un proces de unire a factorilor de producție care cunoaște o latură tehnică și una economică de manifestare.

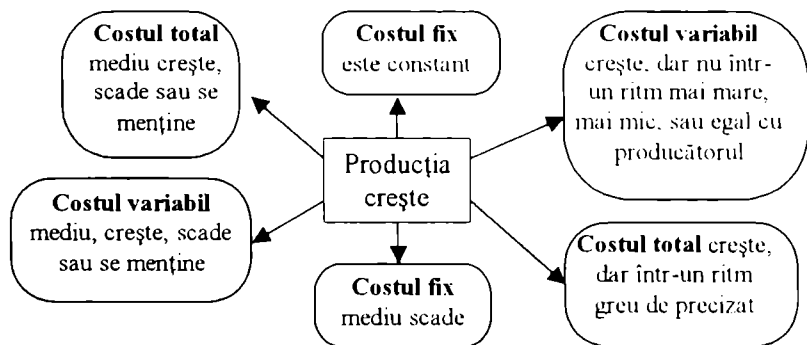

Fig. nr. 13: Efectele creșterii producției asupra costurilor globale și unitare

În sens tehnic, combinarea factorilor de producție presupune unirea factorilor din punct de vedere cantitativ, calitativ și structural, posibil de realizat în condițiile unei tehnologii date.

În sens economic, combinarea factorilor de producție înseamnă unirea factorilor în condițiile minimizării costului de producție.

La baza procesului de combinare se află trăsăturile factorilor de producție (fig. nr. 14).

Divizibilitatea se referă la capacitatea factorilor de a fi segmentați în diverse elemente, ușor de antrenat în activitatea economică.

Adaptabilitatea exprimă capacitatea factorilor de producție de a se asocia cu anumite elemente.

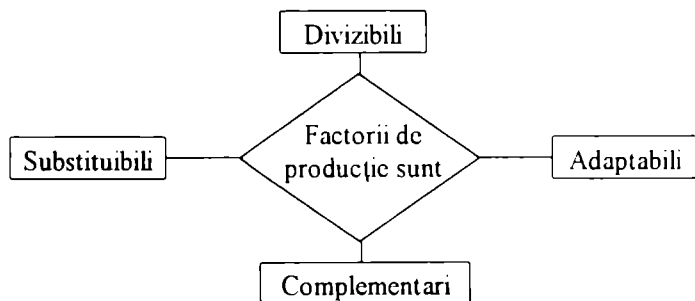

Fig. nr. 14: Trăsăturile factorilor de producție

Complementaritatea factorilor exprimă relația de dependență a unui factor de o anumită cantitate și calitate dintr-un alt factor.

Substituirea factorilor de producție desemnează procesul de înlocuire a unei cantități dintr-un factor de producție cu o cantitate din alt factor, în condițiile creșterii sau menținerii dimensiunilor producției. Raportul de înlocuire a unui factor mai scump cu altul mai ieftin este dat de **rata marginală de substituție** (R_{ms}) care se determină raportând variația factorului (x) care substituie (intră în procesul de producție) la variația factorului (y) care se substituie (iese din procesul de producție).

$$R_{ms} = \frac{\Delta x}{\Delta y}$$

Dacă se ia în considerare că productivitatea marginală (W_m) a unui factor desemnează sporul de producție (Q) generat de creșterea consumului unui factor (x), adică

$$W_{mx} = \frac{\Delta Q}{\Delta x}$$

se deduce o altă relație pentru rata marginală de substituție, respectiv

$$R_{ms} = \frac{W_{my}}{W_{mx}}$$

În plus, productivitatea sau producția medie (W) exprimă producția realizată prin consumul unui factor dacă este parțială sau al tuturor factorilor dacă este agregată:

$$W = \frac{Q}{X}$$

Atât productivitatea medie, cât și productivitatea marginală se determină fizic și valoric, la nivele parțiale, ale consumului unui factor de producție, și numai valoric la nivelele agregate ale însumării consumurilor de factori de producție.

Prin urmare, un tabel centralizator este în măsură să sintetizeze structura diferiților indicatori și modul lor de determinare, ca în fig. nr. 15.

Nr. crt.	Relația	Legendă
1.	$CT = CF + CV$	Cf = cost fix; CV = cost variabil;
2.	$CT = C_{mat} + C_{sal}$	CT = cost total; Cmat = cost material
3.	$CFM = \frac{CF}{Q}$	Csal = cost salarial CFM = cost fix mediu
4.	$CVM = \frac{CV}{Q}$	CVM = cost variabil mediu CTM = cost total mediu
5.	$CTM = \frac{CT}{Q}$	Q = producția Δ = variație
6.	$CTM = CFM + CVM$	A = amortizare
7.	$CT = A + K_{circ} + C_{sal}$	Kcirc = consumul de capital circulant
8.	$CT + Pr = CA$	
9.	$C_m = \frac{\Delta CT}{\Delta Q}$	Cm = cost marginal
10.	$C_m = \frac{\Delta CV}{\Delta Q}$	

Fig. nr. 15: Relațiile dintre costuri și principalii factori determinanți

În plus, procesul de combinare a factorilor de producție se supune legii randamentelor descrescătoare care acționează ori de câte ori se combină un factor de producție cu unul variabil. Efectul este creșterea producției într-un ritm descrescător, datorită atingerii pragului de saturație a factorului fix (constant) cu factorul variabil. Altfel spus, producția totală crește, dar producția marginală scade, ceea ce înseamnă că rezultatul total sporește într-un ritm din ce în ce mai mic până la nivelul la care nu mai crește deloc, adică producția marginală este zero, nivel de combinare peste care nu mai este avantajos să se continue procesul de suplimentare a factorului variabil, devenind inefficient

CEREREA ȘI OFERTA

5.1. Conceptele de cerere, ofertă, cantitate cerută, cantitate oferită, piață

Piața are caracter complex și dinamic. Pe piață:

- se întâlnesc numeroși agenți economici;
- se manifestă relații de concurență;
- se derulează diferite tranzacții;
- se formează prețul;
- se confruntă și se corelează cererea cu oferta;
- se generează echilibre și dezechilibre.

Piața este un concept controversat datorită multor puncte de vedere care s-au conturat cu privire la conținutul ei. În același timp este și o noțiune abstractă. Piață în general, nu există. Ceea ce există este o piață a bunurilor de consum, o piață monetară, una valutară, o piață a factorilor de producție etc. Mai mult decât atât, chiar dacă se identifică obiectul pieței – moneda, hârtiile de valoare, bunurile de consum – piața rămâne tot o categorie abstractă. De exemplu piața muncii nu are o delimitare clară din punct de vedere geografic.

Între **cerere** și **nevoi** există o strânsă legătură: cererea reprezintă o parte a acestora, adică acea parte solvabilă, care poate fi satisfăcută prin intermediul pieței, în condițiile restricțiilor de preț și venit. Cealaltă parte a trebuințelor rămâne în stadiul de a putea fi satisfăcute dacă condițiile pieței se vor schimba, adică restricțiile se vor diminua (scade prețul sau crește venitul pentru consum).

Deci **cererea** exprimă ansamblul de cantități cerute la diferite niveluri de preț.

Nu trebuie să se confunde cererea cu cantitatea cerută. Diferența dintre acestea trebuie să fie foarte clară: cantitatea cerută exprimă un moment al cererii, pe curba cererii fiind un punct la un nivel de preț iar cererea reprezintă ansamblul cantităților cerute la diferite nivele de preț. Altfel spus, cererea corelează o listă de cantități cerute cu o listă de prețuri, în timp ce cantitatea cerută se referă la un singur nivel al cererii în funcție de un anumit preț. Pe piață cumpărătorii se adresează sub forma unei cantități cerute, adică vor solicita de exemplu 3 kg de mere la prețul de 10000 lei/kg. Dar dacă prețul este mai mic, 8000 lei/kg, ei vor dori mai mult, 6 kg de mere, și așa mai departe. Cu cât scade prețul, cu atât crește cantitatea și invers (cu cât crește prețul, cu atât scade cantitatea cerută). Deci, între cantitatea cerută și preț, există o relație inversă. De aceea, dacă se reprezintă curba cererii prin trasarea cantității cerute la nivele diferite de preț, ea capătă formă descendentă (fig. nr. 16):

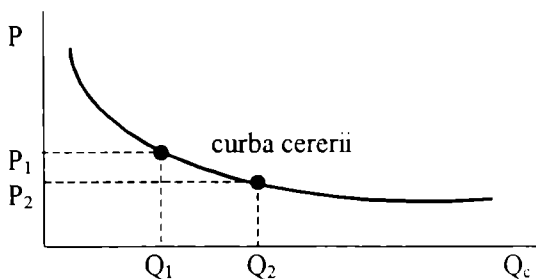

Fig. nr. 16: Cererea

La un preț mare există o cantitate cerută mică și la un preț mic, o cantitate cerută mare. Dacă prețul scade de la P_1 la P_2 cantitatea cerută crește de la Q_1 la Q_2 . Această relație inversă între cantitatea cerută și preț exprimă conținutul legii cererii.

Ca și în cazul relației nevoi-cerere, relația resurse-ofertă cunoaște o interpretare similară. O parte a resurselor se regăsește pe piață sub formă de ofertă. Cealaltă parte rămâne la stadiul de a

putea fi valorificată și transformată în factori de producție necesari pentru obținerea bunurilor economice.

Definiția ofertei cuprinde de asemenea o relație cantitate-preț. Deci, oferta este ansamblul de cantități oferite la diferite niveluri de preț. Iar cantitatea oferită exprimă numai un moment al ofertei. Altfel

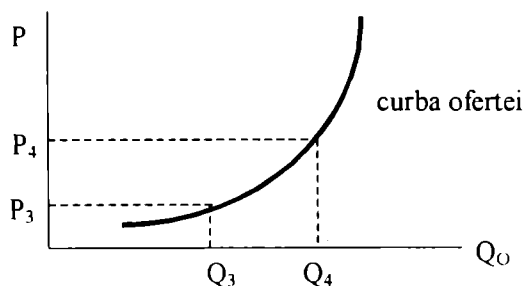

Fig. nr. 17: Oferta

spus, oferta corelează o listă de cantități oferite cu o listă de prețuri. De aceea, dacă se reprezintă curba ofertei prin trasarea cantității cerute în funcție de diferite nivele de preț, ea capătă formă ascendentă (fig. nr. 17):

La un preț mare există o cantitate oferită mare și la un preț mic, o cantitate oferită mică.

Dacă prețul scade de la P_4 la P_3 , cantitatea oferită scade de la Q_4 la Q_3 .

Această relație directă între cantitatea oferită și preț exprimă conținutul *legii ofertei*.

Există mai multe tipuri de piețe (vezi fig. nr. 18).

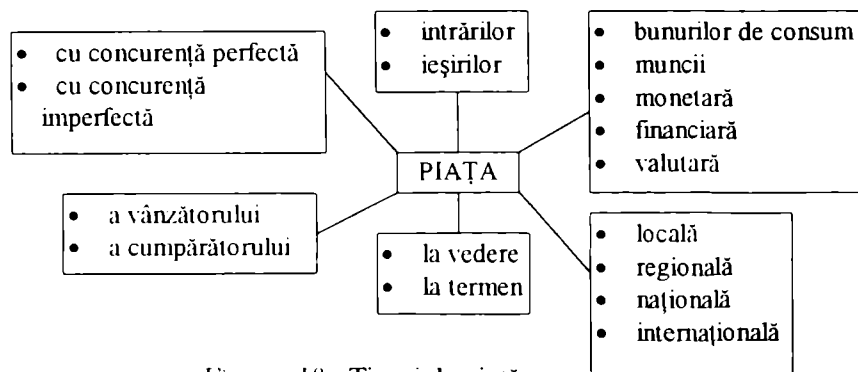

Fig. nr. 18: Tipuri de piață

5.2. Elasticitatea cererii și ofertei

Dacă între cantitatea cerută și preț este o relație inversă, la creșterea prețului, cantitatea cerută scade. Dar există mărfuri și mărfuri! La unele reacția este mai mare, la altele sensibilitatea de variație este mai mică atunci când variază prețul.

Sensibilitatea de variație a cantității cerute la variația prețului definește elasticitatea cererii în funcție de preț (E_c^P). Prin urmare există mai multe grade de elasticitate a cererii:

- cerere perfect inelastică (rigidă) la care coeficientul $E_c^P = 0$, adică atunci când la variația prețului (oricare ar fi ea), cantitatea cerută nu se modifică (fig. nr. 19).

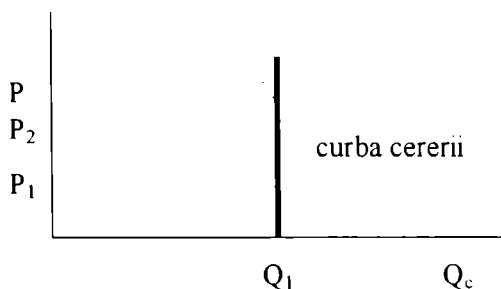

Fig. nr. 19: Cererea perfect inelastică

Prețul crește de la P₁ la P₂ iar cantitatea cerută nu se modifică. Este cazul bunurilor de strictă necesitate care nu au înlocuitori și prin urmare variația prețului nu afectează cantitatea cerută. Este vorba despre produsele de strictă necesitate care nu au înlocuitori.

- cerere perfect elastică la care coeficientul $|E_c^P| \rightarrow \infty$ adică atunci când chiar dacă prețul nu se modifică, cantitatea cerută variază (fig. nr. 20).

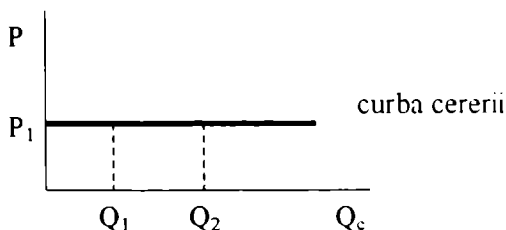

Fig. nr. 20: Cererea perfect elastică

Prețul este același, dar cantitatea cerută se modifică de la Q_1 la Q_2 .

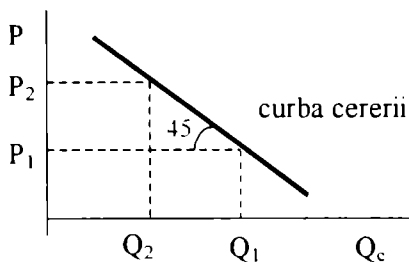

Fig. nr. 21: Cererea unitară

Prețul crește de la P_1 la P_2 cu 10%, iar cantitatea cerută scade de la Q_1 la Q_2 tot cu 10%.

– cerere elastică, la care coeficientul $|E_c^P| > 1$ adică la care o variație a prețului este urmată de o modificare mai mare a cantității cerute (fig. nr. 22).

Prețul crește de la P_1 la P_2 cu 10%, iar cantitatea cerută scade de la Q_1 la Q_2 cu mai mult de 10%.

– cerere inelastică, la care coeficientul $|E_c^P| < 1$ adică la care o variație a prețului este urmată de o modificare mai mică a cantității cerute. Cererea este mai puțin sensibilă la variația prețului (fig. nr. 23).

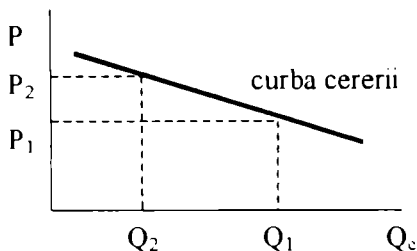

Fig. nr. 22: Cererea elastică

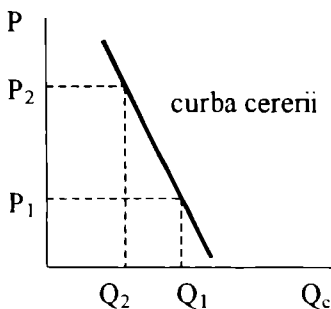

Fig. nr. 23: Cererea inelastică

Prețul crește de la P_1 la P_2 cu 10%, iar cantitatea cerută scade de la Q_1 la Q_2 cu mai puțin de 10%.

În aprecierea gradului de elasticitate coeficientul se analizează în modul, adică se ignoră semnul + sau -. Desigur că dacă se respectă legea cererii, elasticitatea cererii în funcție de preț va fi reflectată printr-un coeficient negativ deoarece există relația inversă între cantitate cerută și preț. Dacă legea cererii nu se respectă (crește prețul, crește și cantitatea cerută) atunci, existând o relație directă între cantitatea cerută și preț, coeficientul va avea semnul +. Dar pentru aprecierea gradului de elasticitate se ia în calcul doar mărimea absolută a coeficientului. De exemplu:

- a) $E_c^P = -4 \rightarrow$ cerere elastică ($4 > 1$)
- b) $E_c^P = 3 \rightarrow$ cerere elastică ($3 > 1$)
- c) $E_c^P = -0,6 \rightarrow$ cerere inelastică ($0,6 < 1$)
- d) $E_c^P = 0,5 \rightarrow$ cerere inelastică ($0,5 < 1$)
- e) $E_c^P = -1 \rightarrow$ cerere unitară ($|-1| = 1$)
- f) $E_c^P = 1 \rightarrow$ cerere unitară
- g) $E_c^P \rightarrow \infty \rightarrow$ cerere perfect elastică
- h) $E_c^P \rightarrow -\infty \rightarrow$ cerere perfect elastică

În exemplele a, c, e, h legea cererii se respectă (există o relație inversă între cantitatea cerută și preț). Coeficientul este negativ. În exemplele b, d, f, g legea cererii nu se respectă (există o relație directă între cantitatea cerută și preț). Coeficientul este pozitiv.

Calcularea coeficientului se face pe baza relației:

$$E_c^P = \frac{\Delta C}{C} : \frac{\Delta P}{P} = \frac{C_1 - C_0}{C_0} : \frac{P_1 - P_0}{P_0}$$

unde E_c^P = elasticitatea cererii în funcție de preț;

C_0 = cantitatea cerută în perioada de bază;

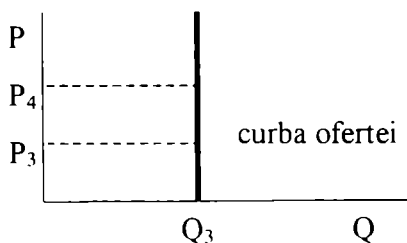
C_1 = cantitatea cerută în perioada curentă;

P_0 = prețul corespunzător lui C_0 ;

P_1 = prețul corespunzător lui C_1 .

Pe lângă elasticitatea cererii în funcție de preț se manifestă și **elasticitatea cererii în funcție de venit**. În mod normal însă, coeficientul E_c^I este pozitiv, deoarece la creșterea venitului, cantitatea cerută crește și invers. În rest, se mențin toate gradele de elasticitate și în cazul factorului venit. În acest context se numește bun normal (sau superior) bunul la care cantitatea cerută crește ca urmare a creșterii venitului și se consideră bun inferior cel la care cantitatea cerută scade, când venitul crește.

Și în cazul ofertei, sensibilitatea de variație a cantității oferite la variația prețului se numește elasticitate a ofertei în funcție de preț (E_O^P). Există mai multe grade de elasticitate a ofertei:

– ofertă perfect inelastică (rigidă) la care coeficientul $E_O^P = 0$, adică atunci când la variația prețului, cantitatea oferită nu se modifică (fig. nr. 24).

Fig. nr. 24: Oferta perfect inelastică

Prețul crește de la P_3 la P_4 dar cantitatea nu se modifică.

– ofertă perfect elastică, la care coeficientul $E_O^P \rightarrow \infty$, adică atunci când chiar dacă prețul nu se modifică, cantitatea oferită variază (fig. nr. 25).

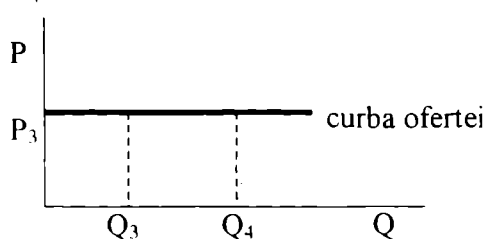

Fig. nr. 25: Oferta perfect elastică

Prețul este același, dar cantitatea oferită se modifică de la Q_3 la Q_4 .

- ofertă unitară, la care coeficientul $E_O^P = 1$, adică la care o variație a prețului de un anumit procent este urmată de aceeași modificare a cantității oferite (fig. nr. 26).

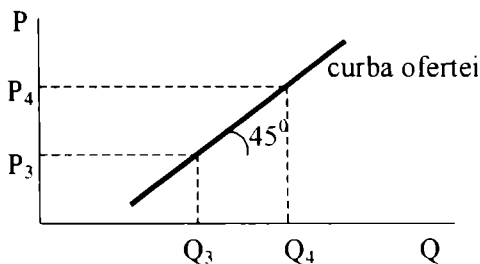

Fig. nr. 26: Oferta unitară

Prețul crește de la P_3 la P_4 cu 10%, iar cantitatea oferită crește de la Q_3 la Q_4 tot cu 10%.

- ofertă elastică, la care coeficientul $E_O^P > 1$, adică la care o variație a prețului este urmată de o modificare mai mare a cantității oferite (fig. nr. 27).

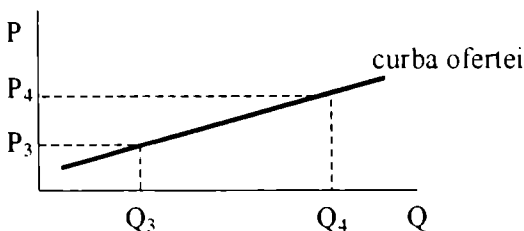

Fig. nr. 27: Oferta elastică

Prețul crește de la P_3 la P_4 cu 10%, iar cantitatea oferită crește de la Q_3 la Q_4 cu 16%.

- ofertă inelastică, la care coeficientul $E_O^P < 1$, adică la care o

variație a prețului este urmată de o modificare mai mică a cantității oferite (fig. nr. 28).

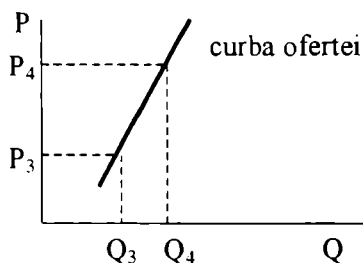

Fig. nr. 28: Oferta inelastică

Prețul crește de la P_3 la P_4 cu 10%, iar cantitatea oferită crește de la Q_3 la Q_4 cu 6%.

Coeficientul elasticității ofertei în funcție de preț este

$$E_O^P = \frac{\Delta O}{O} : \frac{\Delta P}{P} = \frac{O_1 - O_0}{O_0} : \frac{P_1 - P_0}{P_0}$$

În mod normal, dacă legea ofertei se respectă, coeficientul elasticității ofertei în funcție de preț este pozitiv.

Cererea și oferta sunt influențate de numeroși factori (fig.nr. 29).

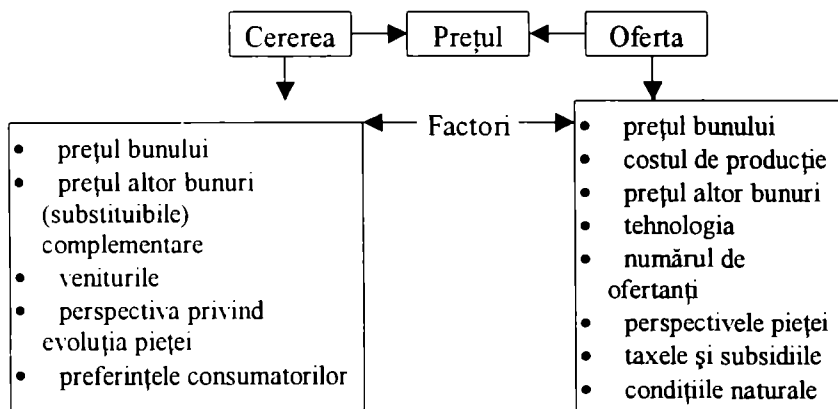

Fig. nr. 29: Factorii care influențează cererea și oferta

PREȚUL

6.1. Prețul posibil de piață

Există mai multe concepții cu privire la esența prețului:

- teoria obiectivă în care prețul este considerat o expresie bănească a valorii determinate de munca încorporată la realizarea bunului;
- teoria subiectivă în care prețul este expresia valorică a utilității mărfurilor;
- teoria sintetizatoare în care prețul exprimă atât cheltuielile producătorului ce reflectă cantitatea de muncă depusă cât și nivelul cererii, respectiv utilitatea mărfurilor;
- teoria modernă care consideră prețul o cantitate de monedă ce poate fi cedată de cumpărător producătorului în schimbul unui bun dorit.

O analiză comparativă între teoria obiectivă și cea subiectivă a formării prețurilor pune în evidență mai multe deosebiri (fig. nr. 30).

Elementul (criteriul) de comparație	Teoria obiectivă	Teoria subiectivă
1. Esența prețului	Exprimarea bănească a consumului de <u>muncă</u> necesar pentru producerea unui bun.	Aprecierea consumatorului asupra <u>utilității mărfii</u> care face obiectul schimbului.
2. Momentul apariției teoriilor	A fost elaborată în perioada înlocuirii feudalismului și a generalizării producției de mărfuri, când au circulat banii de aur.	A apărut pe o treaptă superioară de evoluție a economiei de schimb, în contextul contradicției dintre producție și consum.

Fig. nr. 30: Analiză comparativă între teoria obiectivă și subiectivă

3. Sferele economice care fac obiectul preocupărilor	Producția.	Circulația mărfurilor și consumul.
4. Susținători de seamă	– A. Smith – D. Ricardo	– K. Menger – S. Jevons – L. Walras
5. Factorii care influențează raportul de schimb între două bunuri economice	Factori obiectivi: – cantitatea de muncă folosită; – puterea de cumpărare a banilor.	Factor subiectiv: – utilitatea marginală. Factor obiectiv: – raritatea produsului.
6. Aspecte ale prețului care se cer explicate (acestea au aceeași interpretare, dar formulări diferite)	– prețul pieței, respectiv – prețul natural.	– prețul pe perioadă scurtă, respectiv – prețul pe perioadă lungă.
7. Poziția factorului <u>muncă</u>	Munca: – prezintă un rol central, determinant în formarea prețului; – are un caracter omogen; – poate fi comensurată.	Munca este acceptată ca factor de influențare a ofertei (costul de producție determină oferta care influențează apoi utilitatea marginală), dar rolul hotărâtor este al utilității.
8. Poziția factorului utilitate	Utilitatea este abordată sub forma importanței caracteristicilor obiective ale bunurilor în stabilirea costului de producție; ori utilitatea este o reflectare tocmai a caracteristicilor intrinseci ale mărfurilor; de altfel utilitatea este recunoscută ca element al oricărui bun, sub denumirea de valoare de întrebuințare.	Utilitatea mai exact cea marginală (finală) este fundamentul prețului.

9. Rolul ofertei în formarea prețurilor	Oferta are un rol direct, evident, producătorul fiind cel care suportă costul de producție.	Oferta are un rol indirect, de influență a gradului final de utilitate; pe de altă parte este recunoscut efectul costului de producție asupra nivelului prețului, dar pe termen lung.
10. Rolul cererii în formarea prețurilor	Prețul pieței este explicat în termenii unui mecanism al cererii și ofertei, acceptându-se că atunci când cererea (C) depășește oferta (O), există factori de partea cererii care determină în mod efectiv prețul; desigur, și invers. Deci, este recunoscută influența cererii numai în situația $C > O$.	Cererea are un rol primordial în procesul de formare a prețului, dar pe termen scurt.
11. Exprimarea prețului (P) al unui bun (A) în funcție de prețul altei mărfi (B)	$P_A / P_B = L_A / L_B$, unde L_A, L_B sunt cantitățile de muncă necesare pentru realizarea unei unități de marfă A, B.	$P_A / P_B = UM_A / UM_B$, unde UM_A, UM_B sunt utilitățile finale generate de consumul unei unități de marfă A, B.
12. Caracteristici le prețului	<ul style="list-style-type: none"> - o anumită unitate (cantitate) dintr-un bun are un preț unic; - raportul de schimb între două bunuri are caracter obiectiv, static, dat de raportul cantităților de muncă folosite în producerea mărfurilor. 	<ul style="list-style-type: none"> - aceeași unitate dintr-un bun poate avea prețuri deferite; - raportul de schimb între două bunuri are caracter subiectiv, dinamic, în funcție de comportamentul cumpărătorului și de celelalte mărfuri pe care le mai achiziționează.
13. Premise necesare pentru formarea prețului	<ul style="list-style-type: none"> - producția să fie rudimentară; - munca să aibă caracter omogen și să conducă la practicarea unui salariu unic în diferite domenii productive; - rata profitului să fie aceeași în diferite producții. 	<ul style="list-style-type: none"> - consumatorul să acționeze numai pe bază de raționamente; - utilitatea mărfurilor care fac obiectul raportului de schimb să poată fi estimată de consumator.

În condițiile dinamismului vieții economice și complexității sale, prețul se formează în limitele posibilului de piață și apare ca preț posibil.

Prețul posibil de piață prezintă următoarele caracteristici principale:

1. are o limită maximă pentru care dispare cererea;
2. are o limită minimă determinată de costul de producție al mărfii sub care bunul nu poate vândut decât pe o perioadă scurtă de timp;
3. are numeroase niveluri practicate în același timp de diferiți producători și acceptate de cumpărători;
4. are caracter dinamic, fiecare participant la schimb având posibilitatea să-și schimbe opțiunea pentru un nivel de preț sau altul;
5. are caracter reglementat, fiind supus legislației în domeniul pieței pe care se formează.

Prețul îndeplinește mai multe funcții (fig. nr. 31).

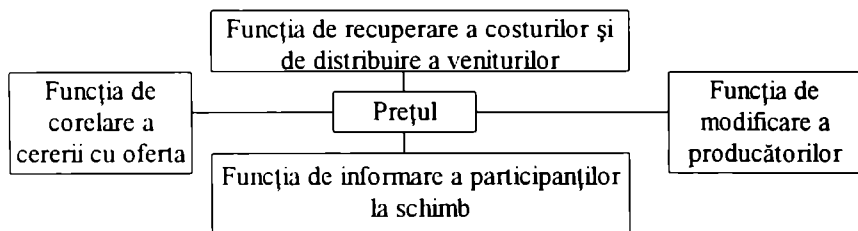

Fig. nr. 31: Funcțiile prețului

De asemenea, complexitatea vieții economice determină caracterul multifactorial al prețului și varietatea acestuia. Tipurile de preț care se manifestă într-o economie de piață sunt numeroase (fig. nr. 32).

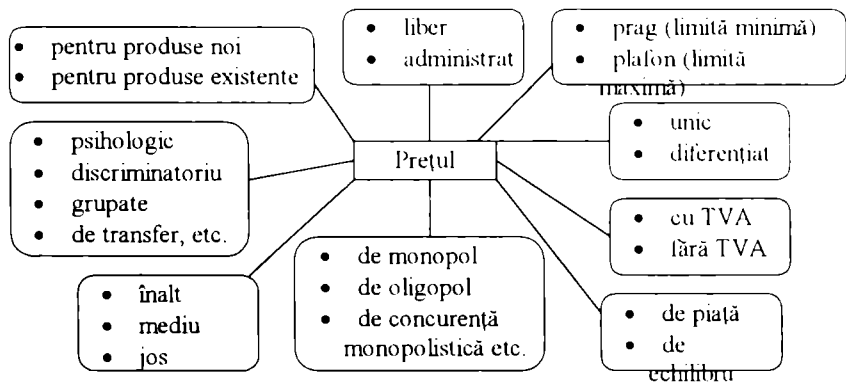

Fig. nr. 32: Tipuri de prețuri

6.2. Prețul de echilibru

Prețul este un element al pieței. Ca și piața, conceptul de preț este o categorie abstractă. El capătă denumiri concrete în funcție de piața pe care se manifestă. Astfel, pe piața mărfurilor există prețul bunurilor de consum, pe piața serviciilor există tarife, pe piața muncii se formează salariul, pe piața monetară prețul se numește dobândă, pe piața financiară există cursul valutar etc. Ori, indiferent de obiectul care se tranzacționează, prețul este un rezultat al confruntării cererii cu oferta, formându-se pe baza înțelegerii dintre cumpărători și vânzători. De aceea, prețul reprezintă ceea ce primește vânzătorul unui bun economic de la cumpărătorul acestuia, și în condițiile economiei de piață îmbracă formă monetară.

Dacă prețul crește, cantitatea cerută scade iar cantitatea oferită crește, adică cererea și oferta se modifică în sens invers una față de cealaltă. În momentul acceptării prețului de către vânzător și cumpărător se asigură egalitatea între cantitatea vândută și cea cumpărată, adică între cererea satisfăcută și oferta satisfăcută.

Pe piață însă, la diferite nivele de preț, se înregistrează diferite dezechilibre între cerere și ofertă. Echilibrul dintre cerere și ofertă este numai întâmplător și se manifestă la nivelul prețului de echilibru.

Pentru a înțelege cum se formează prețul de echilibru se folosesc datele din fig. nr. 33:

Preț (u.m.)	Cerere (mil. buc.)	Ofertă (mil. buc.)	Cererea și oferta satisfăcută (mil. buc.)
10	200	90	90
15	180	120	120
30	130	140	130
45	110	192	110

Fig. nr. 33: Corelații cantitate cerere-ofertă-preț

Este evident că se respectă legile cererii și ofertei. Cererea și oferta satisfăcută se determină prin alegerea valorii celei mai mici. De exemplu la prețul de 10 u.m. există o cerere de 200 mil. buc. și o ofertă de 90 mil. buc., de unde rezultă că oferta se satisface în întregime iar cererea numai până la nivelul ofertei, deci cererea și oferta satisfăcută reprezintă 90 mil. buc.

Dacă la nivelul prețului de 30 oferta ar fi fost de 130 mil. buc., atunci ea ar fi coincis cu cererea și cererea și oferta satisfăcute ar fi fost de 130 mil. buc., iar acest preț ar fi fost nivelul de echilibru al pieței.

Dar, în aceste condiții, cu oferta de 140 mil. buc., cererea și oferta satisfăcute reprezintă chiar 130 mil. buc. Comparându-se acest nivel cu celelalte nivele ale cererii și ofertei satisfăcute, rezultă că cel mai mare volum de vânzări și cumpărări pe piață este la nivelul de 130 mil. buc. Prin urmare, acesta este nivelul care arată și care este prețul de echilibru, chiar dacă cererea și oferta nu sunt perfect egale. Deci, prețul de echilibru este de 30 u.m. deoarece aici se asigură cel mai mare volum de vânzări și cumpărări pe piață.

Formarea prețului de echilibru se poate reprezenta și grafic (fig. nr. 34), prin întâlnirea cererii cu oferta:

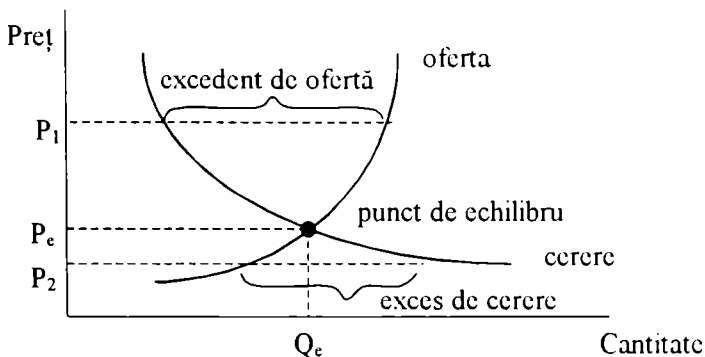

Fig. nr. 34: Formarea prețului de echilibru

unde P_e = preț de echilibru;
 Q_e = cantitate de echilibru.

În concluzie:

- Dacă prețul pe piață este P_1 peste nivelul de echilibru, atunci oferta este mai mare decât cererea, iar cantitatea oferită depășește cantitatea cerută și se manifestă un excedent de ofertă, respectiv un deficit de cerere. Ca urmare producătorii vor reduce cantitatea oferită, fie retrăgând de pe piață o parte din volumul oferit spre vânzare, fie diminuând producția, astfel încât prin reducerea cantității oferite, prețul să scadă.
- Dacă dimpotrivă, prețul pe piață este P_2 sub nivelul de echilibru, atunci cererea este mai mare decât oferta, iar cantitatea cerută depășește cantitatea oferită și se manifestă un excedent de cerere, respectiv un deficit de ofertă. Ca urmare, producătorii vor mări cantitatea oferită producând mai mult astfel încât prețul să crească.
- Pe piață au loc fluctuații permanente în jurul prețului de echilibru, atingerea lui fiind de scurtă durată. Dar cunoașterea nivelului prețului de echilibru este importantă tocmai pentru orientarea și diminuarea dezechilibrelor.

- Rolul prețului de echilibru este dublu:
- orientează cererea și oferta în direcția satisfacerii intereselor vânzătorilor și cumpărătorilor în cea mai mare măsură;
- diminuează riscurile asumate de participanții la schimb.
- Prețul de echilibru poate crește sau se poate diminua. Dacă cresc veniturile cumpărătorilor, nivelul prețului acceptat de ei poate crește, iar dacă scad cheltuielile de producție, nivelul prețului acceptat de vânzători poate fi mai mic. În plus, nivelul prețului de echilibru crește sau scade după sensul și amplitudinea variațiilor cererii și ofertei.

6.3. Corelațiile cerere-ofertă-preț

Modificarea cererii și ofertei se reprezintă grafic prin deplasarea curbelor spre dreapta în cazul creșterii și spre stânga, în cazul diminuării (fig. nr. 35, 36, 37, 38).

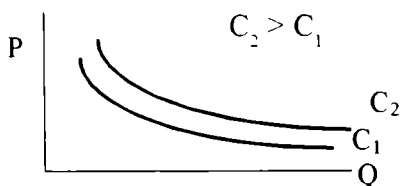

Fig. nr. 35: Creșterea cererii

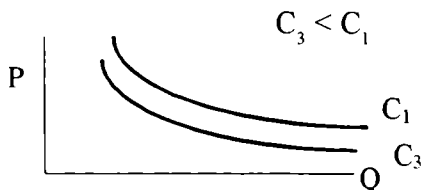

Fig. nr. 36: Scăderea cererii

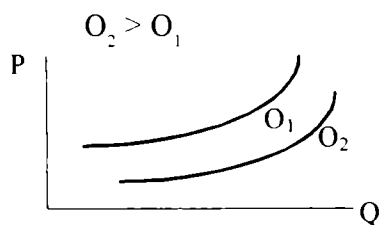

Fig. nr. 37: Creșterea ofertei

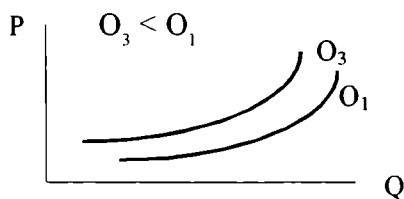

Fig. nr. 38: Scăderea ofertei

Echilibrul pieței, adică nivelul prețului de echilibru (P_e) și al cantității de echilibru (Q_e) se modifică în diverse condiții.

Iată sensurile acestor modificări (fig. nr. 39–54):

a) creșterea cererii

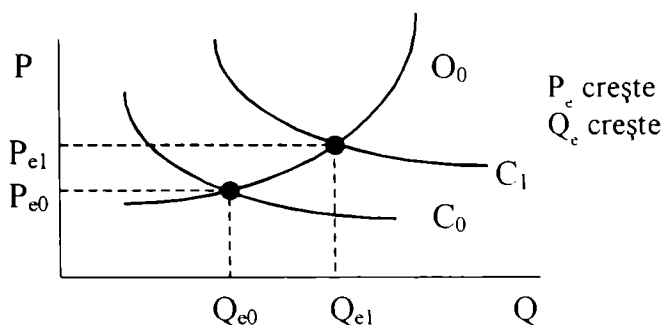

Fig. nr. 39: Echilibrul pieței la creșterea cererii

b) scade cererea

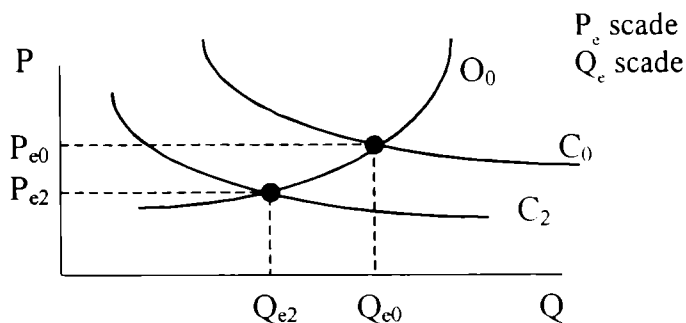

Fig. nr. 40: Echilibrul pieței când scade cererea

c) crește oferta

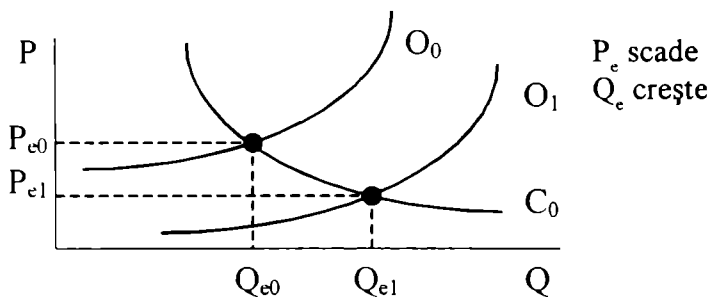

Fig. nr. 41: Echilibrul pieței când crește oferta

d) scade oferta

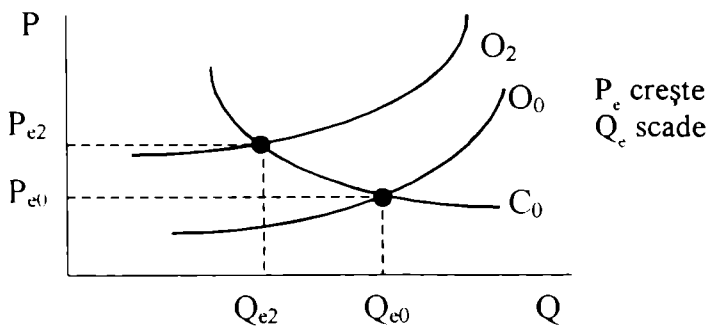

Fig. nr. 42: Echilibrul pieței când scade oferta

e) crește cererea mai mult decât crește oferta

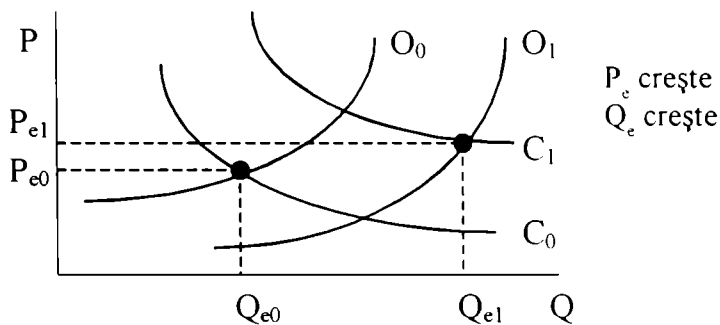

Fig. nr. 43: Echilibrul pieței când crește cererea mai mult decât crește oferta

f) crește cererea mai puțin decât crește oferta

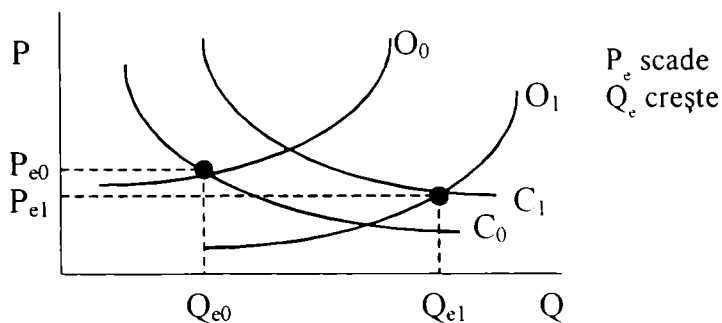

Fig. nr. 44: Echilibrul pieței când crește cererea mai puțin decât crește oferta

g) crește cererea la fel cât crește oferta

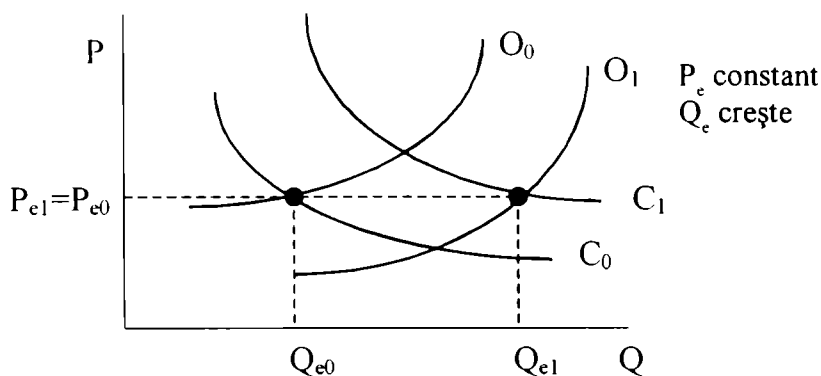

Fig. nr. 45: Echilibrul pieței când crește cererea la fel cât crește oferta

h) crește cererea mai mult decât scade oferta

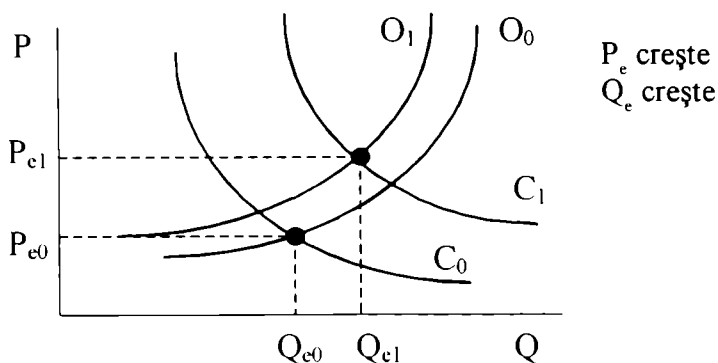

Fig. nr. 46: Echilibrul pieței când crește cererea mai mult decât scade oferta

i) crește cererea mai puțin decât scade oferta

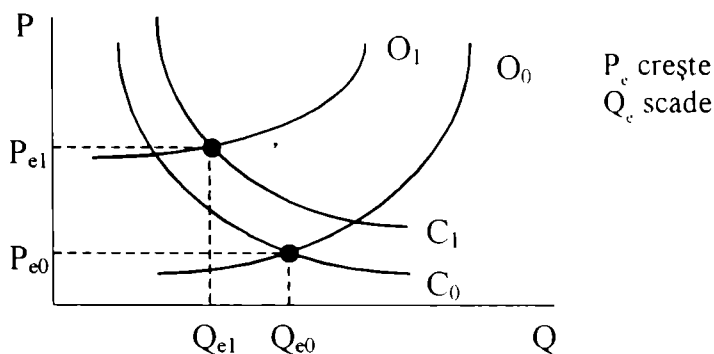

Fig. nr. 47: Echilibrul pieței când crește cererea mai puțin decât scade oferta

j) crește cererea la fel cât scade oferta

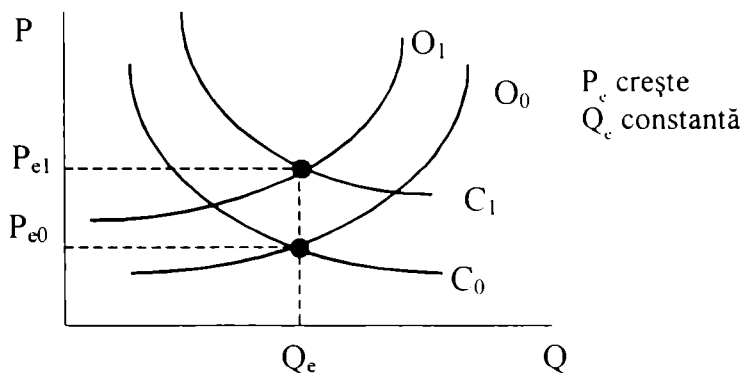

Fig. nr. 48: Echilibrul pieței când crește cererea la fel cât scade oferta

k) scade cererea mai mult decât crește oferta

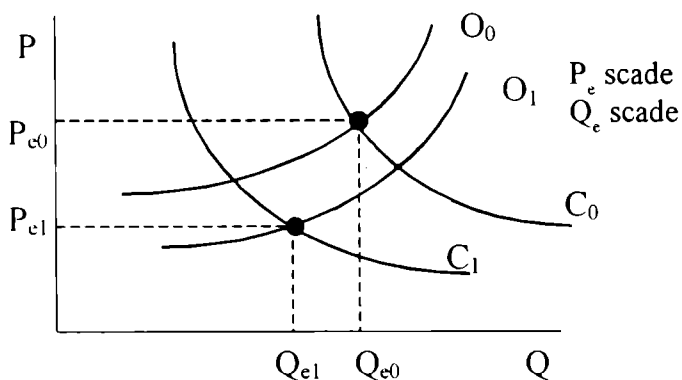

Fig. nr. 49: Echilibrul pieței când scade cererea mai mult decât crește oferta

l) scade cererea mai puțin decât crește oferta

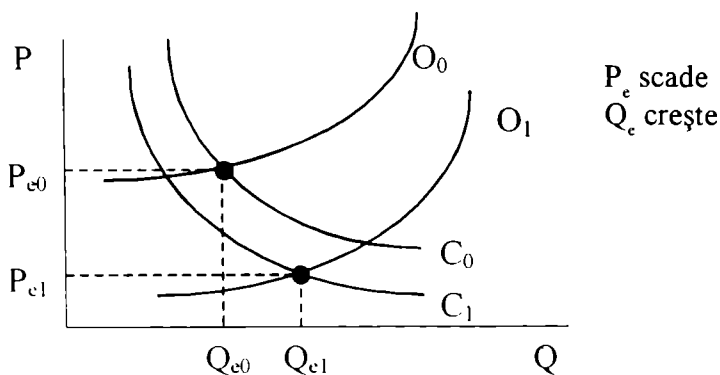

Fig. nr. 50: Echilibrul pieței când scade cererea mai puțin decât crește oferta

m) scade cererea la fel cât crește oferta

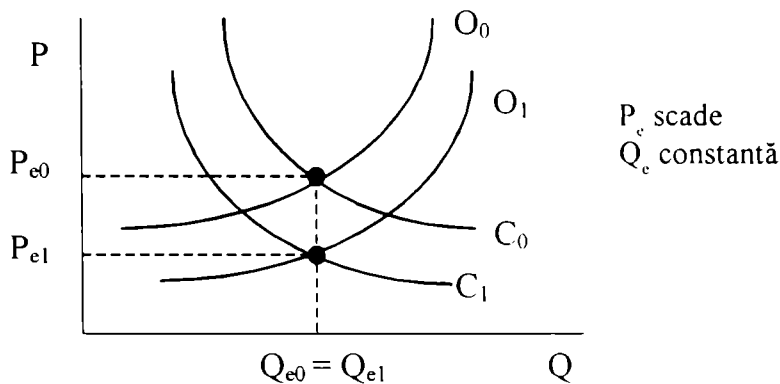

Fig. nr. 51: Echilibrul pieței când scade cererea la fel cât crește oferta

n) scade cererea mai mult decât scade oferta

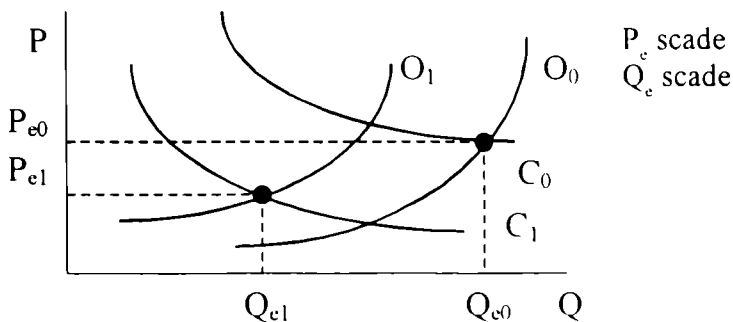

Fig. nr. 52: Echilibrul pieței când scade cererea mai mult decât scade oferta

o) scade cererea mai puțin decât scade oferta

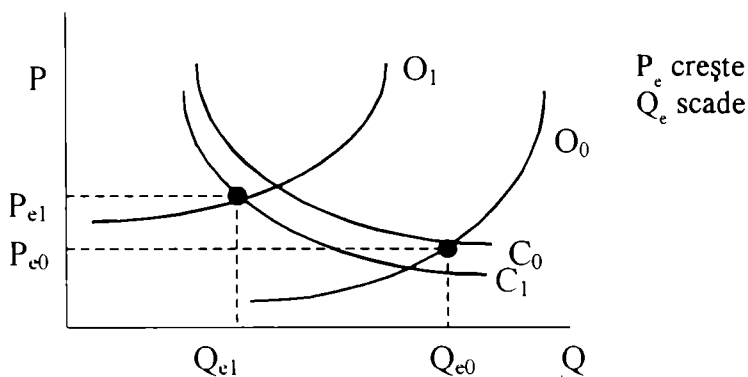

Fig. nr. 53: Echilibrul pieței când scade cererea mai puțin decât scade oferta

p) scade cererea la fel cât scade oferta

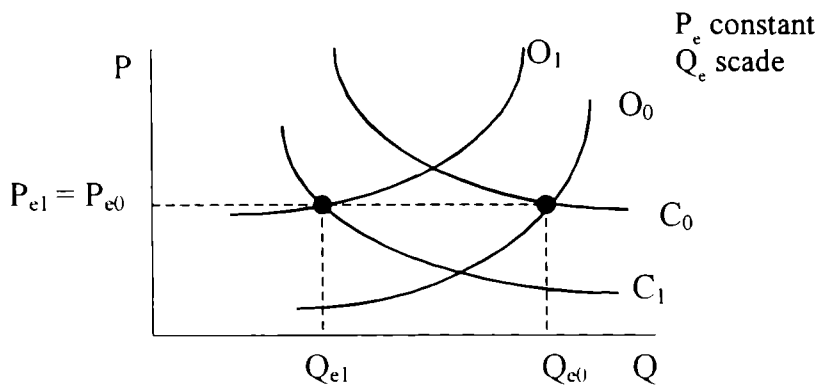

Fig. nr. 54: Echilibrul pieței când scade cererea la fel cât scade oferta

PROFITUL

7.1. Formele profitului

Profitul reprezintă suma de bani obținută de agentul economic care comercializează produsele realizate, încasând venituri superioare costurilor de producție.

În sens larg, profitul este un avantaj sub formă monetară generat de o acțiune sau altfel spus, câștigul înregistrat de pe urma unei operațiuni.

În sens restrâns, profitul este diferența dintre venituri și cheltuieli la nivel de producție totală sau dintre preț și cost total mediu, la nivel de produs.

Desigur că în funcție de volumul producției se poate stabili o relație între aceste nivele de profit:

$$\text{Profit total} = \text{Profit / produs} * \text{Volumul producției}$$

În situația în care prețul produsului este egal cu costul acestuia profitul = 0 deoarece veniturile = costul de producție, iar dacă prețul este inferior costului produsului, atunci profitul va fi negativ, adică firma înregistrează pierderi. Deci:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{Venituri} > \text{Cheltuieli totale} \Rightarrow \text{Profit} \\ \text{Venituri} = \text{Cheltuieli totale} \Rightarrow \text{Profit zero} \\ \text{Venituri} < \text{Cheltuieli totale} \Rightarrow \text{Pierderi} \end{array} \right.$$

Profitul cunoaște mai multe accepțiuni în literatura economică, cele mai importante fiind cele din fig. nr. 55.

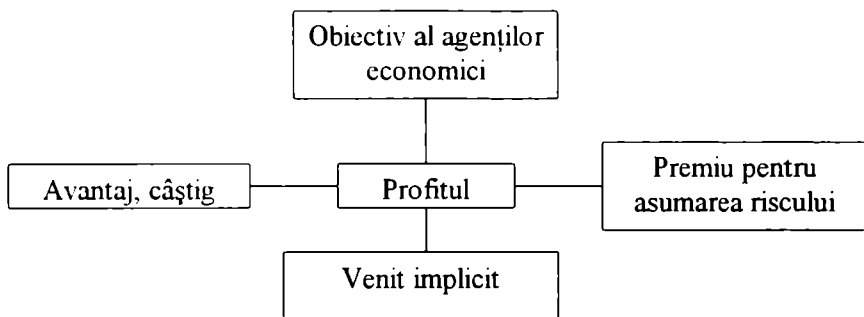

Fig. nr. 55: Accepțiunile profitului

Rolul profitului în viața economică poate fi reflectat prin mai multe aspecte ale activității:

- profitul este legat de raționalitate. Astfel, o activitate care se desfășoară în condiții de raționalitate și eficiență este generatoare de profit. Există însă și activități care chiar raționale nu conduc la obținerea profitului, din cauza condițiilor pieței, a conjuncturii; eficiența este explicată în fig. nr. 56.

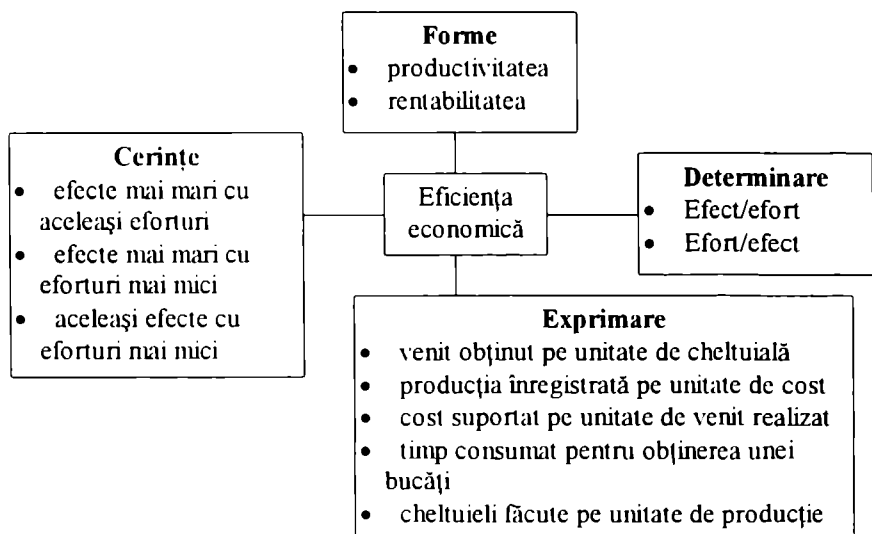

Fig. nr. 56: Eficiența economică

- profitul reprezintă pentru întreprinzători o tentație care îi determină pe de o parte, să fie plini de inițiativă și să caute noul, acceptând riscul, iar pe de altă parte, să abordeze orice acțiune pe principii de raționalitate și eficiență și să fie cumpătați, cultivând spiritul de economie;
- profitul se obține în măsura în care rezultatele activității desfășurate sunt apreciate și bine valorificate pe piață. Cu alte cuvinte, profitul se obține în urma procesului de transformare a factorilor de producție în rezultatele activității. De altfel această legătură dintre intrări și ieșiri, adică dintre factorii de producție și producția respectivă se numește funcție de producție:

$$Q = f(K, L, \dots)$$

Corelația dintre factorii de producție (K, L, ...) și producția obținută (Q) asigură legătura dintre piața rezultatelor și cea a factorilor de producție.

- ca obiectiv al agenților economici, profitul tinde să se maximizeze. Chiar dacă acesta nu este inclus în mod evident în strategia producătorului, comportamentul economic al său urmărește obținerea profitului în condițiile pieței pe care se adresează. Astfel, obiectivele producătorului pot căpăta formulări diferite, și anume:
 - maximizarea producției la un cost determinat;
 - minimizarea costului pentru o producție dată;
 - creșterea numărului de cumpărători;
 - obținerea unei poziții mai bune pe piață;
 - obținerea unui profit satisfăcător;
 - menținerea prestigiului pe piață;
 - păstrarea independenței financiare;
 - asigurarea accesului neîngrădit la unele informații, etc.
- indiferent de natura și caracteristicile activității economice, producătorul acționează pentru realizarea intereselor sale. El adaptează obiectivele la orizontul de timp pe care se desfășoară activitatea economică și stabilește pe lângă obiectivele generale,

- care vizează activitatea economică în ansamblul său, obiective principale și secundare care se referă la aspecte specifice profitului economic pe diferite intervale de timp.
- ca premiu pentru asumarea riscului, profitul este corelat cu gradul de risc. Astfel, recuperarea investiției, înclinația față de risc și realizarea de inovații, reprezintă elementele de risc în activitatea economică și cele care conduc la profituri corespunzătoare. Se știe că profitul anual este direct proporțional cu numărul de rotații ale capitalului, ceea ce înseamnă că profitul crește dacă recuperarea investițiilor este accelerată. Dacă beneficiarii întârzie plățile sau apar alte obstacole, riscul recuperării investiției crește. De asemenea, atitudinea întreprinzătorilor față de risc este diferită. Unii sunt temători față de risc și preferă acțiuni generatoare de riscuri și profituri mai mici. Alții însă, au un comportament de atracție față de risc și se lansează în acțiuni cu riscuri și profituri potențiale mari. În plus, procesul de inovare presupune un efort de cercetare științifică și este străbătut de risc, dar în momentul apariției unei inovații șansele de câștig cresc.
 - ca venit implicit, profitul devine o sumă de venituri ce revin factorilor care se află în proprietatea întreprinzătorului. Dacă acesta investește capital bănesc propriu, el va genera dobândă implicită, pe lângă dobânda la capitalul atras și se include în profit. Dacă întreprinzătorul este și salariat și participă la dezvoltarea activității cu toată priceperea sa, atunci capitalul uman este răsplătit cu salariul implicit inclus în profit, diferit de salariul său ca parte a costurilor salariale. Dacă întreprinzătorul folosește pe lângă factorul natură pe care îl închiriază și pentru care plătește rentă și un teren aflat în proprietatea sa, atunci acesta generează rentă implicită și se include în profit.

Profitul poate fi abordat din mai multe puncte de vedere (fig. nr. 57).

Profitul absolut reprezintă diferența dintre venituri și cheltuieli totale.

Rata profitului (Rpr) se determină ca raport procentual între masa profitului și cheltuieli (numită și rata rentabilității) sau venituri (adică cifra de afaceri) sau capitalul folosit (K) adică:

$$R_{pr} = \frac{Pr}{CT} \cdot 100$$

$$R_{pr} = \frac{Pr}{VT} \cdot 100$$

$$R_{pr} = \frac{Pr}{K} \cdot 100$$

Profitul economic reprezintă suma de bani care revine întreprinzătorului după acoperirea tuturor cheltuielilor, adică este supraprofitul firmei.

Profitul normal reprezintă suma minimă de bani care îi permite întreprinzătorului continuarea activității.

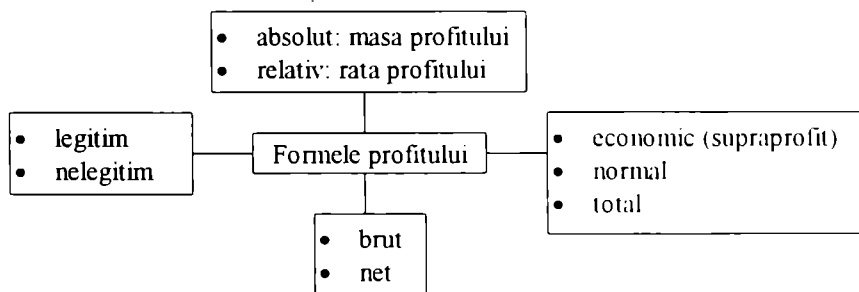

Fig. nr. 57: Formele profitului

Profitul total reprezintă suma dintre profitul economic și profitul normal.

Profitul brut este suma de bani care se obține din venituri după acoperirea cheltuielilor de producție și se supune impozitului pe profit.

Profitul net reprezintă suma de bani care rămâne după scăderea impozitului pe profit (Ipr) din profitul brut.

Profitul legitim se obține în condițiile respectării prevederilor legale cu privire nu numai la realizarea și însușirea profitului, dar la toate aspectele domeniului economic respectiv.

Profitul nelegitim se obține când agentul economic încalcă reglementările în vigoare.

Corelațiile dintre profitul normal și cel economic vizează includerea primului în costul total și a celui alt în cifra de afaceri (fig. nr. 58).

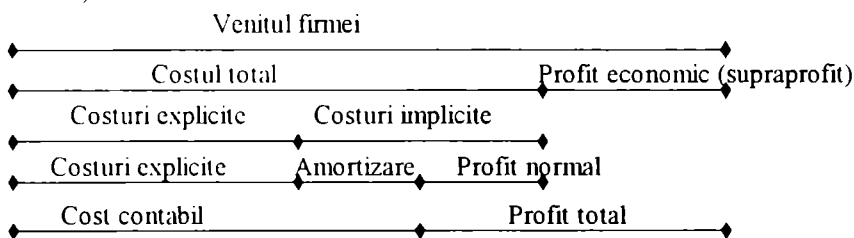

Fig. nr. 58: Relațiile profit-cost-venituri

7.2. Maximizarea profitului

Mărimea profitului depinde de mai mulți factori:

- costul de producție. Cu cât costul este mai mare, cu atât profitul este mai mic, pentru că atât costul cât și profitul reprezintă elementele aceleiași întreg: venitul firmei;
- prețul mărfii. Cu cât prețul este mai mare, cu atât veniturile firmei ($V = P \cdot Q$) cresc, și astfel partea care rămâne după acoperirea costului este mai mare;
- volumul producției. Cu cât volumul producției realizate și, desigur vândute este mai mare, cu atât veniturile firmei cresc și deci crește și profitul;
- structura produselor. Dacă ponderea produselor care înregistrează o rată a profitului ridicată este mare, crește și profitul firmei;
- viteza de rotație a capitalului. Dacă viteza de rotație a capitalului se exprimă prin numărul de rotații pe o perioadă de

timp (de obicei 1 an) atunci cu cât viteza este mai mare, cu atât există mai multe rotații ale capitalului într-un an și profitul crește. Dar dacă viteza de rotație se exprimă sub forma duratei dintre consumul capitalului și vânzarea produselor, atunci cu cât viteza de rotație este mai mare, adică durata respectivă mai mică, cu atât profitul crește. Deci, atenție la modul de exprimare a vitezei de rotație (crește când numărul de rotații crește sau durata scade)!

- modul în care se împarte valoarea produsului între posesorii factorilor de producție. Cu cât salariul, renta, dobânda sunt mai mari, cu atât profitul este mai mic.
- promovarea unor condiții capabile să genereze creșterea eficienței economice, adică:
 - * cunoașterea și anticiparea cererii pe piață, care permite orientarea producției în sensul mărimii și structurii cererii consumatorilor;
 - * promovarea tehnologiilor moderne, care se dovedesc a fi de randamente superioare;
 - * reducerea costurilor și îmbunătățirea calității bunurilor economice, ceea ce permite desfacerea mai rapidă a produselor;
 - * alegerea celor mai bune metode de management și gestiune, ceea ce permite o mai bună combinare a factorilor de producție din punct de vedere cantitativ și calitativ.

În practică, se urmărește obținerea profitului maxim.

Aceasta înseamnă că:

- trebuie determinată producția – ca nivel structură și calitate – capabilă să genereze cel mai mare profit;
- trebuie adoptat un preț maximizator de profit.

Agenții economici adoptă un comportament diferit dacă urmăresc maximizarea profitului față de cele care au ca obiectiv fundamental obținerea unui profit satisfăcător.

Condiția maximizării profitului este ca venitul marginal să egaleze costul marginal, adică:

$$VM = CM$$

Indiferent de forma de concurență, în condițiile căreia acționează agentul economic.

Profitul are o dublă destinație:

- pentru lărgirea și modernizarea activității;
- pentru consumul personal al posesorului de capital.

Aceasta înseamnă că profitul este o sursă de autofinanțare, o parte sau în întregime el servind pentru reinvestirea într-un nou proces de producție.

În vederea atingerii obiectivelor urmărite, agenții economici urmăresc permanent relația cost-venit. Dacă firma nu înregistrează profit normal, (evident nici supraprofit) înseamnă că nu își recuperează cheltuielile de producție. În aceste condiții, firma se află în stare de faliment.

Dar dacă veniturile egalează costul de producție, activitatea se află la nivelul punctului critic adică la nivelul pragului minim al rentabilității, când nu se înregistrează nici profit, dar nici pierderi. Dincolo de acest stadiu, adică la o producție superioară, veniturile depășesc cheltuielile, iar firma înregistrează profit. Astfel, cele trei stadii sunt:

1. $CT > V$, $CT - V =$ pierderi;
2. $CT = V \Rightarrow$ pragul minim de rentabilitate;
3. $V > CT \Rightarrow V - CT =$ profit;

unde $CT =$ costul total, iar
 $V =$ veniturile firmei.

Grafic, aceste nivele se pot reflecta pornind de la reprezentarea cheltuielilor în funcție de volumul producției (fig. nr. 59):

Profitul îndeplinește câteva funcții în activitatea economică și anume:

1. Funcția de motivare a firmelor, luate în ansamblu, ca entități economice a întreprinzătorilor și proprietarilor firmelor respective. Profitul stimulează inițiativa economică atât a proprietarilor, cât și a întreprinzătorilor, el determină acceptarea riscului de către întreprinzători și, prin aceasta, contribuie la stimularea producției de bunuri și servicii.

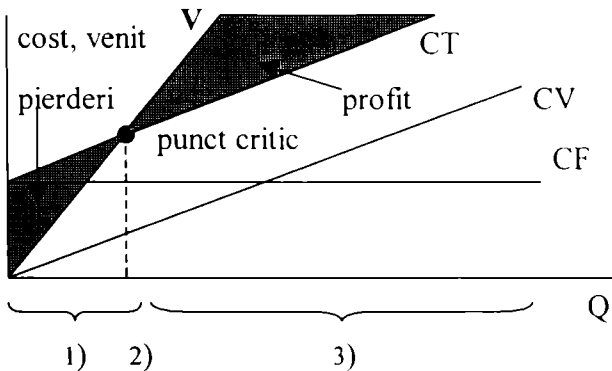

Fig. nr. 59: Pragul minim de rentabilitate

2. Funcția de creștere, ce pune în evidență faptul că profitul stă la baza creșterii producției, a dezvoltării firmelor, a apariției de noi întreprinderi, etc. El reprezintă sursa principală a acumulărilor pe baza cărora se constituie investițiile, sursa de bază a creșterii economice.
3. Funcția de control asupra activității firmelor. El este un adevărat barometru pentru fiecare firmă, indicând nu numai eficiența în general ci, pentru fiecare etapă din viața întreprinderii, nivelul eficienței, permițând astfel efectuarea de comparații și analize profunde asupra rentabilității firmei. Se poate aprecia că profitul este indicatorul principal de care conducerea firmelor ține seama în elaborarea politicilor și strategiilor lor economice. El generează și imprimă tuturor participanților la viața economică un spirit de economisire care se transmite de la nivelul conducerii fiecărei firme până la ultimul salariat al acesteia. Mai mult, acest spirit de economie depășește porțile firmei, fiind parte a comportamentului oamenilor în societate.

CONCURENȚA

8.1. Concurența perfectă

Piața reprezintă totalitatea acțiunilor prin care cumpărătorii și vânzătorii intră în contact și schimbă bunuri și servicii. Aceste legături care se dezvoltă între participanții la viața economică vizează acțiuni legate de cantitatea și calitatea produselor precum și de prețul acestora. Asemenea relații dar manifestate între agenții economici de aceeași natură, adică între vânzători sau între cumpărători (dar în nici un caz între vânzători și cumpărători) sunt relații de concurență.

Concurența poate fi:

- a) după numărul agenților economici:
 - perfectă (când există foarte mulți vânzători și cumpărători);
 - imperfectă (când lipsește cel puțin una din trăsăturile concurenței perfecte).
- b) în funcție de respectarea normelor comerciale în vigoare:
 - corectă (loaială) – dacă practicile folosite respectă reglementările comerciale;
 - incorectă (neloială) – când practicile folosite nu respectă normele comerciale în vigoare.

Concurența perfectă este acel sistem de relații între agenții economici care satisface cel mai bine interesele tuturor, atât ale vânzătorilor, cât și ale cumpărătorilor.

Trăsăturile concurenței perfecte trebuie să se regăsească simultan. Dacă una dintre ele nu se mai satisface, atunci forma respectivă de piață devine imperfectă. Prin urmare, concurența perfectă presupune:

- atomicitatea agenților economici. Aceasta presupune că agenții economici sunt foarte mulți și de puteri economice egale. Fiind mulți și mici, nici unul nu are o poziție mai bună decât celălalt și prin urmare nici unul nu poate controla prețul sau piața. Ei sunt precum niște picături de apă într-un ocean.
- omogenitatea produselor. Această trăsătură presupune că pe o piață cu concurență perfectă produsele sunt omogene, adică identice sau similare. În acest fel, unui consumator îi este indiferent de unde cumpără produsul dorit: de la producătorul X, Y, sau altul, pentru că marfa este aceeași. Ca urmare pe o piață perfectă, nu există mărci de produse. Deci, piața autoturismelor nu poate fi nicidecum o piață perfectă, fiind atâtea deosebiri și mărci de autoturisme în realitate.
- transparența perfectă a pieței. În condiții de concurență perfectă, piața este transparentă, adică se poate observa foarte bine ceea ce se întâmplă. Informația este deplină. Vânzătorul cunoaște, în orice moment care este cea mai bună acțiune pe care o poate întreprinde. Cumpărătorul știe întotdeauna de unde să cumpere ca să își satisfacă cât mai bine nevoile.
- intrarea și ieșirea pe piață sunt libere. Astfel, pe o piață cu concurență perfectă este admis orice producător care poate face față situațiilor de piață, adică care suportă un cost mediu de producție inferior prețului pieței și este eliminat orice agent economic care își desfășoară activitatea suportând un cost mediu de producție superior prețului pe piață.
- mobilitatea perfectă a factorilor de producție. Această trăsătură exprimă inexistența obstacolelor în procesul achiziționării de factori de producție în condițiile în care firmele doresc să își dezvolte activitatea. Altfel spus, întreprinzătorii găsesc în orice moment capitalul și forța de muncă de care au nevoie, ca să-și extindă activitatea.

În realitate este dificil să se regăsească simultan toate trăsăturile concurenței perfecte. Totuși, deși piața cu concurență perfectă are o existență teoretică, se poate aproxima o formă reală de piață cu

aceasta. Este vorba despre bursă care se apropie cel mai mult de modelul pieței perfecte prin organizare și funcționare.

Mai mult decât atât, cunoașterea și studierea pieței cu concurență perfectă are o importanță deosebită, deoarece contribuie la înțelegerea mai bună a realității, a concurenței imperfecte și la orientarea piețelor reale către echilibru și satisfacerea deplină a intereselor tuturor participanților la viața economică.

8.2. Concurența imperfectă

Formele concurenței imperfecte au ca punct de plecare numărul producătorilor și consumatorilor (vezi fig. nr. 60).

Vânzători Cumpărători	Foarte mulți	Câteva	Unul
Foarte mulți	Concurență monopolistică	Oligopol	Monopol
Câteva	Oligopson	Oligopol bilateral	Monopol contractat
Unul	Monopson	Oligopol contractat	Monopol bilateral

Fig. nr. 60: Concurența imperfectă

Piața cu concurență monopolistică se caracterizează prin următoarele aspecte:

- atomicitatea producătorilor;
- diferențierea produselor, ceea ce înseamnă că spre deosebire de concurența perfectă, produsele se deosebesc radical, nu mai sunt echivalente;
- transparența imperfectă;
- mobilitate imperfectă;
- intrarea și ieșirea pe piață imperfectă.

Piața cu concurență de oligopol prezintă următoarele caracteristici:

- atomicitatea cererii, dar nu și a ofertei. ceea ce înseamnă că există foarte mulți cumpărători, dar câțiva producători;
- marfa poate fi omogenă (în cazul oligopolului nediferențiat, de exemplu oțelul) sau neomogenă (în cazul oligopolului diferențiat, de exemplu autoturismele);
- transparența imperfectă;
- mobilitate imperfectă;
- intrarea și ieșirea pe piață imperfectă.

Piața de monopol se caracterizează prin următoarele aspecte:

- atomicitatea cererii, dar nu și a ofertei, adică există foarte mulți cumpărători dar un singur producător;
- marfa este diferențiată, încât este unică;
- transparența imperfectă;
- mobilitate imperfectă;
- intrarea și ieșirea pe piață imperfectă.

Piața cu concurență de monopson prezintă următoarele trăsături:

- atomicitatea cererii, dar nu și a ofertei, adică există foarte mulți producători, dar un singur cumpărător;
- celelalte trăsături au caracter imperfect.

Pe lângă aceste forme de concurență mai există și alte situații de concurență imperfectă cum ar fi:

- duopol – situația pieței cu doi producători;
- duopson – situația pieței cu doi cumpărători;
- oligopol bilateral – piața caracterizată prin existența a câțiva producători și câțiva consumatori;
- oligopol contracarat – piața de oligopol în care acțiunile celor câțiva producători sunt contracarate de existența unui singur cumpărător;
- monopol bilateral – piața caracterizată prin existența unui vânzător și a unui cumpărător;
- monopol contracarat – piața de monopol în care acțiunile firmei de monopol sunt contracarate de existența a câțiva cumpărători.

8.3. Strategii concurențiale

Scopul strategiilor concurențiale sau anticoncurențiale este dublu: de a obține o poziție cât mai bună față de cumpărători, și de a atrage cât mai mulți clienți. Altfel spus, strategiile urmăresc crearea unei imagini favorabile a firmei producătoare, a produsului sau a mărcii de produs în rândul consumatorilor și creșterea volumului vânzărilor.

Există trei tipuri principale de strategii concurențiale:

- a) **strategia efortului concentrat**, care exprimă acțiunile firmei care urmărește să obțină supremația asupra vânzării unui produs, piață de vânzare sau segment de piață;
- b) **strategia elitei**, care exprimă acțiunile firmei care promovează pe piață un produs de excepție, de calitate superioară produselor substituibile;
- c) **strategia costurilor**, care exprimă acțiunile firmei de a promova un produs pe piață la prețuri scăzute justificate de cheltuieli de producție mici.

Cele trei variante strategice nu pot fi delimitate cu exactitate în practică, adică nu se poate preciza că o firmă obține rezultatele respective pentru că practică strategia elitei iar cealaltă, strategia costurilor. Aceasta deoarece orice firmă folosește simultan mai multe strategii de piață și rezultatele înregistrate sunt efectul acestui mix strategic. Dar cunoașterea acestor variante în mod individual este utilă tocmai pentru a înțelege dacă predomină vreo variantă în practica unei firme care îi conferă o anumită poziție pe piață.

PIAȚA MUNCII

9.1. Caracteristicile pieței muncii

Piața muncii există și funcționează la diferite nivele: național, regional și internațional.

Piața muncii reprezintă:

- locul de întâlnire a agenților economici care se împart în două mari categorii: ofertanții și solicitanții de muncă;
- spațiul economic unde se întâlnesc cererea și oferta de muncă;
- locul unde se formează salariul.

Pentru explicarea cererii de muncă se pornește de la relația ei cu nevoia de muncă. Și în acest caz, ca în orice relație nevoie-cerere, cererea de muncă exprimă o parte din nevoia de muncă, și anume acea parte care poate fi remunerată. Cu alte cuvinte, în definirea cererii de muncă se respectă corelații cantitate-preț, respectiv cantitate de muncă-salarii. Deci, cererea de muncă exprimă nevoia de muncă salarială care se formează la un moment dat în economie. Ea apare sub forma numărului de locuri de muncă, adică cererea de muncă coincide cu oferta de locuri de muncă.

Aceleași elemente sunt abordate și în planul ofertei de muncă. Astfel, nu toate disponibilitățile de muncă se constituie în ofertă, ci numai cele care urmează să fie remunerate. Resursa de muncă este o categorie mai amplă decât oferta de muncă. De aceea, oferta de muncă exprimă cantitatea de muncă pe care o pot depune membrii societății în condiții salariale. Ea apare sub forma numărului celor apti de muncă sau populația activă disponibilă mai puțin casnicele, elevii, studenții, militarii în termen și cei care nu doresc să se angajeze.

Altfel spus, oferta de muncă coincide cu cererea de locuri de muncă.

În formarea cererii și ofertei se pornește de la surse diferite și anume:

- cererea: punctul de plecare îl reprezintă dezvoltarea economico-socială. Aceasta deoarece, dacă o economie este puternic dezvoltată, și șansele de angajare sunt ridicate pentru că există multe firme și posibilități ca oferta de locuri de muncă să crească;
- oferta: punctul de plecare îl reprezintă populația și, desigur structura ei pe vârstă influențează într-o măsură sau alta oferta de muncă într-o perioadă de timp.

Trăsăturile pieței muncii presupun caracteristici ale cererii și ofertei de muncă, astfel:

- cererea de muncă se consideră invariabilă pentru că ea se exprimă prin numărul locurilor de muncă. Ori, creșterea cererii, adică creșterea numărului locurilor de muncă presupune o perioadă de timp destul de mare în care să se dezvolte noi activități și să apară noi firme.
- oferta de muncă se formează de asemenea, în timp îndelungat pentru că resursa umană se dezvoltă, instruieste și pregătește într-un sistem de învățământ, iar atingerea vârstei de angajare impune așteptarea unei perioade de timp.
- posesorii ofertei de muncă (indivizii) se caracterizează printr-o mobilitate relativ redusă, adică oamenii resping în general, ideea schimbării locului de muncă și deplasarea în altă localitate, datorită atașamentului față de mediul economico-social în care și-au dezvoltat unele relații și poziții.
- oferta de muncă este perisabilă și rigidă, în sensul că indivizii nu pot aștepta angajarea într-un anumit domeniu foarte mult timp, pentru că trebuie să găsească alte surse de venituri. Un medic care nu găsește loc de muncă, trebuie să găsească altă alternativă de a-și câștiga existența, mai ales că își poate pierde îndemânarea și încrederea în propriile abilități.

- oferta de muncă nu se formează în exclusivitate pe principiile economiei de piață. Piața muncii se supune atât legilor economice cât și legilor demografice (natalitate, mortalitate, etc.).
- cererea și oferta de muncă nu sunt omogene, ci extrem de diferențiate. De aceea există permanent excedent de cerere de muncă într-un domeniu și deficit de ofertă în alt domeniu, cererea și oferta de muncă nefiind substituibile reciproc decât în situații rare.

9.2. Echilibrul pe piața muncii

Echilibrul pe piața muncii se manifestă prin confruntarea cererii cu oferta de muncă și formarea salariului de echilibru.

Există mai multe accepțiuni cu privire la salariu (fig. nr. 61) și este influențat în mod direct și indirect de numeroși factori.

În acest sens, este bine să se reamintească diferența dintre muncă și forța de muncă. Munca este o activitate constantă, îndreptată spre un anumit scop, care folosește niște mijloace în scopul satisfacerii unor interese. Iar forța de muncă exprimă aptitudinile fizice și intelectuale de care dispune un individ și pe care le pune în valoare atunci când produce. Ori, ceea ce se vinde în procesul muncii este munca și nu forța de muncă. Munca este prestată, desfășurată, iar forța de muncă doar folosită, ea rămânând în continuare posesorului ei, care nu-și pierde abilitățile. De aceea, salariul este considerat prețul închirierii forței de muncă, pentru că aceasta nu se vinde, doar se folosește, sau prețul muncii.

Ca orice piață și piața muncii poate fi perfectă sau imperfectă. Dacă ne referim la piața muncii perfectă, atunci se formează prețul de echilibru numit salariu de echilibru. Iar dacă concurența este imperfectă pe piața muncii, atunci apar forme precum monopol, monopson, etc. Atenție! O piață de monopol în acest domeniu înseamnă că există un singur vânzător de muncă de o anumită categorie, adică un singur sindicat în domeniul respectiv. O piață a muncii de monopson

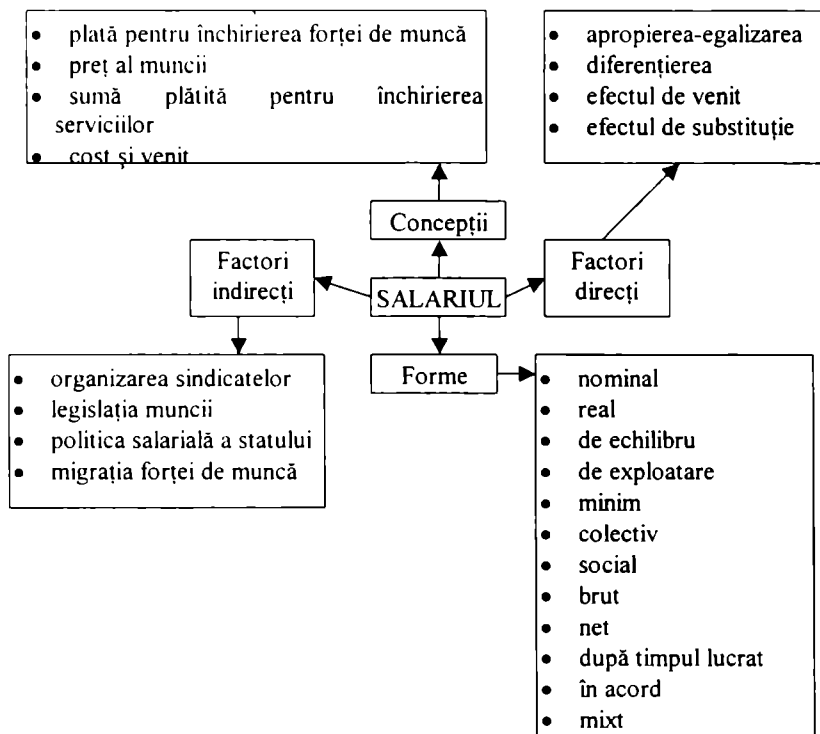

Fig. nr. 61: Caracterizarea salariului

presupune existența unui singur cumpărător de o anumită categorie de muncă, adică o singură firmă care angajează muncă de o anumită categorie. Desigur, că în condiții de monopol, salariul are tendința să crească, iar în situația de monopson, tinde să scadă.

Salariul este și un cost și un venit. Astfel, el este un cost, o cheltuială pentru întreprinzător, care desfășurându-și activitatea trebuie să plătească factorul muncă și este un venit pentru posesorul factorului muncă care în schimbul închirierii serviciilor, primește salariul.

Mărimea salariului se supune unor procese contradictorii și anume de diferențiere și apropiere – egalizare. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă pe de o parte că salariile se diferențiază în funcție de

caracteristicile muncii, dar și calitățile și aptitudinile indivizilor, rezultatele obținute, cantitatea de muncă, răspunderea asumată etc., adică doi indivizi care desfășoară aceeași activitate pot avea salarii diferite dacă de exemplu, unul este mai abil decât celălalt, adică există diferențe de eficiență în procesul muncii. Pe de altă parte, salariile tind să se apropie și să se egalizeze în măsura în care diferențierile dispar, la munci egale, de aceeași calitate și volum, salariile fiind egale. Desigur că, în condiții similare, salariații sunt îndreptățiți să beneficieze și de o remunerare similară. În situația menținerii diferențierilor de salarizare la munci egale, apare nemulțumirea indivizilor care pierd astfel motivația muncii și aspirația de ridicare a pregătirii.

De asemenea, mărirea salariului mai diferă pe țări, domenii și firme, pe lângă individ, pe termen lung el înregistrând tendința de creștere datorită creșterii cheltuielilor cu instruirea, calificarea, transportul, hrană, a creșterii productivității muncii.

Salariul nominal este suma efectivă de bani pe care o primește individul în schimbul muncii depuse.

Salariul real exprimă cantitatea de bunuri și servicii ce poate fi cumpărată cu ajutorul salariului nominal.

Altfel spus, între salariul real și salariul nominal este o relație direct proporțională, iar între salariul real și nivelul prețurilor o relație

inversă, adică $SR = \frac{SN}{P}$.

De aici rezultă că salariul real poate crește în următoarele situații:

- crește salariul nominal, celelalte condiții rămânând nemodificate;
- crește salariul nominal, iar nivelul prețului scade;
- crește salariul nominal mai mult decât crește nivelul de preț;
- se menține salariul nominal, iar nivelul prețului scade;
- scade salariul nominal, când scade mai mult nivelul prețurilor.

Desigur, indicele salariului real exprimă evoluția acestuia într-o anumită perioadă, ca orice indice, și se calculează ca raport procentual între două nivele ale salariului real:

$$I_{SR} = \frac{SR_1}{SR_0} \cdot 100$$

Salariul de exploatare este cel care se formează pe piața de monopson și este în general, la un nivel minim pe economie.

Salariul maxim nu cunoaște o limită concretă reglementată juridic dar nu poate depăși venitul net realizat dintr-o activitate.

Salariul colectiv este acordat tuturor salariaților unui agent economic ca expresie a contribuției la realizarea profitului.

Salariul social este acordat unor categorii de salariați sau grupuri de lucrători care se confruntă cu dificultăți în procesul muncii.

Salariul brut exprimă salariul net și impozabil pe salariu.

Salariul după timpul lucrat (în regie) este salariul acordat lucrătorilor în funcție de timpul lucrat.

Salariul în acord este salariul atribuit prin măsurarea, respectiv normarea muncii.

Salariul mixt presupune acordarea unei sume fixe pe baza timpului lucrat și a unei sume variabile corespunzătoare volumului de muncă.

PIAȚA CAPITALURILOR

10.1. Piața monetară

Piața monetară desemnează totalitatea relațiilor de schimb cu monedă, respectiv procesele în care este implicat creditul și masa monetară și care generează formarea dobânzii.

Piața monetară se poate defini ca:

- spațiul economic de confruntare a cererii cu oferta de monedă;
- locul de întâlnire a agenților economici care se împart în două mari categorii: debitorii și creditorii;
- locul în care se formează dobânda la care se oferă și se cere masă monetară și în funcție de care agenții economici se orientează ce și cât să ofere sau să solicite.

Rolul agenților economici (al băncilor, în special) pe piața monetară este dublu:

- un rol pasiv – de colectare a disponibilităților bănești;
- un rol activ – de acordare a disponibilităților bănești sub formă de credite.

De aici, rezultă că activitatea bancară are caracter:

- reglementat, fiind precizări juridice adoptate în fiecare țară privind realizarea operațiilor pe piața monetară;
- comercial, adică aducător de profit.

Înțelegerea mecanismelor pieței monetare presupune clarificarea unor probleme esențiale ale acesteia și anume:

- banii și evoluția și funcțiile lor;
- tipuri de bani;

- puterea de cumpărare și valoarea monedei;
- masa monetară;
- cererea și oferta de monedă.

Banii reprezintă o marfă cu rol de echivalent general al schimbului care îndeplinește anumite funcții și au evoluat de-a lungul dezvoltării economiilor de piață și procesului de schimb.

Prima etapă este cea a banilor metalici sub formă de monezi metalice, de aur și argint. A doua, corespunde unei perioade de tranziție în care s-au folosit monezi cu valoare proprie de aur și argint și semne fără valoare proprie, adică bancnotele deplin convertibile în aur și argint. Cea de-a treia etapă în evoluția banilor corespunde perioadei actuale a circulației exclusive a bancnotelor convertibile și neconvertibile și a banilor de cont.

Rolul banilor în economie este conferit de funcțiile lor:

- a) măsură a valorii;
- b) mijloc de schimb;
- c) mijloc de plată;
- d) mijloc de economisire;
- e) bani universali.

Funcția banilor de măsură a valorii exprimă capacitatea lor de a măsura valoarea bunurilor și serviciilor, de a estima cheltuielile și veniturile activității economice, de a evalua rezultatele agenților economici și se manifestă cu ajutorul prețului care permite aprecierea valorii bunurilor sau activităților.

Funcția banilor de mijloc de schimb se manifestă prin rolul acestora de intermediar în circulația bunurilor de la ofertant la purtătorul cererii; banii intervin în procesul de vânzare atunci când are loc schimbul de marfă contra bani și în procesul de cumpărare, atunci când se schimbă banii contra marfă.

Funcția banilor de mijloc de plată se bazează pe capacitatea banilor de a interveni în achitarea unor drepturi și obligații, adică stingerea unei datorii acumulate anterior (plata salariilor, impozitelor, chiriilor, etc.).

Funcția banilor de economisire și acumulare se manifestă atunci când surplusul bănesc capătă forma economiilor, urmând a căpăta diverse forme de plasament ulterior.

Funcția de bani universali este îndeplinită de monedele convertibile și se manifestă în procesul circulației monetare internaționale, ceea ce permite compararea economiilor naționale din punctul de vedere al gradului de compatibilitate.

În economia de piață contemporană, conceptul de bani intervine în clarificarea mai multor procese și mecanisme economice; astfel, se vorbește despre:

- bani numerar;
- bani de cont;
- bani de credit;
- bani de hârtie;
- bani de metal;
- bani divizionari;
- bani electronici.

Banii numerar reprezintă totalitatea mijloacelor de plată constituite din monezi și bilete de bancă (bancnote) se mai numesc bani “gheață”, “cash”, “lichizi”.

Banii de cont desemnează ansamblul disponibilităților aflate în conturile bancare cu posibilitatea circulației bănești între conturi prin virament sau transfer. Viramentul este o operațiune contabilă prin care se asigură transferul unei sume dintr-un cont în altul și prin care majorarea soldului unui cont se face prin reducerea soldului altui cont. transferul reprezintă operațiunea contabilă de virament extern adică între două bănci.

Banii de credit exprimă totalitatea sumelor bănești care au la bază o operație de credit și se prezintă sub forma bancnotelor, cecurilor și cambiilor.

Banii de hârtie sunt bancnote și banii de tezaur care sunt realizați din hârtie.

Banii de metal reprezintă diverse obiecte de metal care îndeplinesc funcții bănești (aur, argint, bronz, fier, platină, etc.).

Banii divizionari desemnează submultipli ai unității monetare; leul are ca submultiplu banul.

Banii electronici desemnează sumele bănești vehiculate de bănci cu ajutorul tehnicii electronice de calcul care permite realizarea tranzacțiilor la distanță.

Prin urmare, **masa monetară** reprezintă totalitatea mijloacelor bănești aflate în circulație într-o anumită perioadă și are două componente principale:

- numerarul (bancnote și monede metalice);
- banii scripturali (de cont).

Masa monetară este cerută de cei care au nevoie de disponibilități bănești, oferită de agenții economici care dispun de resurse disponibile bănești și este influențată de numeroși factori. Cauzele care generează creșterea respectiv scăderea masei monetare, pot fi abordate comparativ (fig. nr. 62):

Cauze care generează creșterea masei monetare	Cauze care generează restrângerea masei monetare
1. creșterea volumului de bunuri economice, acoperirea lui.	1. scăderea cantității de bunuri.
2. deficit bugetar.	2. excedent bugetar.
3. oferirea de monedă națională în schimbul celei străine.	3. vânzare de valută în schimbul monedei naționale.
4. scăderea vitezei de circulație a banilor	4. creșterea vitezei de circulație a banilor
5. reținerea de către unii agenți a unor disponibilități bănești.	

Fig. nr. 62: Cauzele modificării masei monetare

Astfel, ecuația cantitativă a monedei $MV = PY$ pune în evidență factorii principali care influențează mărimea masei monetare (M):

– oferta de bunuri economice (Y);

- nivelul prețurilor și tarifelor (P);
- viteza de rotație a banilor (V) (numărul mediu de operațiuni de vânzare-cumpărare și plăți efectuate de o unitate monetară într-o perioadă de timp).

Cererea de monedă exprimă nevoia de bani generată de operațiunile de achiziționare de bunuri și servicii ca și de cele speculative, la o anumită rată a dobânzii.

Oferta de monedă desemnează cantitatea de monedă pusă la dispoziția utilizatorilor prin intermediul sistemului bancar la un anumit nivel al ratei dobânzii.

Dobânda poate fi:

- absolută (masa dobânzii) D ;
- relativă (rata dobânzii) d .

Rata dobânzii este raportul procentual între D și volumul creditului. De exemplu, un credit de 1 mil lei în condițiile unei rate

a dobânzii de 10% aduce o dobândă de $D = \frac{10\% \cdot 1\text{mil}}{100} = 100000$ lei.

Deci $d = \frac{D}{C} \cdot 100$

De asemenea, se face distincție între dobânda simplă și dobânda compusă.

Dobânda simplă este dobânda calculată la nivelul unui credit. Dobânda compusă se formează în situația în care dobânda generată de o sumă de bani este păstrată în cont și generează la rândul ei dobândă, aceasta din urmă fiind o dobândă la dobândă. Iată de exemplu următorul raționament.

Se depune la bancă suma S_0 .

După un an, deponentul dispune de S_0 plus dobânda corespunzătoare, adică $D_1 = \frac{S_0 \cdot d}{100}$ sau altfel $D_1 = S_0 \cdot d$ dacă d se exprimă zecimal, deci după acest an suma finală este

$$S_1 = S_0 + S_0 \cdot d = S_0(1+d)$$

La fel, după doi ani, deponentul are în cont suma din anul anterior, adică S_1 , plus dobânda aplicată la S_1 , adică $D_2 = S_1 \cdot d$, deci

$$S_2 = S_1 + S_1 \cdot d = S_1(1 + d)$$

sau

$$S_2 = S_0(1 + d)(1 + d)$$

deci

$$S_2 = S_0(1 + d)^2$$

dacă se generalizează, după un număr de ani, deponentul dispune de o sumă finală S_n :

$$S_n = S_0(1 + d)^n$$

unde n este numărul de ani.

Deci, dobânda totală, adică compusă este diferența dintre suma finală S_n și suma inițială S_0 , adică

$$D_{tot} = S_n - S_0 = S_0(1 + d)^n - S_0$$

Rata dobânzii este variabilă, deoarece masa monetară nu este nici ea constantă. Dobânda fiind un preț, înseamnă că cel mai important factor care influențează dobânda, și deci și rata dobânzii este raportul dintre cererea și oferta de credit (crește cererea de credit, crește și rata dobânzii, și invers). Dar cu cât rata dobânzii este mai mare, cu atât scade cererea de credite.

Există mai multe procese care generează creșterea respectiv scăderea masei monetare (fig. nr. 63):

Procese care măresc masa monetară	Procese care restrâng masa monetară
<ol style="list-style-type: none"> 1. acordarea de credite; 2. reducerea rezervei obligatorii. 3. schimbul valutar al monedelor străine convertibile pe monedă națională. 4. emisiune monetară. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. plafonarea creditului; 2. creșterea rezervei obligatorii. 3. schimbul valutar al monedei naționale pe alte monede convertibile.

Fig. nr. 63: Procesele care determină masa monetară

Moneda se caracterizează prin:

- valoare oficială;
- valoare reală (putere de cumpărare);
- lichiditate;
- convertibilitate.

Valoarea oficială a monedei este stabilită prin lege și constă în cantitatea de aur a unității monetare naționale.

Valoarea reală a monedei exprimă puterea de cumpărare a acesteia.

O monedă are o valoare mai mare, adică o putere de cumpărare mai mare, cu cât cu o unitate monetară se pot cumpăra mai multe bunuri și servicii. Între leu și dolar, este evident că cel din urmă are o valoare mai mare. De exemplu, câte sticle de 2 l de Coca-Cola se pot cumpăra cu 1 dolar? Probabil una. Câte sticle de Coca-Cola de 2 l se pot cumpăra cu 1 leu? Mult mai puține: 0,000.. lei? Înseamnă că cu cât prețurile sunt mai mari, cu atât se pot cumpăra mai puține mărfuri și servicii cu o unitate monetară, adică puterea de cumpărare este mai mică. Altfel spus, între nivelul prețurilor (P) și puterea de cumpărare (Pc) este o relație de inversă proporționalitate:

$$P_c = \frac{1}{P}$$

pentru 1 unitate monetară și

$$P_c = \frac{M}{P}$$

pentru o masă monetară M.

Lichiditatea reprezintă o însușire a unui activ de a fi schimbat în mărfuri și servicii cu costuri cât mai mici. Cel mai lichid activ, care presupune un cost tranzacționat zero este numerarul. Bani de cont prezintă o lichiditate ceva mai scăzută deoarece trebuie acceptați în procesul schimbului de participanți și antrenează în cazul refuzului acestora cheltuieli pentru transformarea lor în numerar.

Convertibilitatea monedei exprimă însușirea legală a unei monede de a fi schimbată cu alta prin vânzare cumpărare la un anumit preț, numit curs de schimb (vezi fig. nr. 64).

Convertibilitatea banilor a avut sensuri și criterii diferite de înfăptuire. Se cunosc în principal două modalități de realizare a convertibilității:

- rapidă, considerându-se că trecerea la convertibilitate este o cale spre dezvoltarea ulterioară deoarece schimburile devin mai facile;
- lentă, considerându-se că o convertibilitate nu poate fi susținută dacă economia nu a ajuns la anumite performanțe, adică la un volum de bunuri competitive și la prețuri avantajoase capabile să genereze valută în țară.

Situația convertibilității poate fi: deplină sau limitată și internă sau externă.

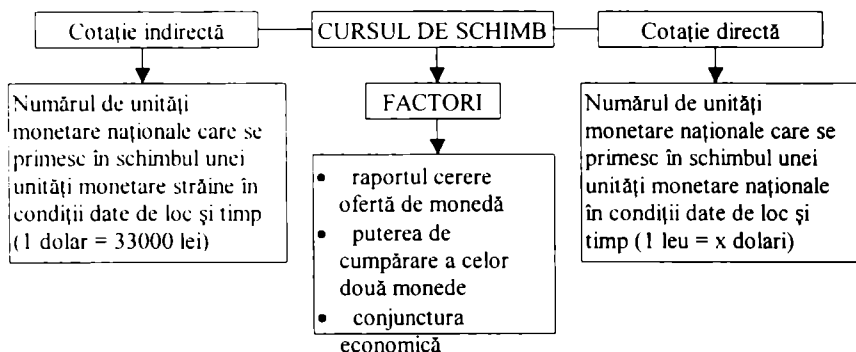

Fig. nr. 64: Caracterizarea cursului de schimb

Leul este în prezent cu convertibilitate internă deplină. Până în februarie 1998 a avut o convertibilitate internă limitată, adică restrictivă. Aceste restricții vizau:

- suma care se putea schimba (până la limita a 500 de dolari pe an).
- scopul schimbării, agenții economici în special fiind nevoiți să-și motiveze cererea de valută, și
- calitatea celui care realizează schimbul, acesta făcându-se numai pe bază de pașapoarte, pe care se înregistra suma schimbată.

Trecerea de la o convertibilitate limitată la una deplină se face pe măsura asigurării premiselor convertibilității.

Premisele convertibilității care trebuie asigurate pentru menținerea ei sunt:

- crearea unor rezerve valutare suficient de mari (să ajungă 5-7 luni);
- pentru aceasta, este necesar un export permanent de produse competitive, deci de o producție națională solidă, diversificată;
- pentru ca exportul să fie eficient, prețurile interne trebuie corelate cu cele externe.

Piața monetară nu se confundă cu piața valutară.

Piața valutară este o componentă a pieței monetare internaționale și are drept obiect efectuarea de tranzacții cu valute (monedă străină) și titluri de credit (fig. nr. 65).

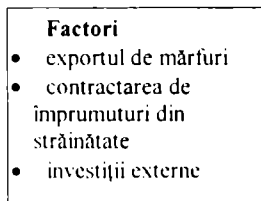
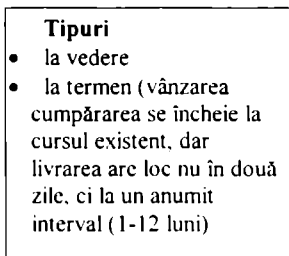
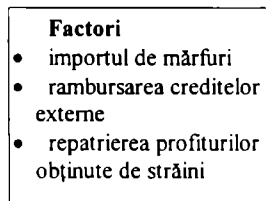
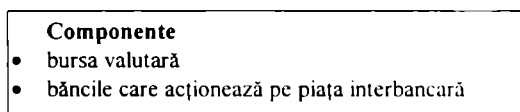

Fig. nr. 65: Caracterizarea pieței valutare

10.2. Piața financiară

Piața financiară desemnează spațiul economic de confruntare a cererii cu oferta de hârtii de valoare numite mobiliare sau fiduciare, în special acțiuni și obligațiuni.

Înțelegerea mecanismelor pieței financiare presupune clarificarea unor probleme esențiale și anume:

- acțiunile și tipurile lor;
- obligațiunile și caracteristicile lor;
- formele pieței financiare;
- creditul;
- bursa de valori.

Acțiunea reprezintă o hârtie de valoare care conferă posesorului ei dreptul de proprietate asupra unei părți din capitalul social al firmei emitente. Posesorul său se numește acționar și are avantajul obținerii unui dividend. Acesta este venitul pe care îl însușește acționarul atunci când firma emitentă desfășoară o activitate rentabilă și nu se reinvestește întregul profit realizat, o parte căpătând destinația repartiției pentru consum. Dividendul are o mărime variabilă, putând fi zero atunci când firma nu înregistrează o activitate eficientă sau când întregul profit se reinvestește într-un nou ciclu de producție. În plus, acționarul mai are dreptul de a participa prin vot la alegerea consiliului de administrație, de a lua parte la procesul decizional ca membru în Adunarea Generală a Acționarilor, de a fi informat asupra situației economico-financiare a firmei.

Acțiunile sunt emise de societățile pe acțiuni și pot fi de mai multe feluri (fig. nr. 66):

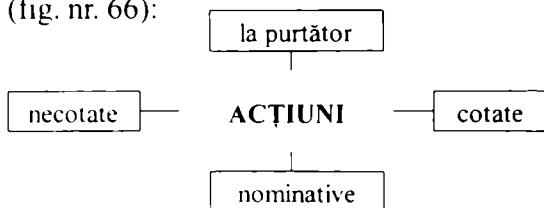

Fig. nr. 66: Tipuri de acțiuni

Acțiunile la purtător sunt hârtiile de valoare pe care se înscrie seria, data emiterii, prima emitentă, valoarea nominală (adică prețul la care se vinde acțiunea prima dată fiind calculat prin raportarea capitalului social al firmei la numărul de acțiuni), fără a se înregistra numele acționarului.

Acțiunile nominative sunt cele pe care se înscriu și numele acționarului. Atunci când are loc înstrăinarea acțiunii (prin donație, moștenire sau vânzare) se înregistrează numele noului proprietar pe spatele acțiunii respective.

Acțiunile cotate la bursă sunt în general cele care provin de la societăți pe acțiuni cu cifră de afaceri satisfăcătoare. fiecare bursă însă având propriul regulament de organizare și funcționare în care se precizează condițiile de acceptare a acțiunilor.

Acțiunile necotate la bursă potrivit regulamentului bursei nu înseamnă obligatoriu că sunt mai puțin atractive putând genera dividende acționarilor.

Obligațiunea este o hârtie de valoare care conferă posesorului său dreptul de *creanță* asupra firmei emitente. Posesorul său se numește obligatar și se află în ipostaza de creditor pentru emitentul de obligațiune care este debitor și se împrumută prin procesul vânzării obligațiunilor. Avantajul pe care îl conferă posesia de obligațiuni este însușirea unui venit garantat numit dobândă fixă. În plus, emitentul are obligația de a rambursa împrumutul într-un timp determinat și de a asigura pe durata împrumutului dobânda anuală certă, indiferent de situația sa economico-financiară.

Obligațiunile pot fi ale statului sau ale unor agenți economici (întreprinderi publice sau private mari).

Alegerea acțiunilor sau obligațiunilor în plasarea unor disponibilități bănești se face în funcție de securitatea, rentabilitatea, lichiditatea și fiscalitatea care caracterizează operațiunea respectivă. Desigur, o obligațiune pare mai sigură decât o acțiune, iar o acțiune cotată este preferată unei acțiuni necotate la bursă. Rentabilitatea

plasamentului se apreciază prin randamentul bursier care se determină ca raport între venitul pe care îl generează acțiunea sau obligațiunea și cursul, respectiv prețul plătit pentru achiziționarea hârtiei de valoare.

Piața financiară se manifestă sub *două forme*:

- piața financiară primară;
- piața financiară secundară.

Piața financiară în general, desemnează locul de întâlnire dintre cererea și oferta de titluri de valoare. Hârtiile de valoare pot fi noi, provenite de la societăți pe acțiuni recent înființate sau de la întreprinderi existente care emit noi acțiuni și atunci se comercializează pe piața primară, sau hârtii de valoare emise anterior, caz în care se tranzacționează pe piața secundară, adică la bursa de valori.

Analiza comparativă între piața financiară primară și cea secundară reflectă următoarele aspecte:

Elementul de comparație	Piața primară	Piața secundară
1. Hârtiile de valoare	nou emise	anterior emise
2. Operațiuni realizate	emisiune și plasare	plasare
3. Cursul	<ul style="list-style-type: none"> • egal cu valoarea nominală • sub valoarea nominală (răscumpărarea are loc la valoarea nominală) 	egal cu valoarea reală care poate fi mai mare, mai mică sau egală cu valoarea nominală
4. Caracterul tranzacțiilor	efective	efective și/sau speculative (la termen)
5. Tehnici de cotare	capitalul social se împarte la numărul de acțiuni și se află valoarea nominală	raportul cerere-ofertă influențat mai ales de rentabilitatea firmei generează nivelul valorii reale

Operațiunile efective presupun schimbul efectiv de titluri de valoare la vedere, adică în momentul realizării tranzacției, la cursul afișat. Acesta este în general inferior cursului la termen, operațiunile la termen vizând schimbul titlurilor la o dată ulterioară numită scadență sau zi de lichidare, la cursul din momentul încheierii

tranzacției. Scopul speculativ intervine atunci când se urmărește câștigul fără a exista interesul pentru deținerea propriu zisă a hârtiilor de valoare, vânzătorul sau cumpărătorul dorind tranzacția fără a avea efectiv ce vinde sau respectiv, a dori cumpărarea propriu zisă, ci posibilitatea de a cumpăra mai ieftin sau respectiv de a vinde mai scump pentru a câștiga din diferența de preț.

Bursa de valori este o instituție reglementată, constituită ca societate pe acțiuni, având un regulament propriu de organizare și funcționare în care sunt precizate aspecte privind condițiile de acceptare a hârtiilor de valoare, tipurile de operațiuni permise, regulile la care se supun operatorii, etc. Agenții de schimb primesc ordine de vânzare sau de cumpărare din partea clienților, iar sesiunile de lucru sunt două: de dimineață și de după-amiază. Ringul bursei este denumit spațiul în cadrul căruia au loc negocierile și este permis accesul agenților de schimb, iar Casa de Clearing sau de Compensatie reprezintă un organ al bursei care are menirea de a garanta realizarea tranzacției. În acest fel, acest organism intervine atunci când un vânzător sau cumpărător încheie un contract care nu mai este onorat de către partenerul de afaceri.

Bursa de valori se apropie cel mai mult de piața cu concurență perfectă, existând următoarele trăsături:

- atomicitatea, adică mulți vânzători și cumpărători (dacă nu este o bursă închisă care acceptă la tranzacții doar membrii);
- omogenitatea, adică hârtiile de valoare sunt fungibile, nediferențiate;
- transparența, adică există mijloace rapide de informare și afișare electronică astfel încât participanții la tranzacții cunosc fluctuațiile cursurilor în orice moment;
- intrarea și ieșirea liberă, în sensul că bursa acceptă noi clienți, atât timp cât se respectă regulamentul său;
- mobilitatea factorilor de producție, care se reflectă prin tendința bursei de extindere a activității sub forma multor instituții de brokeraj.

Bursa de valori reflectă starea economiei în care funcționează, ea însăși având o anumită intensitate a activității care se poate aprecia

cu ajutorul *indicilor bursieri*. Aceștia evidențiază tendința de ansamblu a bursei, adică evoluția cursurilor și se pot determina pentru anumite acțiuni considerate reprezentative sau pentru toate acțiunile de la bursă. Există:

- indici tradiționali (Dow Jones Industrials, Financial Times, etc.);
- indici moderni (Standard and Poors 500, Topix, etc.).

De exemplu, indicele Dow Jones a fost creat în anul 1884 reflectând activitatea bursei de pe Wall Street și include 30 de valori ale unor firme industriale.

Prăbușirea cursurilor hârtiilor de valoare pe piața bursieră se numește *crah bursier* și se explică prin evoluția speculațiilor dăunătoare prin care sunt înșelați cumpărătorii care se lansează în tranzacții pe seama altor informații decât cele care fundamentează cursul.

Creditul este o relație bănească între o persoană fizică sau juridică numită *creditor* și o altă persoană numită *debitor* căruia îi acordă un împrumut în *bani* sau îi vinde mărfuri sau servicii pe datorie, în general cu o *dobândă* stabilă în funcție de *riscul* pe care și-l asumă creditorul sau de reputația debitorului.

Creditul joacă un rol important pe piața capitalurilor ceea ce presupune următoarele aspecte:

- îndeplinește funcția de emisiune de bani prin creșterea monedei scripturale;
- reprezintă funcția principală a băncilor, o funcție activă, cea pasivă fiind de păstrarea disponibilităților bănești în conturile bancare;
- influențează resursele financiare aflate la dispoziția agenților economici și astfel și procesul investițional;
- participă la înlăturarea unor dezechilibre majore ale economiei prin reglarea raportului cerere-ofertă de monedă;
- se manifestă fie sub forma mijloacelor de plată fie a bunurilor și serviciilor vândute debitorului în schimbul dobânzii.

Trăsăturile creditului se concretizează în următoarele:

- existența unei disponibilități peste necesarul (a creditorului) dorite de o persoană cu nevoie nesatisfăcută (a debitorului);

- transferarea unor drepturi de la creditor la debitor;
- scadența, adică termenul limită de rambursabilitate a creditului;
- dobânda, adică prețul creditului;
- garanția creditului care poate fi reală, adică materială sub forma unui activ dat în gaj de către debitor creditorului sau personală, adică sub forma angajamentului unei terțe persoane de a achita datoria debitorului dacă acesta nu o face.

Creditul poate fi:

- a) după obiectul său:
 - credit de producție;
 - credit de consum;
- b) după termenul acordat:
 - credit pe termen scurt (până la un an);
 - credit pe termen mijlociu (între 1 și 5 ani);
 - credit pe termen lung (peste 5 ani);
- c) după calitatea debitorului:
 - credit privat (pe bază de efecte de comerț);
 - credit public (pe bază de bonuri de tezaur);
- d) după garanția creditorului:
 - credit personal;
 - credit real.

Efectele de comerț care definesc creditul privat sunt hârtii de valoare folosite în operațiile de vânzare, cumpărare, credit și pot fi sub forma cambiei, cecului, biletului la ordin sau ordinului de plată.

Cambia este un instrument de plată prin care o persoană fizică sau juridică numită *trăgător* dă dispoziție unei alte persoane fizice sau juridice numite *tras* să plătească la scadență o sumă de bani beneficiarului. În acest fel două operațiuni de plată, de la trăgător la beneficiar și de la tras la trăgător se simplifică la una, de la tras la beneficiar, prin dispoziția trăgătorului.

Cecul este un ordin scris prin care emitentul (trăgătorul) dă dispoziție trasului care este reprezentat de o persoană juridică,

respectiv banca la care este deschis contul trăgătorului să plătească la scadență o sumă de bani beneficiarului. Cecul trebuie să cuprindă următoarele elemente: denumirea de cec, ordinul necondiționat de plată, suma de plată, banca plătitoare, locul de plată prin adresa la care beneficiarul primește plata, data și locul emiterii, semnătura trăgătorului.

Biletul la ordin reprezintă un titlu de credit prin care emitentul său în calitate de debitor se obligă să plătească la scadență o sumă de bani beneficiarului sau posesorului biletului la ordin.

Ordinul de plată este dispoziția necondiționată a emitentului asupra băncii de a pune la dispoziția beneficiarului o sumă de bani. Ordinul de plată nu se execută la cererea beneficiarului.

Efectele de comerț pot fi vândute unor bănci comerciale de către beneficiarul acestora înainte de scadență prin operațiunea numită *scontare*. Băncile comerciale cumpărătoare percep o *taxă de scont* numită rata scontului care se reține din valoarea nominală a titlurilor. Ele pot revinde efectele de comerț numai Băncii Naționale, având loc o refinanțare numită *rescontare*, în schimbul *ratei de rescont*.

Bonurile de tezaur care definesc creditul public se mai numesc *bonuri de trezorerie* sau *certificate de trezorerie* și reprezintă hârtii de valoare emise de Ministerul Finanțelor sau de tezaur, purtătoare de dobânzi și puse în vânzare în vederea obținerii de fonduri pe termen scurt de la bănci sau persoane fizice în vederea acoperirii unor deficite bugetare.

În economia de piață s-au conturat și alte forme de credit:

- credit back-to-back prin care vânzătorul în calitate de beneficiar al unui credit anterior oferă garanție unei terțe bănci chiar acest credit în vederea obținerii unui al doilea credit;
- credit counter prin care vânzătorul solicită băncii care a acordat primul credit să emită al doilea credit pe baza primului;
- credit de licitații prin care Banca Națională refinanțează societățile bancare, fiind un credit garantat cu titluri de stat și

alte hârtii de valoare; se acordă într-o limită maximă pentru întregul sistem bancar și pe o durată fixă stabilită de conducerea Băncii Naționale pentru fiecare ședință de licitație, în cadrul politicii de credit:

- credit ipotecar, care se acordă pe termen mediu sau lung de către băncile ipotecare unor beneficiari de tipul proprietarilor de terenuri sau imobile sau antreprenorilor de construcții, garanția fiind ipoteca asupra bunurilor respective.

Acordarea de credite, ca de altfel și emisiunea și gestiunea monedei se realizează de către bănci.

Banca este o instituție financiară și de credit, de stat sau particulară care îndeplinește următoarele funcții:

- atragerea mijloacelor bănești temporar disponibile ale clienților în conturile deschise acestora;
- acordarea de credite pe diferite termene;
- efectuarea de viramente între conturile clienților și de transferuri în conturile deschise la alte bănci;
- emiterea de instrumente de credit și efectuarea de tranzacții cu asemenea instrumente;
- vânzarea-cumpărarea de valută și alte operații valutare.

Sistemul bancar dintr-o țară cuprinde un ansamblu de instituții financiar-bancare (Banca Centrală, băncile comerciale și alte instituții financiare cum ar fi case de pensii, case de credit, etc.) care funcționează într-un cadru juridic reprezentat de ansamblul reglementărilor care guvernează activitatea bancară.

Băncile realizează diferite operațiuni:

- pasive (depuneri);
- active (credite);
- accesorii (depozite în custodie);
- excepționale și speculative (rescont);
- alte operații (garanții).

Băncile pot fi: de emisiune, comerciale, de afaceri, de depozite, electronice, industriale, populare.

Banca de emisiune este banca centrală dintr-o economie care are rolul de a emite moneda financiară, și de a efectua operațiuni de recontare.

Denumirea de bancă de emisiune s-a menținut din perioada în care circulația numerarului era cea mai importantă în viața economică, în prezent activitatea de emisiune pierzându-și însemnătatea prin dezvoltarea operațiunilor cu bani scripturali emiși de băncile comerciale.

Banca comercială este o bancă specializată în primirea de depuneri la vedere și în acordarea de credite comerciale pe termen scurt.

Banca de afaceri se ocupă în principal cu investirea depunerilor pe termen lung primite de la clienți în întreprinderi noi sau existente din diverse domenii.

Banca de depozite vizează primirea de depuneri la vedere sau pe termen scurt, oricât de mici ar fi precum și cu acordarea de credite cu scadențe apropiate.

Banca electronică reprezintă o instituție bancară ce utilizează calculatorul în operațiunile obișnuite. Se folosesc în special ordinul de plată în sistem electronic și ordinul de plată pentru trezorerie în sistem electronic, ceea ce permite rapiditatea transferului unor sume în valută în orice punct din lume (câteva zeci de secundă). Alte servicii bancare electronice sunt banca la domiciliu sub forma telebanking și electronic banking prin care se oferă informații bancare prin telefon, respectiv calculator.

Banca industrială obține fonduri pe baza economisirii pe termen lung și acordă credite pe termen lung întreprinderilor industriale.

Banca populară este o asociație de persoane fizice care liber constituită capătă personalitate juridică și desfășoară activități în beneficiul membrilor (este o formă a cooperativelor de credit).

Partea III

MACROECONOMIA

INDICATORI MACROECONOMICI

11.1. Importanța indicatorilor macroeconomici

Indicatorul economic este expresia cantitativă sau calitativă a rezultatelor activității umane. Desigur, atunci când se poate cuantifica un element al activității care constă într-o reflectare calitativă a rezultatelor acesteia, indicatorul economic are caracter cantitativ și calitativ. De exemplu, productivitatea reflectă atât latura cantitativă a rezultatelor prin determinarea rezultatelor fizic sau valoric pe unitate de factor consumat, dar și latura calitativă a acestei evaluări prin aprecierea că o activitate de calitate, care se desfășoară pe baza unei dezvoltări intensive se reflectă într-o productivitate superioară.

Nivelul macroeconomic care vizează rezultatele unei economii naționale este legat de cel microeconomic, adică de rezultatele înregistrate de agenții economici. Evident, dacă se totalizează rezultatele exprimate în formă valorică obținute de agenții economici, se apreciază valoarea producției unei ramuri economice, pentru ca apoi, din însumarea rezultatelor înregistrate la nivelul industriei, agriculturii, turismului, etc. să se determine performanța unei economii.

De aceea, indicatorii economici calculați la nivel de firmă sau economie națională au o importanță deosebită pentru că:

- pun în evidență numeric activitatea economică sau anumite aspecte ale acesteia. În acest fel, se poate constata care este activitatea care generează cel mai mare volum de vânzări, care înregistrează cele mai mari încasări sau profituri;

- arată fluxurile materiale și bănești care se formează între agenții economici. Este cunoscut faptul că unele venituri pentru o firmă reprezintă cheltuieli pentru alta. Un furnizor încasează de la beneficiarul produselor sale suma de bani reprezentând prețul mărfurilor comercializate. În acest fel, cheltuielile beneficiarului devin venituri pentru furnizor și exprimă un flux monetar dublat de cel real, al circulației mărfurilor;
- furnizează informații necesare pentru analiză, orientare și decizii. Un agent economic preocupat de îmbunătățirea performanțelor sale, analizează periodic situația firmei și posibilitățile oferite pe piața pe care acționează, se orientează spre segmentele de piață cu capacitate de absorbție mai mare și ia decizii privind producția viitoare. De asemenea, la nivel de economie națională, determinarea indicatorilor permite realizarea de aprecieri cu privire la dezvoltarea economico-socială a țării respective;
- permit posibilitatea comparării diferitelor activități. Aceasta înseamnă că indicatorii economici reprezintă un suport de analiză fiind la baza comparațiilor unor activități cu altele sau a unor aspecte prezente cu altele trecute.

11.2. Conținutul indicatorilor macroeconomici

Există două grupe de indicatori la nivel macroeconomic:

- indicatori interni și
- indicatori naționali.

Aceste grupe cuprind câte doi indicatori și anume produsul brut și produsul net. Ca urmare, se pot defini:

- produsul intern brut (PIB);
- produsul intern net (PIN);
- produsul național net (PNN).

Care este diferența între un produs intern și un produs național?

Produsul intern desemnează valoarea producției realizate în interiorul

granițelor unei țări, de către agenți economici, indiferent de apartenența lor – naționali sau străini. Produsul național exprimă valoarea producției realizate de agenții economici naționali indiferent unde – în țară sau în străinătate. Care este diferența între un produs brut și un produs net? Produs brut include produsul net și consumul de capital fix, adică amortizarea, deci este întotdeauna mai mare decât produsul net.

Care este mai mare, produsul intern brut sau produsul național brut? Diferența dintre acești indicatori este că produsul național brut include față de PIB valoarea producției realizate de agenții naționali în străinătate (VANS) dar nu include față de PIB valoarea producției realizate de firmele străine pe teritoriul țării (VASN). Această diferență VANS – VASN se mai numește soldul relațiilor economice internaționale și poate fi pozitiv (când VANS > VASN) sau negativ (când VANS < VASN). Dacă la PIB se adaugă consumul intermediar se obține un alt indicator, și anume produsul global brut (PGB).

Consumul intermediar – se arată într-o ediție trecută a manualului – mai cuprinde și bunurile cumpărate și revândute în anul respectiv. Bunurile cumpărate în scopul producerii altor bunuri dar care nu au fost consumate în cursul anului respectiv, se află în stoc la sfârșitul perioadei și nu intră în consumul intermediar, ci în modificarea stocurilor – componentă a producției finale.

Înseamnă că PGB care cuprinde PIB + Consumul intermediar nu reflectă foarte bine performanța unei economii naționale tocmai datorită consumului intermediar. PGB poate fi mare pe seama unui consum intermediar (C_i) mare și de aceea, mărimea lui nu reflectă o economie puternică, care produce un volum mare de bunuri și servicii, ci care probabil se caracterizează printr-o vânzare repetată a aceluiași bunuri. De aceea, ceilalți indicatori sunt mai în măsură să exprime rezultatele unei economii.

Componentele acestor indicatori diferă, dar două se regăsesc în orice indicator macroeconomic, și anume:

- consumul personal de bunuri și servicii (CP) și
- consumul de stat de bunuri și servicii (CS).

Indicatorii bruți mai cuprind investiția brută (IB) iar cei neți, investiția netă (IN). Diferența dintre IB și IN este tocmai CCF. Adică deosebirea dintre PIB și PIN sau PNB și PNN, adică între indicatorii bruți și cei neți, se explică prin diferența dintre IB și IN. Investiția netă contribuie la formarea netă a capitalului adică la creșterea stocului de capital al economiei, iar investiția brută contribuie la formarea brută a capitalului, adică cuprinde în plus înlocuirea bunurilor de capital fix scoase din funcțiune (CCF). Deci $IB = IN + CCF$.

Așadar, următoarele relații reflectă legăturile dintre indicatorii macroeconomici și comportamentele lor:

$$PGB = CP + CS + IB + C_1$$

$$PIB = CP + CS + IB$$

$$PIN = CP + CS + IN$$

$$PNB = CP + CS + IB + (VANS - VASN)$$

$$PNN = CP + CS + IN + (VANS - VASN)$$

$$PGB = PIB + C_1$$

$$PNB = PNN + CCF$$

$$PIB = PIN + CCF$$

$$IB = IN + CCF$$

$$IB - IN = PIB - PIN = PNB - PNN$$

Acești indicatori se calculează de obicei pe parcursul unui an iar bunurile și serviciile incluse în calculul lor se evidențiază atât în prețurile factorilor cât și în prețurile pieței. Desigur prețurile pieței sunt mai mari decât prețurile factorilor pentru că pe lângă veniturile factorilor (salarii, profit, dobândă, rentă) include și obligații fiscale plătite de cumpărători. Aceste obligații fiscale înseamnă impozitele indirecte nete care se calculează pornindu-se de la impozitele indirecte cum sunt:

- impozitul pe vânzări;
- impozitul pe proprietate;
- impozitul pe licențe, etc.

Asemenea obligații fiscale devin pentru firmele plătitoare costuri care se adaugă la prețurile cu care vor promova produsele iar pentru stat ele reprezintă venituri. Dacă din asemenea impozite indirecte se scad alocațiile de la buget se obțin impozitele indirecte

nete. Alocățiile de la buget au ca scop stimularea producției sau subvenționarea prețurilor unor produse.

Astfel, dacă PNN se exprimă în prețurile pieței, atunci

PNN – impozitele indirecte = PNN exprimat în prețurile factorilor.

Acesta reprezintă venitul național (VN). Astfel, VN exprimă veniturile încasate de furnizorii factorilor de producție, adică costul societății prin prisma factorilor folosiți pentru obținerea producției nete.

Agenții economici pot fi consumatori sau producători și de aceea veniturile lor (V) se transformă în:

- cheltuieli pentru consum (C) și
- cheltuieli pentru producție (adică pentru cumpărarea de noi factori de producție). În acest caz producătorul devine investitor iar cheltuielile devin investiții. La mărimea acestor investiții se ajunge pe baza diferenței dintre V și C adică în funcție de economiile realizate (S).

Deci, se poate scrie, la nivelul unei economii naționale:

$$\left. \begin{array}{l} V = C + S \\ S = I \end{array} \right\} \Rightarrow V = C + I$$

Rezultă că se pot calcula:

- rata consumului $c = \frac{C}{V}$ care exprimă ponderea cheltuielilor pentru consum în venit și este o mărime subunitară, deoarece consumul este o parte a venitului;
- rata economiilor $e = \frac{S}{V}$ care exprimă ponderea economiilor (S) în venit și este de asemenea o mărime subunitară;
- înclinația marginală spre consum $c' = \frac{\Delta C}{\Delta V}$ care exprimă variația cheltuielilor pentru consum generată de variația venitului;

- înclinația marginală spre economii $s = \frac{\Delta S}{\Delta V}$ care exprimă variația economiilor generată de variația venitului.

J.M. Keynes a explicat 3 legi psihologice:

- înclinația marginală spre consum;
- înclinația marginală spre investiții;
- înclinația spre valori lichide;

dintre care prima este cea mai importantă. Potrivit legii psihologice a înclinației marginale spre consum, indivizii măresc cheltuielile pentru consum la creșterea venitului, dar într-o măsură mai mică. Aceasta înseamnă că dacă venitul crește cu 30%, consumul se majorează într-o proporție mai mică de 30%. Aceasta deoarece, se manifestă cea de-a doua lege psihologică și indivizii fac economii din ce în ce mai mari când venitul crește, mai ales că multe cheltuieli pentru consum sunt limitate de cantitatea necesară pentru satisfacerea nevoilor. Invers, la scăderea venitului, scad și cheltuielile pentru consum, dar la fel, într-o măsură mai mică deoarece în acest caz, prin scăderea venitului, oamenii acceptă mai greu să-și reducă nivelul de trai și reduc cheltuielile mai puțin decât scade venitul deoarece preferă să facă mai puține economii. Deci,

$$V = C + S \quad \text{iar pentru anii 1 și 0}$$

$$V_1 = C_1 + S_1 \quad \text{și}$$

$$V_0 = C_0 + S_0$$

Prin urmare $\Delta V = V_1 - V_0 = C_1 + S_1 - (C_0 + S_0) = (C_1 - C_0) + (S_1 - S_0) = \Delta C + \Delta S;$

Deci $\Delta V = \Delta C + \Delta S$

$$c' = \frac{\Delta C}{\Delta V} < 1$$

$$s = \frac{\Delta S}{\Delta V} < 1$$

$$\frac{\Delta V}{\Delta V} = \frac{\Delta C}{\Delta V} + \frac{\Delta S}{\Delta V}$$

$$1 = c' + s$$

La fel $c + e = 1$ deoarece $C + S = V$, adică

$$\frac{C}{V} + \frac{S}{V} = \frac{V}{V}$$

$$c + e = 1$$

Economiile sunt definite ca parte a venitului care rămâne după scăderea cheltuielilor pentru consum.

Investițiile reprezintă o parte a venitului cheltuită pentru formarea capitalului, adică pentru creșterea volumului capitalului fix și creșterea volumului stocurilor de capital circulant.

Multiplicatorul investițiilor (k) arată cu cât sporește venitul (ΔV) atunci când se majorează investițiile (ΔI)

$$k = \frac{\Delta V}{\Delta I}$$

Deoarece $\Delta V > \Delta I$ înseamnă că

$$\frac{\Delta V}{\Delta I} > 1$$

adică $k > 1$

Prin urmare $\Delta V = \Delta C + \Delta I$ iar

$$\Delta I = \Delta V - \Delta C, \text{ adică}$$

$$k = \frac{\Delta V}{\Delta I} = \frac{\Delta V}{\Delta V - \Delta C} = \frac{1}{\frac{\Delta V - \Delta C}{\Delta V}} = \frac{1}{1 - \frac{\Delta C}{\Delta V}} = \frac{1}{1 - c'} = \frac{1}{s}$$

Relațiile dintre c' , s și k se respectă. Astfel,

$$k = \frac{1}{1 - c'} = \frac{1}{s}, \text{ iar } s = 1 - c'$$

deci dacă $c' = \frac{1}{2}$, $s = 1 - \frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ și $k = \frac{1}{\frac{1}{2}} = 2$

dacă $c' = \frac{4}{5}$, $s = 1 - \frac{4}{5} = \frac{1}{5}$ și $k = \frac{1}{\frac{1}{5}} = 5$

dacă $c' = \frac{9}{10}$, $s = 1 - \frac{9}{10} = \frac{1}{10}$ și $k = \frac{1}{\frac{1}{10}} = 10$

dacă $c' = \frac{99}{100}$, $s = 1 - \frac{99}{100} = \frac{1}{100}$ și $k = \frac{1}{\frac{1}{100}} = 100$

ECHILIBRUL ECONOMIC

12.1. Cererea și oferta agregate

Cererea agregată reprezintă cantitatea cerută din toate bunurile și serviciile exprimate în nivelul produsului intern brut într-o economie, în funcție de nivelul general al prețurilor.

Cererea agregată este *descrescătoare*, tendința explicându-se pe baza următoarelor elemente:

- *bunăstarea economică*. Măsurată prin oferta de bani, bunăstarea economică scade ca valoare, deoarece dacă nivelul prețurilor crește, puterea de cumpărare a monedei scade. Astfel, cumpărătorii devin mai săraci și se diminuează cumpărările de bunuri. Invers, la scăderea prețurilor, cumpărătorilor le sporește puterea de cumpărare a monedei și prin urmare și capacitatea de a achiziționa mai multe mărfuri și servicii.
- *rata dobânzii*. Sporirea cererii de monedă în condițiile unei oferte fixe, duce la majorarea ratei dobânzii. Aceasta va genera ulterior diminuarea cererii de monedă și deci, și de mărfuri și servicii.
- *exportul net*. Atunci când nivelul general al prețurilor crește, bunurile de import se ieftinesc comparativ cu produsele naționale, crescând cererea pentru importuri. În aceste condiții diferența dintre export și import, adică exportul net se reduce și fiind o componentă a produsului intern, acesta se diminuează.

Evoluția cererii agregate este determinată de numeroși *factori* între care: variația cererii de mărfuri, a cheltuielilor pentru investiții, modificarea cererii guvernamentale de mărfuri și servicii, variația exportului net.

Oferta agregată desemnează cantitățile oferite din bunurile și serviciile dintr-o economie la anumite nivele generale de preț. Oferta agregată este ascendentă și prezintă caracteristici diferite în funcție de orizontul de timp pe care se manifestă.

12.2. Formele dezechilibrelor economice

Echilibrul macroeconomic este o necesitate în evoluția economiei naționale care constă într-un ansamblu de ramuri și subramuri, sectoare și activități economice aflate într-o dinamică și interconșionare permanentă.

Echilibrul economic este starea spre care tinde piața națională în ansamblul ei, precum și piețele specifice (piața bunurilor economice, piața monetară, piața capitalurilor și piața muncii) și se caracterizează prin egalitatea dintre cerere și ofertă sau o diferență ne semnificativă între ele astfel încât nu apar tensiuni sociale și economia funcționează normal.

Egalitatea dintre cerere și ofertă reprezintă condiția generală de echilibru. Corelațiile dintre piețele specifice fac ca unele echilibre să antreneze efecte sau influențe asupra altor piețe, dar manifestarea echilibrului pe o piață nu atrage automat egalitatea cerere-ofertă pe altă piață. Cu alte cuvinte, în aceeași perioadă, pot exista echilibre economice pe unele piețe și dezechilibre pe altele.

Echilibrul economic poate fi general sau parțial, static sau dinamic.

Echilibrul general constă în starea de egalitate dintre cererea și oferta din toate sferele sistemului economic. El se manifestă ca tendință, prin efectul de antrenare în economia națională a echilibrului pe piața bunurilor economice.

Echilibrul general este pus în evidență de indicatori globali cum sunt: producția națională, cererea globală, masa monetară, rata șomajului, rata inflației, etc.

Principalele echilibre spre care tind economiile naționale sunt:

- creșterea economică pozitivă, adică situația de creștere a venitului național pe locuitor;
- ocuparea deplină a resurselor de muncă, adică menținerea șomajului în limitele ratei naționale, considerată necesară pentru stimularea procesului investițional;
- stabilitatea nivelului general al prețului, adică inexistența inflației și menținerea corelației dintre cererea și oferta de monedă;
- repartiția echilibrată a veniturilor, adică situația economiei bazate pe fluxurile bănești ce reflectă circulația reală a factorilor de producție și mărfurilor și serviciilor;
- echilibrul balanței comerciale și de plăți, adică egalitatea dintre import și export și respectiv dintre încasările și plățile ocazionate de formele pieței mondiale.

Echilibrul parțial reprezintă starea spre care tind două elemente ale aceleiași piețe sau piețe diferite, cum sunt: producție și consum, mărfuri oferite spre vânzare și capacitate de cumpărare, venituri și cheltuieli publice, economii și investiții.

Echilibrul static caracterizează tendința de egalitate a cererii și ofertei de pe o piață pe termen scurt.

Echilibrul dinamic constă în tendința pieței generale sau specifice către egalitatea cerere-ofertă pe termen mediu sau lung. Este situația normală a unei economii în evoluție, care cunoaște alternativ stări ascendente și descendente.

Dezechilibrul economic reprezintă starea economiei în care se manifestă un decalaj semnificativ între cererea și oferta agregate. Excedentul de ofertă agregată se numește *presiune*, iar de cerere, *absorbție*. În condițiile *presiunii* cererea este satisfăcută, producția frânată, calitatea produselor crește, iar consumatorii au un rol important în selecția mărfurilor. În plus, producătorii sunt orientați spre lansarea de noi produse, prețurile și salariile tind să crească, prețul pieței fiind superior prețului de echilibru.

În schimb, în condițiile *absorbției*, cererea este nesatisfăcută, producția este stimulată, calitatea produselor este aceeași, vânzătorul având puterea de alegere a consumatorilor potrivit unor criterii nediscriminatorii. De asemenea, șomajul tinde să crească, inflația este mare, iar condițiile de piață se înrăutățesc, prețul pieței fiind inferior nivelului de echilibru.

Este interesant să se rețină că echilibru nu înseamnă numai o perfectă egalitate între cerere și ofertă dar și o situație caracterizată printr-un anumit decalaj între cerere și ofertă dar care este nesemnificativ și nu generează disfuncționalități ale pieței. Prin urmare echilibrul este starea pieței (de bunuri și servicii, monetare, financiare, muncii) care se caracterizează printr-una din următoarele situații:

- cererea este egală cu oferta;
- diferența dintre cerere și ofertă este nesemnificativă și nu generează dificultăți.

Această stare de echilibru nu există în realitate. De aceea se precizează în definiție că este o situație spre care raportul cerere-ofertă tinde. În realitate există fluctuații de o parte și de alta a acestui nivel, ceea ce înseamnă că echilibrul se poate atinge pentru o perioadă foarte scurtă de timp, aproape insesizabilă în dinamica cerere și ofertă.

Ca și concurența perfectă, echilibrul are o importanță teoretică pentru că ajută la înțelegerea realității în care cererea este fie superioară fie inferioară ofertei. Perfecta egalitate între cerere și ofertă presupune că tot ceea ce se cere se găsește și că tot ceea ce se oferă și vinde. Ori, în practică, aceasta este imposibil de întâlnit. Piața reală se caracterizează fie prin deficit de ofertă, fie prin surplus de ofertă, o piață reală care funcționează bine fiind considerate cea în care există abundență de produse și consumatorul este pe deplin satisfăcut. Ori, potrivit echilibrului, aceasta nu satisface și interesele producătorilor, deci nu este o piață caracterizată prin echilibru.

Starea de echilibru trebuie privită ca o tendință spre care se îndreaptă situațiile de dezechilibru. În realitate, există dezechilibre fie în sensul excedentului de cerere (când apare starea de absorbție) fie al surplusului de ofertă (când apare starea de presiune).

INFLAȚIA

13.1. Mecanismul inflației

Inflația reprezintă un dezechilibru structural al mecanismului economic, monetar și financiar, care exprimă existența în circulație a unei mase monetare ce depășește nevoile economiei, ceea ce conduce la deprecierea banilor și la creșterea sensibilă, generalizată și durabilă a prețurilor. Cu alte cuvinte, inflația este un proces cumulativ, de mare complexitate a cărei esență constă în:

- a) distorsionarea puternică existentă între procesele monetare și procesele economice reale, între masa monetară și masa bunurilor și serviciilor puse în circulație;
- b) creșterea prețurilor, reflectată în indicele general al prețurilor;
- c) scăderea puterii de cumpărare a banilor.

Deci, inflația se exprimă în creșterea prețurilor și lipsa de încredere în bani, punând în evidență dezechilibrul între circulația banilor depreciți și circulația bunurilor. Deprecierea banilor reflectă faptul că volumul bunurilor și serviciilor care se cumpără într-o economie scade sau crește mai lent, într-o anumită perioadă, comparativ cu masa monetară și nivelul prețurilor.

Inflația contemporană se caracterizează în principal prin următoarele:

- este un proces de depreciere a banilor, de scădere a puterii lor de cumpărare în procesul circulației;
- înseamnă o creștere generală și durabilă a prețurilor, creștere diferențiată pe categorii de mărfuri și piețe;
- exprimă un anumit sens al masei monetare, adică sporirea mai rapidă a acesteia față de nevoile economiei;

- amplifică dezechilibrele economice, orientând economiile populației spre activități speculative aducătoare de profituri pe termen scurt;
- reprezintă un proces structural macrosocial.

Inflația cunoaște mai multe forme (fig. nr. 67).

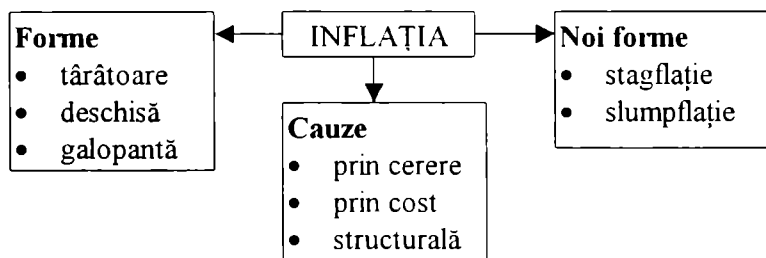

Fig. nr. 67: Inflația și caracterizarea ei

Creșterea prețurilor în cazul inflației nu este un proces conjunctural, ci un proces de durată, reflectat printr-o creștere generală, dar inegală pe categorii de mărfuri. Creșterea sezonieră a prețurilor în anumite perioade (ex. înaintea sărbătorilor), nu este o creștere inflaționistă, ea reflectă o anumită stare a vânzărilor legate de un eveniment și o anumită strategie de preț din partea vânzătorilor. Creșterea inflaționistă a prețurilor are un caracter cumulativ, de durată, fiecare mărire a prețurilor antrenează noi creșteri, are loc un efect de propagare în lanț, accelerat de anumite previziuni ale agenților economici și, desigur, de reacțiile psihologice ce apar în asemenea etape. Deci, putem conchide că în perioadele inflaționiste are loc o creștere continuă, anormală a indicelui general al prețurilor fără perspective clare de încetare. De subliniat, că această creștere este asociată cu creșterea banilor fie sub formă de monedă, fie sub formă de bani de credit, creștere suplimentară față de cea garantată de starea comerțului și mai rapidă decât ieșirile reale (producția).

Atunci când, dintr-un motiv sau altul, prețurile scad, respectiv nivelul general al prețurilor se află în scădere continuă, procesul

respectiv se numește *deflație*. La fel ca inflația, fenomenul deflației pune în evidență modificări – de regulă anormale – în indicele general al prețurilor cu influență asupra producției și gradului de ocupare a populației active.

Inflația exprimă, așadar, o mișcare de creștere dispersată a prețurilor care se autoîntreține și care se datorează unei insuficiențe relative de la un moment dat între oferta spontană și cererea exprimată în prețuri curente la începutul perioadei analizate. Prin urmare:

- creșterea generală a prețurilor nu înseamnă că toate prețurile cresc, unele pot rămâne stabile, chiar scădea, pe fondul unei mișcări de ansamblu ascendente. Nici chiar prețurile care cresc nu se majorează deodată și cu același procent, prețurile cu ridicata evoluează diferit de prețurile din comerțul cu amănuntul, prețurile agricole nu cresc în același ritm cu alte prețuri, etc.;
- măsurarea exactă a inflației este dificilă, de cele mai multe ori se folosește indicele general al prețurilor .

De cele mai multe ori, se apreciază că la baza inflației se află presiunea cererii, respectiv discrepanța dintre mărimea cererii solvabile, care sporește în funcție de satisfacerea revendicărilor salariale, de investițiile întreprinderilor și cheltuielile statului, pe de o parte și capacitatea economiei de a satisface concomitent toate aceste cereri pe de altă parte. Presiunea cererii are loc deci atunci când totalitatea cheltuielilor ce se planifică a se efectua cresc mai repede decât producția. Aceasta înseamnă că oamenii doresc să cumpere mai multe bunuri decât poate produce economia. În aceste condiții, apar presiuni și asupra prețurilor care cunosc un proces general de creștere. Presiunea cererii este accelerată de creșterea emisiunii de bani și, evident, de cheltuielile guvernamentale. Deci, punctul de pornire al inflației este marcat de dezechilibrul ce apare între masa monetară excedentară și volumul bunurilor și serviciilor. Excedentul de masă monetară în societate (la agenți economici mici și la populație) exprimă o cerere de bunuri și servicii nesatisfăcute.

În literatura de specialitate presiunea cererii este prezentată ca un tip distinct de inflație, respectiv inflația prin cerere.

În fața presiunii cererii, agenții economici pot acționa fie prin creșterea producției, fie prin creșterea prețurilor, iar în multe situații prin ambele direcții. Creșterea producției nu are loc peste noapte, ea necesită investiții, schimbări organizatorice, o anumită pregătire, etc., deci cere timp. Este firesc să reacționeze în primul rând prețul, care, așa cum precizam, în condițiile creșterii masei monetare, începe să urce, să aibe evoluții în sus nefirești. Dacă avem în vedere acest mecanism ne dăm seama de ce politicile de susținere a cererii care favorizează creșterea producției și prin intermediul ei, al numărului locurilor de muncă, implică un anumit risc de inflație, atâta vreme cât rigiditatea ofertei este slabă.

Desigur, inflația nu poate fi explicată numai prin presiunea cererii, ea apare și datorită creșterii **costului de producție**, și are loc prin ridicarea continuă a prețurilor factorilor de producție, sau când apar restricții în aprovizionarea cu factori. În acest caz, prețurile produselor sunt împinse în sus, iar prin efect propagat are loc o creștere generală a prețurilor. Inflația prin cost apare și datorită creșterii salariale care nu se corelează cu creșterea productivității muncii, sau datorită politicii de prețuri la factorii de producție practicate de monopoluri sau oligopoluri. Desigur, concurența între agenți economici în legătură cu procurarea de factori de producție limitați, s-au care au prețul ridicat din motive arătate mai sus, forțează creșterea generală a prețurilor bunurilor și serviciilor. Inflația prin cost se consideră a fi un alt tip de inflație.

Probleme inflației nu pot fi privite simplist. Cele două tipuri de inflație pe care le-am prezentat nu se manifestă distinct unul față de celălalt. Într-o economie complexă ele se interferează și, de cele mai multe ori, se completează și se amplifică reciproc. Dar nu trebuie să privim inflația numai prin intermediul celor două tipuri. Specialiștii disting și un alt tip de inflație și anume *inflația structurală*. Ea are loc atunci când agenții economici nu pot schimba rapid producția ca răspuns la schimbările care au loc în structura economiei naționale.

Se are în vedere modificările în cererea de produse, în tehnologia producției, în tipul de concurență dintre producători, etc.

Inflația structurală rezultă atunci când ceea ce cer a cumpăra agenții economici, populația și guvernul se modifică rapid de la o etapă la alta și producția nu are capacitatea de se adapta. În aceste condiții prețurile pentru noile produse încep în mod firesc să crească. De asemenea, ea are loc în cazul introducerii unor invenții majore în producție, cum ar fi de exemplu a unor linii de asamblare – robotizare. Schimbările în structura economiei duc la ștrangulări de producție, care au ca efect creșterea prețurilor care se generalizează.

Nu putem să nu amintim și alte două fenomene care stau la baza procesului inflaționist. Unul vizează *impactul psihologic*, care agravează procesul, celălalt are în vedere *impactul extern*. Factorul psihologic se manifestă în special atunci când deja dezechilibrul s-a instalat, el amplificând procesul inflaționist. Factorul extern are în vedere impactul de inflație determinat de faptul că bunurile economice importate cât și prețurile lor constituie componente luate în calculul indicelui prețurilor și contribuie direct la creșterea acestuia.

Un rol important în generalizarea inflației în diferite țări îl are impactul de inflație prin afluxul de monedă convertibilă străină. Acest aflux se datorează excedentului balanței de plăți externe curente și mișcării capitalurilor sub influența ratei dobânzii sau tendințelor de modificare a cursurilor valutare. Excedentul de încasări valutare atrage transformarea unei părți, mai mari sau mai mici a acesteia, în monedă națională, ceea ce sporește masa monetară, având ca rezultat formarea sau agravarea dezechilibrului generator de inflație.

Din cele prezentate rezultă că inflația este un proces economico-monetar complex, ce reflectă un puternic dezechilibru între masa monedei aflate în circulație și masa mărfurilor și serviciilor oferite spre vânzare. Ea se prezintă ca un dezechilibru material-monetar, care cuprinde nu numai sfera circulației mărfurilor și monedei, ci și sfera producției. Acest dezechilibru se poate forma și lua proporții, în primul rând, ca urmare a emisiunii unei cantități de bani de hârtie care depășesc nevoile circulației mărfurilor, sau peste

cantitatea mărfurilor și serviciilor și, în al doilea rând, ca urmare a rămânării neschimbate a masei monetare în circulație și a reducerii producției de bunuri și servicii. Nu trebuie să pierdem din vedere încă, cauzele profunde ale dezechilibrului, puse în evidență prin prezentarea tipurilor de inflație cu efectele respective asupra prețurilor bunurilor și serviciilor.

Inflația târâtoare este considerată a fi o inflație moderată care apare atunci când s-au format dezechilibrele specifice acesteia. Se apreciază că în cazul inflației târâtoare are loc o creștere medie nu mai mare de 3-4% anual. Cu alte cuvinte, în economie acționează factori de frânare ai inflației, care o mențin la o dimensiune redusă.

Inflația deschisă este o inflație rapidă, prețurile cresc în medie anual cu 5-10%. Când creșterea prețurilor este la limita inferioară, ea poate constitui, la fel ca și inflația târâtoare, un stimulent al creșterii ofertei și, desigur, al ridicării ocupării factorului muncă. Din acest punct de vedere, nu puțini economiști consideră inflația la acest nivel ca un instrument de finanțare și utilizare deplină a factorului muncă. Ideea că inflația ar putea înlătura șomajul s-a afirmat, mai pregnant, de la apariția în 1936 a cărții lui J.M. Keynes “Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor”. Și astăzi sunt economiști care consideră că o economie are întotdeauna nevoie de o anumită creștere a prețurilor.

Inflația galopantă, sau hiperinflația se caracterizează printr-o creștere de proporții ridicate a prețurilor, după unii specialiști exprimată cel puțin prin două cifre. Efectele ei sunt deosebit de nocive pentru economie, atât pentru agenții economici cât și pentru populație, ea descurajează investițiile și orientează resursele bănești spre acțiuni speculative curente, redistribuie veniturile în favoarea unor agenți economici puternici și în defavoarea celor relativ slabi, cu venituri fixe, etc.

În afara formelor inflației arătate mai sus, în ansamblul fenomenelor macroeconomice pot apărea și fenomenele de *stagflație*

și *slumpflație*. Termenul de stagflație semnifică o asemenea situație din economia unei țări care se caracterizează prin inflație și prin lipsa de creștere notabilă a economiei sau prin creșterea zero. În mod corespunzător, termenul de slumpflație se referă la existența inflației în recesiunea economică. Deci, el pune în evidență existența, pe de o parte a unei inflații rapide, iar pe de altă parte un declin economic concretizat în scăderea producției naționale.

Indiferent de amploarea ei, inflația exprimă o cerere de bunuri și servicii nesatisfăcută. Ea se diminuează dacă oferta dispune de capacitate de adaptare la nivelul și structura cererii; dar dacă, din diferite motive cum ar fi: insuficiența factorilor de producție, eficiența scăzută a acestora, etc., volumul bunurilor și serviciilor rămâne în urma masei monetare atunci se recunoaște fenomenul inflaționist prin creșterea prețurilor și scăderea proporțională a puterii de cumpărare.

În prezent, mecanismul inflaționist este complex, el punând în evidență și viteza de variație a ratei inflației prin ceea ce se numește *model acceleraționist al inflației*.

Modelul acceleraționist al inflației demonstrează că variația ratei inflației influențează șomajul și producția reală într-o economie. Cu alte cuvinte, teoria inflației acceleraționiste pune în evidență corelațiile dintre trei variabile economice: *inflație – șomaj – producție și dinamica acestora pe termen scurt și lung*. Aceasta face, ca modelul economic să corespundă condițiilor concrete ale economiei contemporane.

13.2. Măsuri de combatere a inflației

Există numeroase măsuri de combatere a inflației (fig. nr. 68).

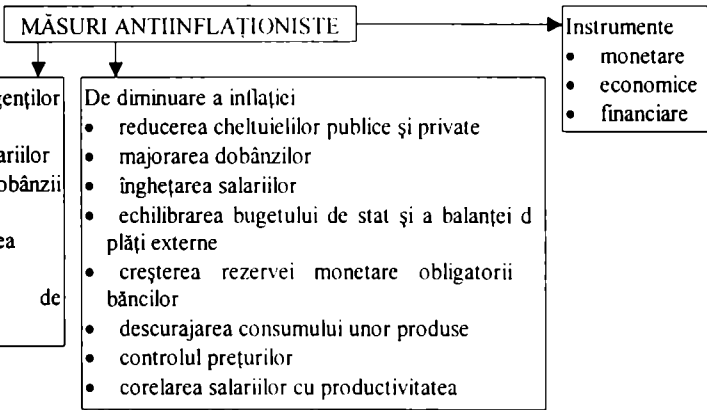

Fig. nr. 68: Diminuarea inflației

ȘOMAJUL

14.1. Șomajul și ocuparea

Șomajul este un fenomen care se regăsește în orice economie și a cărui evoluție se înscrie pe o tendință ascendentă. Cu toate acestea el nu este ireversibil, și poate fi diminuat dacă se apelează la măsuri adecvate de combatere.

Șomajul este un concept controversat. Înțelegerea lui necesită definirea fenomenului, dar și a șomerului. Atât șomajul cât și șomerul pot fi definite în mai multe forme. Astfel:

- Șomajul reprezintă o stare negativă a economiei care afectează o parte din populația activă disponibilă prin neasigurarea locurilor de muncă;
- Șomerii reprezintă:
 - * persoanele apte de muncă dar care nu găsesc de lucru și care pot fi angajate parțial sau total în anumite momente;
 - * persoanele peste 15 ani care îndeplinesc concomitent următoarele condiții:
 - ◆ sunt apte de muncă;
 - ◆ nu muncesc;
 - ◆ caută locuri de muncă;
 - ◆ sunt disponibile pentru o muncă salariată sau nesalariată.

Șomajul poate fi apreciat ca nivel, intensitate, durată și structură.

Nivelul șomajului se exprimă **absolut** prin numărul de șomeri, sau **relativ**, cu ajutorul ratei șomajului:

$$R_s = \frac{\text{someri}}{\text{populația ocupată}} \cdot 100; \quad R = \frac{\text{someri}}{\text{populația activă}} \cdot 100$$

Calculul ratei șomajului se face procentual prin raportul dintre șomeri și populația ocupată, sau dintre șomeri și populația activă. Înseamnă că rezultatele obținute vor fi diferite în funcție de populația la care se raportează numărul șomerilor. Altfel spus, o rată a șomajului calculată în varianta a doua va fi mai mică decât în prima, deoarece populația activă este mai mare decât cea ocupată (populația activă = populația ocupată + șomeri).

Rezultă că o analiză comparativă cu privire la evoluția șomajului pe țări sau zone este relevantă numai dacă modul de calcul a fost același. Altfel, concluziile pot fi greșite.

Intensitatea șomajului exprimă dimensiunea sau amploarea fenomenului și permite delimitarea șomajului **parțial** care constă în:

- diminuarea activității;
- scăderea săptămânii de lucru;
- reducerea salariului;

Durata șomajului se referă la intervalul de timp în care se menține șomajul.

Structura șomajului constă în gruparea șomerilor în diferite categorii după criterii de vârstă, calificare, sex, rasă, etc.

Șomajul apare din mai multe cauze cum sunt:

- crize economice care se repetă la intervale diferite de timp (șomaj ciclic sau conjunctural);
- modificarea structurii economiei pe ramuri și subramuri datorită condițiilor tehnice și științifice (șomaj structural);
- înlocuirea vechilor tehnici și tehnologii cu altele noi și restrângerea locurilor de muncă prin reorganizarea unor activități sau firme (șomaj tehnologic).

Ocuparea factorului muncă are în vedere folosirea resurselor de muncă prin angajarea salarială sau prestarea unor activități proprii.

În ultimele decenii, ocuparea resurselor de muncă s-a caracterizat prin câteva tendințe, între care:

- creșterea ponderii salariaților în totalul populației ocupate;
- creșterea nivelului de instruire și calificare;
- modificarea structurii resurselor de muncă pe domenii și categorii profesionale etc.

14.2. Măsuri de combatere a șomajului

În economia de piață se folosesc mai multe categorii de măsuri pentru combaterea șomajului, între care:

- * măsuri care vizează șomerii:
 - pregătirea, calificarea și orientarea șomerilor;
 - facilitățile acordate de stat pentru crearea de noi întreprinderi;
 - trecerea la noi forme de angajare:
 - pe timp parțial sau orar atipic;
 - provizorie;
 - pe durată medie sau scurtă;
 - stagii pentru operații specifice de scurt timp.
 - realizarea de investiții pentru crearea de noi locuri de muncă.
- * măsuri care vizează populația ocupată:
 - prevenirea creșterii șomajului prin pregătirea și calificarea populației ocupate;
 - diminuarea șomajului prin crearea de posibilități suplimentare de angajare prin:
 - reducerea timpului de muncă (împărțirea muncii);
 - reducerea duratei vieții active;
 - repatrierea emigranților.
- * alte măsuri:
 - contracte de scurtă durată;
 - angajarea cu program redus.

FLUCTUAȚILE ÎN ECONOMIE

15.1. Manifestarea fluctuațiilor în economie

Principalele variabile economice (producție, prețuri, ocupare, venituri, investiții) precum și activitatea economică în ansamblul său, cunosc o evoluție oscilantă, caracterizată prin înregistrarea succesivă a unor tendințe ascendente și descendente.

Cu alte cuvinte, activitatea economică este fluctuantă.

Fluctuațiile pot fi *sezoniere* și se derulează în condiții previzibile având caracter social sau natural, *accidentale*, de durată variabilă, având caracter mai mult sau mai puțin previzibil, fiind generate de cataclisme naturale, evenimente sociale și politice, etc. și *ciclice* pe diverse intervale de timp fiind explicabile în linii generale de modul specific de evoluție a eficienței utilizării factorilor de producție.

Ciclicitatea în economie reprezintă starea normală de evoluție a activității economice dintr-o țară și constă în alternanța faptelor ascendente cu cele descendente.

Ciclul economic este perioada de la un moment de cotitură la altul de aceeași natură, adică perioada de la o criză la alta sau de la un punct de cotitură superior, la următorul.

În funcție de timpul pe care se derulează, ciclurile economice pot fi:

- cicluri lungi sau seculare care se manifestă pe termen lung, pe o perioadă de aproximativ 100 de ani, fiecare fază având o durată de 50-60 de ani. Cauza de la baza ciclurilor lungi constă în inovație și organizarea producției, adică evoluția ciclică a

inovației, tehnologiei:

- cicluri decenale sau pe durate medii, cuprinse între 6 și 10 ani. Acestea sunt cicluri de afaceri;
- cicluri scurte sau pe durată mică, în general de câteva luni, până la câțiva ani fiind generate în special de variația stocurilor.

Fazele ciclului economic decenal sunt boomul și recesiunea. Boomul constă în reluarea activității, adică punctul de cotitură inferior și faza de expansiune iar recesiunea constă în criza economică, adică punctul de cotitură superior și depresiunea.

În perioada de boom economic investițiile, veniturile, profiturile cresc, inflația și șomajul se diminuează, iar în perioada de depresiune aceste variabile evoluează în sens invers.

Criza economică marchează sfârșitul perioadei de expansiune. În economia preindustrială sau manifestat *crize de subproducție* datorită unor factori naturali sau militari și au afectat îndeosebi agricultura și industria. În economia industrială, s-au înregistrat *crize de supraproducție* vizând un decalaj între producție și cererea solvabilă. Cea mai mare criză de subproducție a fost Marea Depresiune din perioada 1873-1895 ce a demarat în cadrul bursei de la Viena, iar cea mai mare criză de supraproducție a fost Marea Criză din perioada 1929-1933, generând dezechilibre în circulația banilor, crah bursier, falimente bancare și în agricultură și industrie.

Crizele economice pot fi ciclice și neciclice, locale, regionale, naționale și mondiale, sau crize industriale, comerciale, valutare-financiare etc.

Expansiunea nu înseamnă procesul de creștere economică, ci caracterizează o creștere a producției pe o perioadă relativ scurtă. În schimb, *creșterea economică* exprimă un fenomen cantitativ și calitativ de creștere a producției dintr-o țară pe termen lung. Ea se manifestă ca urmare a consumului de factori de producție și a absorbției producției pe piață.

15.2. Politici anticyclice

În vederea atenuării efectelor negative ale dezechilibrelor se intervine prin politici macroeconomice, în special: politica monetară, fiscală și a cheltuielilor publice.

Astfel, *politica monetară* permite majorarea ratei dobânzii în fazele ascendente și diminuarea acesteia în fazele descendente, pentru stimularea investițiilor.

Politica fiscală se concretizează în impozite mari în timpul boomului economic și mai reduse în etapele de depresiune economică.

Politica cheltuielilor publice se manifestă prin alocarea de la buget de mai multe fonduri pentru susținerea economică generală în perioadele descendente și diminuarea și redirectionarea lor în fazele ascendente.

Desigur, aceste instrumente pot fi utilizate simultan, obținându-se un efect agregat al măsurilor publice întreprinse.

În plus, în decursul unei faze a ciclului pe termen lung se manifestă mai multe cicluri pe termen mediu și scurt. Dacă economia se află în faza ascendentă de 50-60 ani, alternanța etapelor ciclurilor medii se menține, dar crește intensitatea perioadelor de avânt în defavoarea crizelor și invers, în situația fazei descendente a ciclurilor seculare.

STATUL ȘI ECONOMIA

16.1. Rolul statului și funcțiile sale

Recunoașterea sectorului public în viața economică **complică** și **simplifică** totodată funcționarea activității economice.

Implicarea sectorului public în activitatea economică ajută la derularea eficientă și echitabilă a fluxurilor economice și se reflectă schematic prin apariția altor șase circuite economice. În fig. nr. 69 acestea reflectă corelațiile dintre producători-sector public, consumatori-sector public.

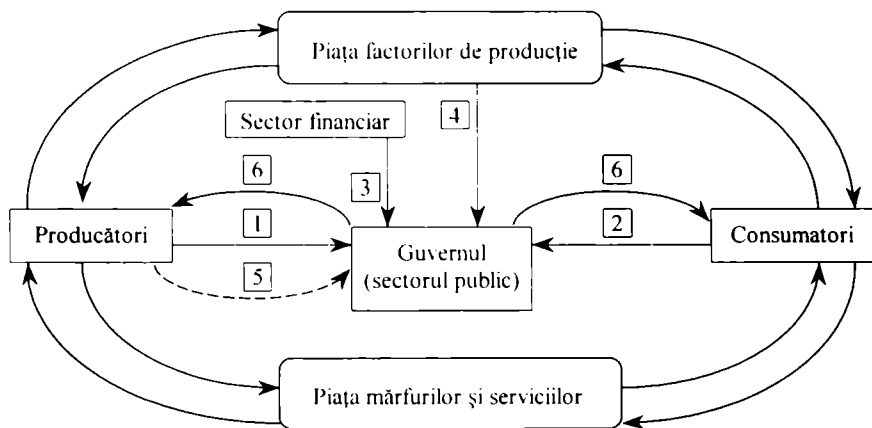

Fig. nr. 69: Relațiile dintre sectorul public și agenții economici

În primul rând, (fluxul 1) guvernul obține venituri din activitatea agenților economici producători. Este vorba despre impozitele pe profit și alte taxe percepute sub forma unor plăți publice de genul taxelor de parcare sau plăților pentru utilități.

În al doilea rând, (fluxul 2) sectorul public mai obține venituri și din activitatea agenților economici consumatori. În acest caz, se includ impozitele pe venituri ale menajelor. De asemenea, statul asigură unele bunuri și servicii ca orice ofertant pe piața privată și obține venituri pentru această activitate.

În al treilea rând, (fluxul 3) există o legătură între stat și agenții economici, prin intermediul sectorului financiar sau pieței de capital. Desigur, statul obține venituri în urma tranzacțiilor pe piața capitalurilor, adică se împrumută și intră în relații de concurență cu ceilalți participanți la schimburi. Pentru aceste fonduri, statul plătește dobândă ca orice debitor.

În al patrulea rând, (fluxul 4) sectorul public participă direct la schimburile de pe piața factorilor de producție, la fel ca un agent privat, atrăgând și cumpărând resursele necesare, atunci când este producător.

În al cincilea rând, (fluxul 5) statul se află și în ipostaza de cumpărător de bunuri, participând astfel la schimburile de pe piața mărfurilor și serviciilor. Pentru plata acestor bunuri, statul folosește fonduri acumulate prin taxe și impozite sau împrumuturi. Aceste bunuri cumpărate de stat sunt destinate fie direct unor consumatori menaje sau firme fie indirect, activității de producție publică.

În al șaselea rând, (fluxul 6) guvernul se implică în economie și prin transferul plăților, de exemplu, prin sistemul asigurărilor sociale.

Toate aceste fluxuri economice creează o **conexiune** evidentă între sectorul public și cel privat. Atunci când statul intervine pe piața factorilor de producție sau a mărfurilor și serviciilor în calitate de cumpărător, acțiunea sa influențează, prin deciziile de preț și

producție, atât activitatea de producție a agenților privați, cât și sistemul de prețuri pe piață. Atunci când politica fiscală se manifestă prin practicarea unor impozite mici, activitatea investițională privată este încurajată și crește incitația la muncă. Impozitele mari, descurajează activitatea privată.

În consecință:

- a) statul intervine în viața economică fie printr-un comportament **obișnuit** unui agent economic, fie prin **exercitarea atributelor sale de reglator al pieței**. În prima situație, statul poate fi producător, consumator, partener în operații de schimb. În cea de-a doua situație, statul este titular unic de emisiune monetară, este principalul realizator al protecției sociale, este responsabil al executării bugetului.
- b) statul se implică în economie atât la nivelul **microeconomic**, cât și **macroeconomic**. Măsurile adoptate în vederea reglementării activității unor agenți economici vizează domeniul microeconomiei și include: stabilirea unor prețuri, fixarea unor limite minime sau maxime de preț, determinarea salariului minim și mediu, gestionarea și administrarea proprietății publice, acordarea unor subvenții, medierea unor conflicte de muncă, acordarea de ajutoare etc. La nivel macroeconomic, implicarea statului vizează măsurile adoptate în vederea eliminării sau înlăturării unor dezechilibre cum ar fi inflația și șomajul și capătă forma politicilor macroeconomice cum ar fi politica fiscală, a cheltuielilor publice, monetară, bugetară etc. Desigur, implicarea statului la aceste două nivele este forțat delimitată. În realitate, nivelul microeconomic se află în strânsă corelație cu cel macroeconomic și la fel, și acțiunile publice se află în interdependență. De exemplu, chiar dacă un conflict de muncă este aparent un aspect microeconomic, implicarea statului în medierea acestuia nu se face decât în situația în care menținerea lui ar genera extinderea problemelor de muncă în economie și ar afecta un sector sau ramură economică; dacă

conflictul de muncă nu reprezintă decât o lipsă de comunicare între patronat și sindicat care nu pare o amenințare la desfășurarea întregii activități economice, implicarea statului nu se justifică. De asemenea, în fixarea unor limite de preț, implicarea publică și apariția de prețuri administrate este o necesitate numai dacă piața produsului, respectiv legea cererii și ofertei nu asigură un nivel de preț, considerat satisfăcător atât de producător cât și de consumator.

c) intervenția statului are caracter limitat. Acesta este impus de următoarele aspecte:

- autonomia organelor administrative de stat, care prezintă o limită în ceea ce privește acțiunile acestor instituții
- libera inițiativă a agenților economici care este o trăsătură generală într-o economie de piață și este aplicabilă tuturor în mod egal
- raportul de interese dintre cei pro și contra intervenției statului și care se află în poziții de influențare a deciziei publice.

Astfel, într-o economie de piață în care guvernarea revine unor forțe politice care se pronunță pentru o implicare mai mare a statului în economie, se constată că intervenția acestuia este mai puțin frânată, dar ea are totuși o limită. Aceasta decurge din celelalte două aspecte respectiv autonomia organelor statului și libera inițiativă care nu pot fi depășite respectiv încălcate, fiind reglementate prin legi juridice, ele însele o consecință a intervenției statului în viața economică.

Sectorul public îndeplinește câteva **funcții majore**:

- a) funcția de alocare
- b) funcția de distribuție a veniturilor
- c) funcția de stabilizare

Funcția de alocare se referă la implicarea statului în mecanismul pieței în vederea determinării tipului și calității unui serviciu public și la posibilitățile de creștere a veniturilor pentru acoperirea cheltuielilor necesare prestării acestuia. Desigur, atunci

când piața asigură o utilizare eficientă a resurselor, implicarea statului este minoră și constă în acțiuni menite să încurajeze concurența și libera intrare pe piață. Dimpotrivă, atunci când nu există o competiție eficientă și se manifestă o situație de monopol sau externalități, implicarea publică este necesară pentru reglementarea activității economice. Aceasta se face fie prin producție publică directă, fie prin sprijinirea firmelor private în adoptarea deciziilor privind tipul, cantitatea și calitatea producției. În acest sens, se face distincția între **producția directă de stat** în care întreaga activitate de realizare a unui bun este asigurată de sectorul public și **producția publică indirectă** în care bunul se realizează de firme private pe baza unor decizii publice. De exemplu, echipamentele militare sunt în general asigurate de sectorul public, prin comenzi la firme private.

Distribuția veniturilor se referă la implicarea statului pe piață prin procesul de ajustare a veniturilor și averii acumulate din tranzacții economice. Deși analiza economică nu oferă indicii în ceea ce privește corectitudinea acestei repartiții, principiile de echitate socială și justă reglementare a averii stau la baza politicilor fiscale și a cheltuielilor publice. Distribuția veniturilor se asigură în practică în special prin sistemul impozitelor progresive care constă în perceperea unor impozite mai ridicate asupra veniturilor mai mari. În acest fel, sectorul public încasează fonduri ce pot fi folosite pentru acordarea de bonuri sau bilete de masă celor cu venituri mici sau pentru oferirea de locuințe de stat, mai ieftine.

Stabilizarea reprezintă o funcție a sectorului public care vizează crearea cadrului legal ce asigură și protejează tranzacțiile economice publice și private. Obiective precum creșterea ocupării forței de muncă, stabilitatea prețurilor, creșterea economică se află în centrul politicilor macroeconomice.

Ocuparea forței de muncă este un proces care poate fi privit în strânsă legătură cu fenomenul șomajului și politicile de diminuare a acestuia. Stabilizarea prețurilor este o cerință a unei economii de

piață solide și prospere și se asigură prin controlarea inflației și adoptarea pachetelor de măsuri pentru diminuarea inflației. Creșterea economică este un proces complex care apare ca o consecință a consolidării economiei și se reflectă sintetic, prin creșterea producției totale și pe locuitor, care se exprimă în creșterea produsului național brut pe locuitor.

Implicarea statului în economie prin exercitarea funcțiilor de alocare, distribuție și stabilizare trebuiau să vizeze corelarea permanentă a deciziilor și acțiunilor publice. Aceasta, deoarece uneori pot să apară contradicții între obiectivele publice. Impozitarea progresivă poate conduce la scăderea incitației la muncă și chiar ineficiență, funcția de **distribuție** fiind astfel în relație conflictuală cu cea de **alocare**. **Stabilizarea** ca funcție esențială a sectorului public se poate concretiza ea însăși în prevederi conflictuale de legislație, știut fiind faptul că legile sunt interpretabile, mai ales dacă normele metodologice de aplicare apar mai târziu decât momentul intrării sale în vigoare. Astfel, stabilizarea poate avea ca efect descurajarea unor agenți economici sau chiar o încălcare a principiului distribuției, dacă sunt favorizate anumite categorii sociale. Cu alte cuvinte, implicarea statului în economie nu asigură automat eficiența economică și echitatea socială. Eliminarea unor dezechilibre prin decizia publică se realizează în contextul în care alte imperfecțiuni se mențin. Dar aceasta nu înseamnă că trebuie ignorat rolul sectorului public în viața economică.

Rolul sectorului public și caracteristicile implicării sale în economie pot fi reprezentate schematic prin surprinderea elementelor principale în fig. nr. 70.

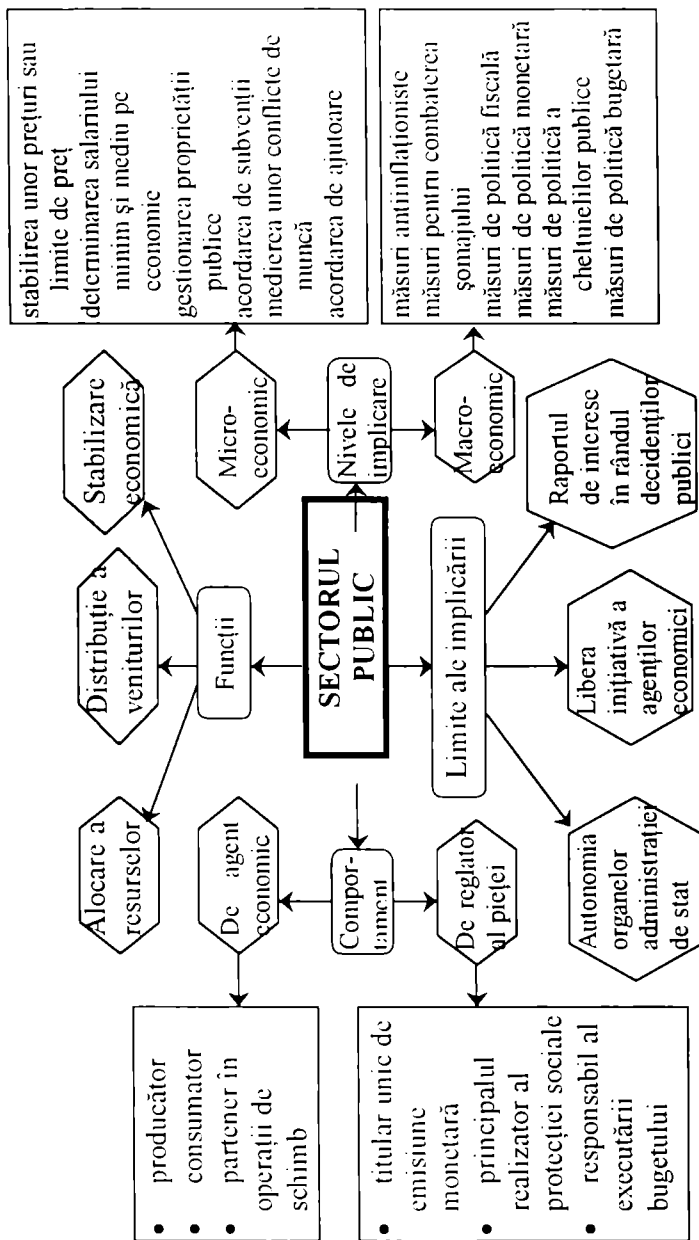

Figura nr. 70: Implicarea sectorului public în economie

16.2. Forme de implicare a statului în economie

Piața funcționează pe baza unor legi economice obiective, nescrise. Încălcarea lor de către agenții economici, respectiv ignorarea legii cererii și ofertei, a concurenței atrage insuccese în activitatea economică. Existența monopolurilor, manifestarea externalităților, valorificarea bunurilor publice în condițiile unor informații imperfecte și ale unor costuri ridicate de tranzacții impun implicarea statului pe piață.

Rolul intervenției publice este de creștere a eficienței economice sau de consolidare a principiilor de echitate astfel încât activitatea economică să genereze efecte pozitive suplimentare.

Producția publică reprezintă cea mai vizibilă formă de intervenție publică pe piață. Firmele particulare nu oferă bunuri publice pure și de aceea, de multe ori intervin organele administrației publice și colectează fonduri pentru servicii de pe urma cărora beneficiază toți locuitorii unei zone. În aceste condiții, trebuie respectate principiile de nonexclusivitate și nonrivalitate în consumul bunurilor asigurate prin producția publică.

Situațiile de monopol reprezintă un domeniu de interes public de cele mai multe ori. Dacă ar exista un agent economic privat cu poziție de monopol, prețul produsului sau serviciului ar avea tendință de creștere. În schimb, dacă se crează entități publice producătoare în aceste domenii de activitate, se recunoaște efortul de **creștere a producției și de diminuare a prețurilor**. Este situația utilităților care sunt produse și distribuite de societăți publice cum ar fi energia, gazul, apa. Chiar și în aceste condiții, producătorii publici pot să limiteze producția dacă se confruntă cu anumite situații de criză. De multe ori, în orașele mari, prețul pentru spațiile de parcare aflate în proprietate publică crește. Explicația se află în necesitatea de a aduna fonduri pentru diverse servicii locale. Desigur, creșterea tarifelor pentru parcare ar putea descuraja posesorii de autoturisme care evitând centrul orașului ar provoca o valorificare ineficientă a zonei.

Aceasta face ca decizia privind producția publică să nu fie una simplă, ci o alegere adoptată într-un context contradictoriu legat de corectitudine și justificare economică, respectiv echitate și eficiență.

Producția publică nu se realizează numai pentru bunuri publice sau în situații de monopol. Multe bunuri publice pot fi oferite de sectorul privat. În multe zone colectarea gunoiului, de exemplu, este asigurată de întreprinderi publice, dar privatizarea acestui serviciu a dus la apariția de firme private care au acest obiect de activitate. În plus, agenții economici privați pot oferi aceste servicii la prețuri mai scăzute, ceea ce înseamnă o îmbunătățire a eficienței privind alocarea resurselor.

Cu toate acestea, producția publică se justifică în situațiile în care sectorul privat este ineficient sau inequitabil. În acest sens, învățământul public este cel mai bun exemplu.

Sub aspectul echității, existența sectorului public în asigurarea educației este o necesitate impusă de crearea unei reale concurențe învățământului privat. În general, acesta din urmă este oferit în condițiile unor taxe ridicate și astfel, devine restrictiv prin acceptarea numai a elevilor, respectiv studenților care dispun de venituri. Ori, rivalitatea dintre învățământul privat și public face ca educația privată să fie asigurată la un nivel de pregătire ridicat și să caute câteva mijloace pentru oferirea acestor servicii și celor mai săraci (scutiri de taxe sau burse). Sub aspectul eficienței, existența sectorului public în domeniul educației este justificată de efectele pe care instruirea tinerilor le generează pe termen mediu sau lung. Este vorba de valorificarea talentelor depistate în care sistemul educațional a investit câțiva ani și care pot avea influențe pozitive nu numai asupra individului ci și asupra societății, în general. Astfel, intervenția publică în educație se justifică atât în calitate de producător public, cât și de instrument de reglementare al producătorilor privați. Este adevărat însă că în prezent asistăm la reducerea diferențelor dintre învățământul privat și cel public datorită apariției locurilor cu taxă, nesubvenționate de la buget în învățământul public, de multe ori mai multe decât

locurile fără taxă. În plus, nivelul taxelor de școlarizare este apropiat de cel din învățământul privat unde în general, condițiile de studiu sunt mai bune.

Intervenția publică nu poate fi limitată la activitatea de producție.

Sistemul impozitelor și subvențiilor reprezintă o altă modalitate de intervenție publică.

Aplicarea unui impozit sau taxe asupra valorii unui bun modifică nivelul de echilibru al corelației cerere-ofertă, indiferent cine suportă această creștere de preț. Impactul sistemului fiscal asupra consumatorilor și producătorilor este diferit în funcție de mărimea impozitului și gradul de elasticitate a bunului în funcție de preț. Astfel, dacă creșterea de preț este suportată de producător, atunci oferta totală se diminuează, acesta oferind o cantitate mai mică la prețul pieței. Dacă creșterea de preț este suportată de consumator, atunci cererea totală se diminuează, el cerând o cantitate mai mică la prețul pieței având în vedere că prețul unitar a crescut. Efectul general este același ca în situația în care impozitul este suportat de producător și se va reduce și cantitatea oferită.

Elasticitatea cererii în funcție de preț influențează nivelul de echilibru deoarece bunurile pot fi mai mult sau mai puțin sensibile la variația prețului. Astfel, un bun cu cerere inelastică este cel la care atunci când prețul crește cantitatea cerută scade mai puțin, fiind în general produse de strictă necesitate care au puțini înlocuitori și astfel, dependența consumatorului este mare de produsul respectiv.

Subvențiile sunt considerate un fel de “impozite inverse”. Oferirea unei subvenții are ca efect fie reducerea costurilor de producție și evident, creșterea cantității oferite, fie scăderea prețului de consum, ceea ce duce la sporirea cantității cerute.

Guvernul apelează la aplicarea impozitelor și taxelor pentru frânarea producției unui anumit bun. Dacă ar interzice producția respectivă, atunci această măsură ar echivala cu aplicarea unor taxe atât de ridicate încât nici un producător nu ar fi capabil să accepte

continuarea activității. De aceea, prin impozite și taxe, oferta este doar frânată, existând producători dispuși să plătească aceste sume dar să-și continue activitatea.

Reglementările prin norme și legi reprezintă o altă formă a intervenției publice. Aici se includ limitele minime și maxime de preț, reglementările zonale, legile privind munca minorilor ș.a.m.d.

Există două categorii de reglementări juridice: economice și sociale. **Reglementările economice** sunt destinate să amelioreze ineficiența eventuală generată de un eșec al pieței sau o situație de monopol. **Reglementările sociale** urmăresc aspectele de echitate și rezolvarea unor probleme sociale cum ar fi poluarea aerului sau condițiile de lucru nesănătoase.

În cadrul reglementărilor economice se disting prețurile “plafon” și prețurile “suport”. Prețurile “plafon” reprezintă limitele maxime de preț la care poate fi vândut un produs, iar cele “suport”, prețurile minime. De multe ori, asemenea limite sunt justificate de considerente de echitate, dacă prețul pieței este prea înalt sau prea scăzut.

Reglementările zonale vizează limitarea anumitor activități în unele zone, fiind un efort de protecție a comunității: limitarea societăților de transport într-un oraș, a numărului de restaurante, etc. Prin acordarea restrictivă a licențelor în activitatea de transport, se reduce numărul taxiurilor într-o zonă și crește tariful practicat.

Partea IV

TESTE PENTRU VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR

TEST I

1. Indexarea salariilor este o măsură:
a. anticiclică **b.** de diminuare a inflației **c.** de protecție a salariaților **d.** de stimulare a investițiilor
2. Capitalul fix al unei firme cuprinde:
a. mașini, utilaje, calculatoare **b.** clădirile secțiilor de producție și suprafața de pământ pe care se află **c.** locomotive, informații, banii obținuți din vânzarea bunurilor create **d.** instalații, clădiri, energie și apă
3. Obligatarii sunt:
a. creditorii **b.** debitorii **c.** numai întreprinderi publice **d.** numai firme private
4. Principalul instrument de reglare a cursului de schimb al monedei naționale este:
a. rata șomajului **b.** rata dobânzii **c.** cursul titlurilor de valoare **d.** inflația
5. Dacă cererea nu se modifică și oferta scade, cantitatea vândută:
a. se diminuează **b.** se mărește sensibil **c.** rămâne constantă **d.** crește și descrește succesiv
6. În faza de expansiune, tendința de scădere caracterizează:
a. producția și venitul național **b.** gradul de ocupare a forței de muncă **c.** vânzările **d.** șomajul

7. Resursele naturale nu pot fi:
a. recuperabile **b.** derivate **c.** epuizabile **d.** limitate
8. Salariul real este influențat direct și imediat de:
a. prețurile factorilor de producție **b.** cererea de bunuri de consum **c.** volumul ofertei **d.** mărimea salariului nominal
9. Reglarea cantității de monedă se realizează pe piața:
a. bunurilor și serviciilor **b.** factorilor de producție **c.** monetară **d.** capitalurilor (financiară)
10. Politica fiscală în faza de recesiune se bazează pe:
a. diminuarea cheltuielilor publice **b.** emisiunea suplimentară de monedă **c.** diminuarea taxelor și impozitelor percepute de la agenții economici **d.** sporirea ratei dobânzii
11. Alegeți varianta corectă:
1. ca urmare a creșterii prețului, costul scade 2. prețul este întotdeauna mai mare decât costul 3. costul include prețul factorilor de producție 4. atât costul cât și prețul influențează profitul
a. 3 + 4; **b.** 2 + 3 + 4; **c.** 1 + 3; **d.** 1 + 2 + 4
12. Cererea de muncă:
1. coincide cu oferta de locuri de muncă 2. poate fi mai mică decât oferta de muncă 3. reprezintă nevoia de muncă salariată ce se formează la un moment dat, într-o economie 4. exprimă numărul persoanelor apte de muncă
a. 1 + 2 + 4; **b.** 2 + 3 + 4; **c.** 1 + 2 + 3; **d.** 3 + 4
13. Cauze ale inflației pot fi:
1. creșterea producției de bunuri 2. creșterea costurilor de producție 3. deficitul bugetului de stat și al balanței de plăți 4. creșterea nejustificată a volumului creditului
a. 1 + 3 + 4; **b.** 2 + 3 + 4; **c.** 1 + 4; **d.** 1 + 2 + 3

14. Contribuie la diminuarea șomajului:
1. acordarea indemnizației de șomaj
 2. angajarea cu orar atipic și redus
 3. creșterea investițiilor
 4. creșterea limitei vârstei de pensionare
- a. 2 + 3; b. 1 + 2 + 4; c. 2 + 3 + 4; d. 1 + 4
15. Creșterea productivității factorilor de producție generează la nivel de firmă:
1. scăderea costului total mediu
 2. reducerea randamentului factorilor de producție
 3. creșterea competitivității firmei
 4. creșterea veniturilor
- a. 2 + 3 + 4; b. 1 + 2; c. 2 + 3; d. 1 + 3 + 4
16. Consumul mediu al factorilor de producție generează:
1. costul marginal
 2. costul variabil mediu
 3. costul fix mediu
 4. costul variabil
- a. 1 + 3 + 4; b. 2 + 3 + 4; c. 2 + 3; d. 1 + 4
17. Identificați varianta care poate fi corectă:
1. $PIN = PNN$
 2. $PNN > PNB$
 3. $PIB = PNB$
 4. $PIB > PNB$
- a. 2 + 3; b. 1 + 3 + 4; c. 1 + 2 + 4; d. 2 + 4
18. Cursul de revenire brut la export exprimă:
1. cheltuiala externă la o unitate valutară
 2. prețul extern pe unitate monetară națională
 3. cheltuiala internă raportată la profitul net
 4. cheltuiala internă pe unitate valutară încasată
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 3; c. 2; d. 4
19. Ca fază a ciclului economic boom-ul cuprinde următoarele ipostaze (stări):
1. reluarea creșterii economice
 2. depresiunea
 3. expansiunea
 4. recesiunea
- a. 1 + 3; b. 1 + 2; c. 2 + 4; d. 3 + 4

- 20.** Pe piața de monopol:
1. există atomicitatea ofertei
 2. producătorul determină nivelul de preț
 3. există atomicitatea cererii
 4. se asigură maximum de satisfacție consumatorului
- a.** 2 + 3 + 4; **b.** 3 + 4; **c.** 1 + 2; **d.** 2 + 3
- 21.** Formarea netă a capitalului:
1. asigură înlocuirea capitalului fix consumat
 2. include și exportul net
 3. conduce la creșterea stocurilor de capital
 4. asigură crearea de noi locuri de muncă
- a.** 1 + 2 + 3; **b.** 1 + 2 + 3 + 4; **c.** 3 + 4; **d.** 2 + 4
- 22.** Consumul de capital se reflectă total sau parțial în cheltuielile:
1. totale
 2. materiale
 3. salariale
 4. fixe
- a.** 1 + 3 + 4; **b.** 1 + 2 + 4; **c.** 3 + 4; **d.** 1 + 2 + 3
- 23.** Atunci când costul total este egal cu cifra de afaceri:
1. profitul este maxim
 2. se obține supraprofit
 3. încasările sunt egale cu costul total
 4. producătorul își poate continua activitatea
- a.** 1 + 2 + 3; **b.** 1 + 4; **c.** 1 + 3; **d.** 3 + 4
- 24.** Factori stimulatori ai consumului pot fi:
1. aspirațiile de satisfacere a cât mai multor nevoi
 2. prudența
 3. dorința de a trăi mai bine
 4. dorința de a beneficia de dobânzi
- a.** 2 + 4; **b.** 1 + 3; **c.** 1 + 2 + 3; **d.** 1 + 2 + 3 + 4
- 25.** Nevoile personale de consum se satisfac direct cu bunuri:
1. de producție
 2. de consum
 3. economice
 4. libere
- a.** 2 + 3 + 4; **b.** 1 + 2; **c.** 1 + 3; **d.** 1 + 2 + 3 + 4

26. În economia de piață:
1. există pluralismul formelor de proprietate
 2. există libertatea de acțiune a agenților economici
 3. profitul este criteriul esențial de orientare a activității economice
 4. domină proprietatea publică
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 4; c. 1 + 4; d. 2 + 3 + 4
27. Dezvoltarea economică intensivă se poate realiza prin:
1. creșterea productivității muncii
 2. mărirea volumului factorilor de producție consumați
 3. reducerea costurilor de producție
 4. scăderea randamentului factorilor de producție
- a. 1 + 2 + 3 + 4; b. 1 + 3; c. 2 + 3 + 4; d. 1 + 4
28. Productivitatea muncii este influențată de:
1. nivelul tehnic al producției
 2. calificarea muncitorilor
 3. gradul de organizare a activității de producție
 4. costul de producție
- a. 2 + 4; b. 1 + 2 + 3; c. 3 + 4; d. 1 + 2 + 4
29. Pe piața cu concurență perfectă există:
1. diversitatea produselor
 2. atomicitatea cererii
 3. fluiditatea cererii și ofertei
 4. câțiva consumatori
- a. 3 + 4; b. 2 + 3 + 4; c. 1 + 2 + 3 + 4; d. 2 + 3
30. Atunci când cererea este elastică:
1. variația prețului este egală cu variația cantității cerute
 2. scăderea prețului antrenează o creștere mai mare a cantității cerute
 3. creșterea prețului generează o reducere mai accentuată a cantității cerute
 4. creșterea prețului nu modifică variația cantității cerute
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 3; c. 1 + 2 + 3 + 4; d. 1

31. La bursă, cotațiile:

1. pot fi modificate la orice tranzacție **2.** nu se pot schimba în decursul unei zile **3.** înregistrează nivele mai mari când crește cererea și oferta este constantă **4.** scad atunci când oferta se diminuează mai mult decât cererea

a. 1 + 3; **b.** 2 + 3; **c.** 1 + 3 + 4; **d.** 2

32. Sunt întotdeauna subunitare:

1. raportul dintre profit și încasări **2.** multiplicatorul investițiilor **3.** înclinația marginală spre consum **4.** coeficientul de elasticitate a ofertei în funcție de preț

a. 2 + 3 + 4; **b.** 4; **c.** 1 + 3; **d.** 3 + 4

33. Amortizarea:

1. este o cheltuială materială **2.** nu se include în costul total **3.** este o componentă a cifrei de afaceri **4.** exprimă consumul de capital fix și circulant

a. 1 + 3; **b.** 2 + 4; **c.** 1 + 2 + 3; **d.** 2 + 3 + 4

34. Piața schimburilor valutare:

1. vizează schimbul titlurilor de valoare **2.** este cadrul de formare a cursului valutar **3.** funcționează pe baza mecanismului cererii și ofertei **4.** cuprinde numai operațiuni la vedere

a. 1 + 2; **b.** 1 + 2 + 3; **c.** 2 + 3; **d.** 2 + 3 + 4

35. Strategia elitei:

1. nu poate fi utilizată simultan cu altă strategie **2.** este o strategie concurențială **3.** exprimă efortul producătorului de a aduce în exclusivitate pe piață un produs de excepție **4.** se mai numește și strategie japoneză

a. 2 + 3; **b.** 1 + 2; **c.** 1 + 2 + 3; **d.** 2 + 3 + 4

36. Alegeți varianta corectă:
1. activitatea economică este componentă a activității umane
 2. salariul nu este un preț
 3. pe piața de oligopol există câțiva producători
 4. mărfurile sunt omogene pe piața cu concurență monopolistică
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 3 + 4; c. 1 + 3; d. 3 + 4
37. Utilitatea marginală exprimă sporul de utilitate obținut prin:
1. reducerea prețurilor bunurilor
 2. creșterea cu o unitate a volumului unui factor de producție
 3. consumarea unei unități suplimentare dintr-un bun
 4. creșterea volumului producției totale
- a. 3; b. 1 + 2; c. 2; d. 3 + 4
38. Inflația se poate diminua prin:
1. reducerea deficitului bugetar și creșterea volumului producției
 2. acordarea de compensații și subvenționarea prețurilor
 3. înghețarea salariilor și a prețurilor
 4. indexarea salariilor
- a. 1 + 2 + 3; b. 1 + 3; c. 2 + 4; d. 1 + 4
39. Care din afirmații caracterizează capitalul circulant:
1. se consumă în mod treptat
 2. consumul componentelor sale se exprimă fizic și valoric
 3. include bunurile destinate autoconsumului
 4. unele componente se regăsesc în forma fizică a produsului obținut
- a. 1 + 2 + 4; b. 2 + 4; c. 2 + 3 + 4; d. 2 + 3
40. PIN include:
1. consumul de stat de bunuri și servicii, consumul personal de bunuri și servicii, investițiile nete
 2. investițiile brute, consumul intermediar, consumul personal de bunuri și servicii
 3. investițiile nete și amortizarea
 4. consumul intermediar și exportul net
- a. 1; b. 1 + 4; c. 1 + 3; d. 3

41. Într-o perioadă ($t_0 - t_1$), producția crește cu 50%, iar costurile totale cu 10%. Calculați costul marginal cunoscând că nivelul costului total mediu în t_0 este de 5 u.m.
a. 1 u.m. b. 10 u.m. c. 0.1 u.m. d. 0.5 u.m.
42. Dacă veniturile unei firme sunt de 18.000 u.m., costul fix de 2.000 u.m., iar costul variabil mediu de 400 u.m., calculați nivelul producției la care profitul este zero.
a. 400 buc. b. 16 buc. c. 40 buc. d. 160 buc.
43. O firmă realizează cu cei 20 de lucrători 100 de produse. Câți lucrători trebuie să mai angajeze pentru a-și tripla producția, dacă productivitatea muncii crește cu 20%?
a. 30 b. 50 c. 25 d. 60
44. În condițiile în care în t_1 față de t_0 , masa monetară crește cu 60%, cantitatea bunurilor tranzacționate crește cu 35%, iar viteza de rotație a banilor rămâne neschimbată. prețurile:
a. cresc cu 18,5% b. scad cu 18,5% c. cresc cu 85% d. scad cu 1,85%
45. Câștigul bancar este de 3 ori mai mare decât cheltuielile de funcționare ale băncii. Valoarea depunerilor este de 18 mil. lei și se acordă sub formă de credite celor interesați. Diferența dintre rata dobânzii încasate și cea plătită este 5%. Cât reprezintă profitul băncii?
a. 0,9 mil. lei b. 0,4 mil. lei c. 0,3 mil. lei d. 0,6 mil. lei
46. Investițiile brute sunt 500 mil. u.m., venitul este de 900 mil. u.m., rata consumului este $2/3$. Amortizările sunt:
a. 300 mil. lei b. 400 mil. lei c. 200 mil. lei d. 600 mil. lei
47. Un producător exportă marfă de 200 mil. lei. Cheltuielile de transport până la graniță sunt de 50 mil. lei. Dacă prețul extern este de 10.000 \$, calculați cursul de revenire brut la export.
a. 20.000 lei/\$ b. 2.500 lei/\$ c. 25.000 lei/\$ d. 5.000 lei/\$

48. Într-un an, o firmă a înregistrat un deficit de 76.000.000 u.m. Costul mărfurilor vândute a fost de 3.134.000.000 u.m. Să se determine valoarea vânzărilor.
- a. 3.085 mil. u.m. b. 3.058 mil. u.m. c. 3.058.000 u.m. d. 3.210 mil. u.m.
49. O creștere a prețului de la 20.000 u.m. la 30.000 u.m. antrenează o creștere a cantității oferite pentru un bun economic de la 20 buc. la 24 buc. Coeficientul de elasticitate a ofertei în funcție de preț este:
- a. 0,04 b. 0,4 c. 4 d. 0,2
50. Un individ își propune ca peste patru ani să dispună de un depozit bancar în sumă de 200.000 u.m. Dacă rata anuală a dobânzii este de 25%, depunerea pe care trebuie să o facă individul în prezent este de aproximativ:
- a. 70.000 u.m. b. 64.520 u.m. c. 100.000 u.m. d. 81.920 u.m.
51. Salariul se deosebește de profit prin aceea că:
- a. nu poate fi mai mare decât profitul; b. este o formă de venit; c. se folosește pentru consum; d. este un cost.
52. Alegeți varianta corectă:
- a. activitatea economică este mai cuprinzătoare decât cea umană; b. salariul nu este preț; c. pe piața de oligopol există câțiva producători; d. mărfurile sunt omogene pe piața cu concurență monopolistică.
53. Care variantă este adevărată:
- a. nu poate exista cerere fără ofertă; b. la prețul de echilibru cantitatea satisfăcută este egală cu cea oferită sau cerută; c. cantitatea cerută nu poate coincide cu cea oferită; d. salariul nominal se exprimă prin cantitatea de bunuri cumpărată.

54. Atunci când costul variabil crește mai încet decât producția, costul total:
- crește;
 - scade;
 - este egal cu costul variabil;
 - este egal cu costul fix.
55. Proprietatea privată individuală există sub forma:
- cooperativelor de credit;
 - societăților pe acțiuni;
 - cooperativelor de producție;
 - proprietății individuale mijlocii și mari.
56. Inflația avantajează debitorii datorită:
- scăderii puterii de cumpărare a banilor;
 - creșterii riscurilor pe piața valutară;
 - scăderii masei monetare;
 - măsurilor de protecție socială.
57. Nu poate înregistra valoarea zero:
- utilitatea marginală;
 - producția;
 - costurile variabile;
 - multipliatorul investițiilor.
58. Utilitatea marginală exprimă:
- sporul de utilitate obținut prin reducerea prețurilor;
 - sporul de utilitate obținut prin creșterea cu o unitate a volumului unui factor de producție;
 - sporul de utilitate ce se obține prin consumarea unei unități suplimentare dintr-un bun;
 - sporul de utilitate obținut prin creșterea volumului producției totale.
59. Creșterea productivității muncii poate influența direct proporțional mărimea:
- prețului;
 - costului fix pe termen scurt;
 - salariului;
 - costului fix pe produs.
60. Inflația are drept cauză majoră:
- scăderea prețurilor;
 - creșterea puterii de cumpărare;
 - creșterea cantității de monedă;
 - creșterea șomajului.

61. Masa monetară scade atunci când:
1. rezerva obligatorie a băncilor crește;
 2. deficitul bugetar crește;
 3. volumul bunurilor și serviciilor tranzacționate se reduce;
 4. se acordă mai multe credite.
- a. 2 + 3 + 4; b. 1 + 2 + 3; c. 1 + 3 + 4; d. 2 + 4.
62. În costurile fixe se include cheltuielile cu:
1. chiria;
 2. salariile tuturor lucrătorilor;
 3. iluminatul;
 4. materiile prime.
- a. 1 + 3; b. 1 + 3 + 4; c. 1 + 2 + 3; d. 1 + 2.
63. Pe piața cu concurență monopolistică există:
1. atomicitatea ofertei;
 2. diversitatea produselor;
 3. un singur producător;
 4. o bună satisfacere a cererii.
- a. 1 + 2 + 4; b. 2 + 3 + 4; c. 1 + 3 + 4; d. 2 + 3.
64. Indicați relațiile incorecte, știind că CI reprezintă consumul intermediar, A amortizarea, iar VN venitul național:
1. $PIN < PIB$;
 2. $PIB = PNN + A + CI$;
 3. $PNB = PNN + CI$;
 4. $PNN = VN + A$.
- a. 2 + 3 + 4; b. 2 + 4; c. 1 + 2 + 3; d. 1 + 3 + 4.
65. Cotația bursieră:
1. variază în decursul unei zile;
 2. se stabilește de vânzător;
 3. este influențată de inflație;
 4. este determinată de cerere și ofertă.
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 3 + 4; c. 1 + 2; d. 1 + 3 + 4.
66. Costul total:
1. include cheltuielile materiale și salariale;
 2. poate fi superior cifrei de afaceri;
 3. este format numai din cheltuielile cu capitalul tehnic;
 4. include și cheltuieli de distribuție.
- a. 3 + 4; b. 1 + 2 + 3; c. 1 + 3; d. 1 + 2 + 4.

67. Înregistrează valori medii:
1. costul total;
 2. productivitatea pământului;
 3. utilitatea totală;
 4. salariul nominal.
- a. $1 + 2 + 3 + 4$; b. $1 + 2 + 4$; c. $2 + 3 + 4$; d. $1 + 2 + 3$.
68. Politica fiscală:
1. este o politică anticiclică;
 2. acționează prin sistemul de credite;
 3. nu se poate utiliza simultan cu politica monetară;
 4. este promovată prin acțiuni guvernamentale.
- a. $1 + 2 + 4$; b. $1 + 2 + 3$; c. $1 + 3$; d. $1 + 4$.
69. Identificați varianta corectă:
1. banii îndeplinesc funcția de măsură a inflației și șomajului;
 2. creșterea ratei dobânzii este consecință și măsură de combatere a inflației;
 3. strategia costurilor este o politică anticiclică;
 4. între preț și cost este o relație de la întreg la parte.
- a. $1 + 2 + 4$; b. $1 + 4$; c. $1 + 3 + 4$; d. $2 + 4$.
70. Mărimea profitului este direct proporțională cu:
1. nivelul prețului, al salariului și al creditului;
 2. volumul bunurilor și serviciilor și numărul de rotații ale capitalului;
 3. viteza de rotație exprimată prin timp, nivelul producției și al schimbului de mărfuri;
 4. mărimea costului de producție și cifra de afaceri.
- a. 1; b. $2 + 3 + 4$; c. 2; d. $3 + 4$.
71. Care din afirmații sunt adevărate:
1. costul marginal poate fi mai mare decât costul unitar;
 2. cifra de afaceri reprezintă diferența dintre încasări și cheltuieli;
 3. investiția netă este mai mare decât cea brută;
 4. deficitul de ofertă este echivalent cu excesul de cerere.
- a. $1 + 2 + 3$; b. $1 + 4$; c. $1 + 3 + 4$; d. $2 + 4$.

72. Identificați variantele corecte:
1. resursele primare sunt resursele financiare ale agenților economici;
 2. numerarul deține ponderea principală în structura masei monetare;
 3. monedele de aur și argint reprezintă titluri fiduciare;
 4. puterea de cumpărare a banilor este invers proporțională cu prețurile.
- a. 4; b. 1 + 2; c. 1 + 3; d. 3.
73. Dacă pe piața monetară rata dobânzii crește cursul titlurilor de valoare are tendința:
1. să crească;
 2. să scadă;
 3. să rămână constant;
 4. să devină independent.
- a. 1 + 4; b. 1; c. 2 + 4; d. 2.
74. Consumul și economiile cresc simultan atunci când:
1. crește rata consumului iar venitul este constant;
 2. rata consumului este constantă iar venitul crește;
 3. scade rata consumului iar venitul este constant;
 4. venitul crește mai rapid decât consumul.
- a. 1 + 2 + 3; b. 1 + 3 + 4; c. 2 + 4; d. 2 + 3.
75. Indemnizația de șomaj este o formă a salariului:
1. nominal;
 2. colectiv;
 3. real;
 4. social.
- a. 4; b. 1 + 2; c. 2 + 3; d. 3.
76. În perioada de boom:
1. falimentele cresc;
 2. fiscalitatea este ridicată;
 3. cheltuielile publice se diminuează;
 4. rata dobânzii scade.
- a. 1 + 2; b. 1 + 3 + 4; c. 2 + 3; d. 1 + 2 + 4.
77. Dacă veniturile cumpărătorilor cresc, celelalte condiții rămânând neschimbate, prețul de echilibru se poate stabili la un nivel:
1. mai scăzut;
 2. mai înalt;
 3. zero;
 4. minim.
- a. 3; b. 1 + 3 + 4; c. 2; d. 1 + 4.

78. Cererea de muncă depinde de:
1. volumul investițiilor;
 2. nivelul salariilor;
 3. potențialul de dezvoltare a economiei naționale;
 4. numărul de șomeri.
- a. 1 + 2 + 4; b. 1 + 2 + 3; c. 1 + 3 + 4; d. 2 + 3 + 4.
79. P prima treaptă a pieței muncii:
1. se conturează principiile care acționează la stabilirea salariilor;
 2. cererea se dimensionează precis ca volum și structură;
 3. oferta se delimitează pornind de la programul de muncă;
 4. se formează condițiile generale de angajare a salariaților.
- a. 1 + 4; b. 1 + 3 + 4; c. 2 + 3 + 4; d. 1 + 2.
80. Inflația poate fi cauzată de:
1. creșterea rezervei obligatorii a băncilor comerciale;
 2. acoperirea deficitelor bugetare;
 3. creșterea costurilor salariale;
 4. creșterea producției de bunuri și servicii.
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 3; c. 1 + 2 + 4; d. 1 + 4.
81. Valoarea nominală a unei acțiuni:
1. poate coincide cu valoarea reală;
 2. este stabilită de acționari;
 3. reprezintă un preț de vânzare;
 4. se determină la bursă.
- a. 1 + 2 + 3; b. 1 + 4; c. 2 + 3 + 4; d. 1 + 3.
82. Afirmațiile corecte sunt:
1. formarea netă a capitalului are ca sursă autofinanțarea și amortizarea;
 2. între creșterea productivității muncii și costul de producție există o relație invers proporțională;
 3. când prețurile sunt constante salariul real crește proporțional cu salariul nominal;
 4. piața valutară este localizată geografic.
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 4; c. 2 + 3; d. 1 + 3 + 4.

- 83.** Piața monetară și piața financiară:
1. diferă prin obiectul cererii și ofertei;
 2. sunt componente ale pieței naționale;
 3. au ca preț specific rata dobânzii;
 4. sunt piețe primare și secundare.
- a. 1 + 2 + 3; b. 1 + 4; c. 2 + 3 + 4; d. 1 + 2.
- 84.** În economia naturală nu există:
1. bunuri de consum;
 2. mărfuri;
 3. bunuri libere;
 4. bunuri de producție.
- a. 1 + 3; b. 2; c. 2 + 4; d. 4.
- 85.** Taxele vamale nu determină modificarea:
1. cursului de revenire la export;
 2. cursului de revenire la import;
 3. veniturilor agenților economici producători;
 4. cursului acțiunilor.
- a. 2 + 4; b. 1 + 4; c. 1 + 2 + 3; d. 2 + 3 + 4.
- 86.** Știința economică studiază:
1. comportamentul uman în utilizarea resurselor;
 2. metodele de prelucrare a resurselor naturale;
 3. tehnologia recuperării resurselor reutilizabile;
 4. raportul nevoi-resurse.
- a. 1 + 4; b. 1 + 2 + 3; c. 1 + 3 + 4; d. 2 + 3.
- 87.** Provin din activități economice:
1. toate resursele;
 2. unele trebuințe;
 3. toate bunurile;
 4. bunurile economice.
- a. 2 + 3 + 4; b. 1 + 4; c. 2 + 4; d. 1 + 3 + 4.
- 88.** Banca Națională:
1. este unicul ofertant de valută;
 2. acordă credite;
 3. deține monopolul emisiunii monetare;
 4. creează bani scripturali.
- a. 1 + 2 + 3; b. 2 + 3 + 4; c. 1 + 3 + 4; d. 1 + 2 + 4.

89. Când cererea scade și oferta este constantă, prețul de echilibru:
1. crește și cantitatea de echilibru este constantă; 2. scade și cantitatea de echilibru crește; 3. scade și cantitatea de echilibru se reduce; 4. este constant și cantitatea de echilibru crește.
a. 1; b. 1 + 4; c. 2 + 4; d. 3.
90. Când exportul devansează importul:
1. pe piața valutară internă se vinde mai multă monedă străină; 2. crește masa monetară; 3. exportul net este negativ; 4. este posibilă aprecierea monedei naționale.
a. 1 + 2 + 3; b. 1 + 2 + 4; c. 1 + 3 + 4; d. 2 + 3 + 4.
91. Dacă prețul de vânzare al unui bun este de 1000 u.m., în timp ce profitul reprezintă 10% din preț, cu cât trebuie redus costul unitar pentru ca rata profitului (la cifra de afaceri) să fie 20%:
a. cu 100 u.m.; b. cu 10%; c. cu 200 u.m.; d. cu 800 u.m.
92. La o firmă producătoare de covoare costul fix este de 150 mild. lei și costul variabil de 750 mild., iar producția de 10.000 bucăți. Dacă producția crește cu 50%, costurile variabile cresc de 1,25 ori mai încet decât producția. Cum se modifică profitul unitar, pentru ca prețul să rămână neschimbat?
a. crește cu 5 mil. lei; b. crește cu 20 mil. lei; c. scade cu 5 mil. lei; d. nu se modifică.
93. Salariul real crește cu 10%, iar prețurile cu 20%. Atunci, salariul nominal:
a. crește mai mult decât cresc prețurile; b. crește mai puțin decât cresc prețurile; c. scade mai mult decât cresc prețurile; d. scade mai puțin decât cresc prețurile.
94. Într-o perioadă, producția crește cu 25%. Ca urmare, costul fix mediu:
a. crește cu 20%; b. crește cu 25%; c. scade cu 25%; d. scade cu 20%.

95. O persoană depune la o bancă suma de 10 mil. lei pentru o perioadă de 30 de luni. Ce sumă finală va avea la sfârșitul perioadei dacă rata dobânzii este de 100%?
a. 30 mil. lei; b. 20 mil. lei; c. 50 mil. lei; d. 60 mil. lei.
96. Ce profit înregistrează o firmă care exportă mărfuri de 500 mil. lei dacă cursul de revenire brut la export este de 20.000 lei/\$, iar cursul de schimb este de 30.000 lei/\$?
a. 750 mil. lei; b. 250 mil. lei; c. 25.000 \$; d. 10.000 \$.
97. Costul total în perioada t_1 crește cu 50% față de perioada t_0 , iar productivitatea muncii se majorează în același interval de timp cu 200%. Dacă numărul lucrătorilor este același și nivelul costului total mediu inițial este de 100 u.m., costul marginal este de:
a. 25 u.m.; b. 50 u.m.; c. 40 u.m.; d. 52 u.m.
98. La o firmă lucrează 10 muncitori, 6 zile pe săptămână, 8 ore pe zi și înregistrează o productivitate de 4 buc. pe oră. Dacă aceeași muncitori vor lucra 5 zile pe săptămână și numai 7 ore pe zi, cu cât trebuie să crească productivitatea muncii pentru a se obține aceeași producție săptămânală?
a. 1,485 buc.; b. 40 buc.; c. 2,56 buc.; d. 18,5 buc.
99. Din activitatea de export intră în economia națională 5.000 \$ la un curs de 0,0005 \$/leu. În aceste condiții, masa monetară:
a. crește cu 10 mil. lei; b. scade cu 10 mil. lei; c. crește cu 25 \$; d. crește cu 500 mil. lei.
100. La o firmă se produc 1000 buc. folosindu-se 22 de utilaje în perioada t_0 . În perioada t_1 producția a crescut de 2 ori, iar productivitatea capitalului cu 10%. În aceste condiții numărul de utilaje folosite în perioada t_1 a fost mai mare decât în perioada t_0 cu:
a. 4 utilaje; b. 18 utilaje; c. 8 utilaje; d. 40 utilaje.

TEST II

- I. a) **Definiți:** 1. Cambia; 2. Lichiditatea; 3. Oferta agregată; 4. Dezvoltarea economică; 5. Echilibrul economic; 6. Finanțele (relațiile financiare).
- b) Rata șomajului într-un an este 15%. Anul următor ea crește cu 10%. Cât este noua rată a șomajului.

II. **Întrebări și probleme:**

1. Enumerați formele convertibilității;
2. Completați relația următoare pentru a fi corectă:
$$PGB = PNN + \dots$$
3. Enumerați funcțiile banilor și exemplificați o situație în care se manifestă fiecare funcție;
4. Enumerați conturile speciale din contabilitatea națională;
5. Enumerați cauzele dezechilibrului economic;
6. Completați relația următoare, pentru a fi corectă:
$$\text{venit personal} = \text{venit național} - \dots$$
7. Enumerați formele (treptele) integrării economice;
8. Dacă rata anuală a inflației este 1000%, calculați rata zilnică a inflației;
9. Enumerați "criteriile de convergență" cuprinse în Tratatul de la Maastricht;
10. Care sunt operațiile care se înregistrează în balanța de plăți?

III. **DA/NU**

1. În concepția sintezei neoclasice, intervenția statului trebuie să fie cât mai mare.

2. Curba Philips pune în evidență corelația dintre rata inflației și rata dobânzii la sfârșitul anilor '50.
3. Legea lui Okun arată că variația cu 2 procente a producției reale față de nivelul său natural generează variația cu un punct procentual a ratei șomajului față de rata sa naturală.
4. Crizele ciclice sunt periodice și de ansamblu în economia națională.
5. Ciclurile pe termen scurt se mai numesc Kondratieff.
6. Crahul bursier se referă la scăderea profitabilității firmelor emittente de acțiuni pe o perioadă de 1 an:
7. Pe piața la termen ferm, prețul titlurilor de valoare este stabilit anterior prin contract.
8. Scontarea este operațiunea de cumpărare a efectelor de comerț de către bănci.
9. Satisfacerea nevoilor colective ale societății reprezintă unul din factorii ce impun intervenția statului în economie.
10. Bugetul public național cuprinde numai bugetele locale și cel al asigurărilor sociale de stat.

IV. Alegeți răspunsul corect:

1. Rata inflației 20% pe an. După doi ani, suma de 1,440 mil lei are o valoare de:
 - a) 3,6 mil;
 - b) 1 mil;
 - c) 0,49 mil.
2. Bani sunt avuție individuală deoarece:
 - a) Satisfac orice dorință;
 - b) Pot fi folosiți pentru cumpărarea oricărui bun;
 - c) Pot fi transferați în străinătate.
3. În condiții de inflație, excedentul de masă monetară reprezintă:
 - a) Cerere de bunuri nesatisfăcută;
 - b) Ofertă de bunuri nedorite;
 - c) Cerere de credite.

4. Alegeți varianta care poate fi adevărată :
- $PGB < A$;
 - $Ib + A < In$;
 - $PIN = PNB - A$.
5. Care element nu este măsură netarifară la importuri:
- Plafone cantitative;
 - Calificarea agenților economici;
 - Exigente de calitate.
6. Pentru ieșirea din criză (într-un ciclu economic), guvernul poate alege:
- Scăderea ofertei globale;
 - Creșterea cererii globale;
 - Înghețarea salariilor.
7. Ce factor determină variația economiilor:
- Modificarea venitului;
 - Variația stocurilor de bunuri durabile;
 - Consumul intermediar.
8. În structura tuturor indicatorilor macroeconomici se regăsește:
- Amortizarea;
 - Consumul intermediar;
 - Consumul de bunuri pentru populație.
9. Pe piața financiară primară tranzacțiile se realizează prin intermediul:
- Bursei;
 - Băncilor;
 - Trezoreriei.
10. Sunt creditorii:
- Emitenții de obligațiuni;
 - Obligatarii;
 - Cumpărătorii de valută.

TEST III

I. DA/NU

1. Costul variabil poate fi zero.
2. Costul fix mediu crește dacă producția scade.
3. Costul marginal nu poate fi egal cu cel variabil mediu.
4. Activitatea economică se desfășoară pe baza a două fluxuri: bănesc și financiar.
5. Salariul nominal este direct proporțional cu cel real.
6. Dobânda nu este un preț.
7. Pe piața de monopol există un singur vânzător.
8. Monopson pe piața muncii înseamnă un singur sindicat.
9. Poate exista cerere fără ofertă.
10. La prețul de echilibru cantitatea satisfăcută este egală cu cea cerută.
11. Prețul pieței nu poate fi mai mare decât prețul de echilibru.
12. Cererea satisfăcută poate fi inferioară ofertei satisfăcute.
13. Cantitatea cerută poate coincide cu cea oferită.
14. Fiziocratismul susține că avuția unei țări este dată de bogăția în metal prețios.
15. Fr. Quesnay este exponentul fiziocratismului.
16. J. M. Keynes se pronunță împotriva intervenției statului.
17. Salariul real se exprimă în unități monetare.
18. Dobânda nu poate fi brută și netă.

19. Renta este prețul pământului.
20. Elasticitatea ofertei poate fi în funcție de preț sau de venit.
21. Renta funciară este influențată de fertilitatea pământului.
22. La creșterea prețului, cantitatea cerută crește.
23. Oligopolul se caracterizează prin atomicitatea cererii.
24. În condiții de monopson există atomicitatea cererii și ofertei.
25. Consumul de capital fix se poate exprima fizic și valoric.
26. La suplimentarea unui factor variabil care se combină cu unul fix, producția crește în ritm descrescător.
27. Costurile fixe sunt zero la o firmă puternică.
28. Profitul normal este întotdeauna egal cu supraprofitul.
29. Profitul unitar este diferența dintre preț și cost total mediu.
30. Nu există ofertă cu elasticitate unitară.
31. Orice resursă este factor de producție.
32. Capitalul fix se supune uzurii.
33. Uzura morală este determinată și de condițiile pieței.
34. Salariul real scade dacă prețul crește mai puțin decât crește salariul nominal.
35. Capitalul fix nu se uzează dacă nu este folosit.
36. Prețul de echilibru se formează atunci când cererea coincide cu oferta.
37. Pe piața monopolistică, produsele sunt omogene.
38. Investiția se recuperează repede atunci când capitalul fix se regăsește într-o pondere mare.
39. Abilitatea întreprinzătorului este un factor de producție.
40. Cererea poate fi mai mare ca oferta.
41. Dacă prețul este peste nivelul de echilibru, există surplus de cerere.

42. Potențialul demografic este un factor de producție și nu resursă primară.
43. Capitalul circulant nu se amortizează.
44. Costul marginal este întotdeauna mai mic decât costul variabil mediu.
45. Costul marginal nu poate fi zero.
46. Reducerea cheltuielilor cu stocurile reprezintă o cale de diminuare a costului total.
47. La creșterea venitului, cantitatea cerută crește.
48. A. Smith este reprezentantul școlii monetariste.
49. D. Ricardo a emis principiul "mâinii invizibile".
50. Fr. Quesnay este exponentul curentului fiziocrat.

TEST IV

I DA / NU

1. Orice resursă este factor de producție.
2. În concepția mercantiliștilor, agricultura este principala ramură generatoare de venit net.
3. Prețul plafon este întotdeauna superior prețului de echilibru.
4. Cererea de bunuri de consum derivă din cererea de prodfactori.
5. În general, la creșterea prețului, cantitatea oferită scade.
6. Cererea satisfăcută coincide întotdeauna cu oferta satisfăcută.
7. Costul fix mediu scade când producția crește.
8. Costul variabil mediu poate crește atunci când producția crește.
9. Piața satisfăcătorilor este puternic segmentată.
10. Populația ocupată este inclusă în populația activă.

II Alegeți răspunsul corect:

1. Prețul posibil de piață:
 - i. oscilează în jurul prețului de echilibru;
 - ii. este întotdeauna inferior prețului de echilibru;
 - iii. nu poate fi un preț discriminatoriu;
 - iv. are caracter fix, pe termen lung.
2. Costul marginal se determină prin raportul dintre:
 - i. variația costului total și nivelul producției;
 - ii. variația costului variabil și modificarea producției;
 - iii. nivelul costului total și variația producției;
 - iv. variația costului variabil mediu.

3. Oferta își creează propria cerere potrivit concepției lui:
 - i. J. M. Keynes;
 - ii. A. Smith;
 - iii. J. B. Say;
 - iv. Th. Malthus.
4. Uzura morală a capitalului:
 - i. este determinată de condițiile pieței;
 - ii. apare prin folosirea îndelungată a capitalului;
 - iii. caracterizează și capitalul circulant;
 - iv. se recuperează în timp.
5. Prețurile discriminatorii:
 - i. sunt ilegale;
 - ii. caracterizează mărfuri care nu pot fi revândute;
 - iii. se formează pe o piață nesegmentată;
 - iv. sunt întotdeauna impuse de stat.
6. Salariul pe o piață de monopol:
 - i. are tendința de reducere;
 - ii. este minim pe economie;
 - iii. se formează în condițiile existenței unui sindicat de muncă;
 - iv. apare atunci când există o singură firmă care caută muncă.
7. Atunci când cererea crește mai mult decât oferta, prețul de echilibru:
 - i. scade;
 - ii. este constant;
 - iii. nu se poate determina sensul variației sale;
 - iv. crește.
8. Cantitatea de echilibru se reduce atunci când:
 - i. oferta crește;
 - ii. oferta crește, iar cererea scade mai puțin;
 - iii. cererea crește mai mult decât scade oferta;
 - iv. oferta scade.

9. La nivelul prețului de echilibru:
- cantitatea cerută egalează întotdeauna cantitatea oferită;
 - oferta satisfăcută este superioară cererii satisfăcute;
 - cererea satisfăcută este mai mare decât oferta satisfăcută;
 - cantitatea vândută este cea mai mare.
10. Concurența de oligopol se caracterizează întotdeauna prin următoarele aspecte:
- intrarea liberă pe piață;
 - putere economică egală a firmelor;
 - mărfuri omogene;
 - atomicitatea cererii.

III *Alegeți varianta corectă:*

1. Identificați varianta falsă:
- utilitatea economică este dată de proprietățile intrinseci ale bunului;
 - consumatorul rațional urmărește maximizarea satisfacției;
 - profitul normal poate fi egal cu costul de producție;
 - supraprofitul este dat de diferența dintre venit și cost.
- A** a, c; **B** a, b, c; **C** b, c, d; **D** a, d.
2. Oligopolul diferențiat:
- produce mărfuri neomogene;
 - poate fi de tip firmă dominantă;
 - poate adopta un comportament cooperant;
 - adoaptă obligatoriu un comportament necooperant.
- A** a, d; **B** a, b, c; **C** b, c, d; **D** b, d.
3. Munca:
- este o activitate conștientă;
 - poate fi egală cu forța de muncă;
 - generează posesorului său un venit explicit sau implicit;
 - este un factor de producție derivat.
- A** a, b, c; **B** a, d; **C** a, c; **D** c, d.

4. Sunt reprezentanți ai școlii clasice:
- A. Smith;
 - J.M. Keynes;
 - Fr. Quesnay;
 - Th. Malthus.
- A** a, d; **B** b, c, d; **C** b, c; **D** a, c, d.
5. În condițiile prețului suport:
- prețul de echilibru este superior prețului pieței;
 - prețul pieței este mai mare decât nivelul de echilibru al prețului;
 - există surplus de ofertă;
 - există excedent de cerere.
- A** a, d; **B** b, c; **C** a, b, d; **D** b, c, d.
6. Întreprinderea:
- este un organism complex;
 - asigură combinarea factorilor de producție;
 - urmărește obținerea de profit;
 - funcționează numai în sectorul privat.
- A** b, c, d; **B** a, d; **C** a, b, c; **D** b, d.
7. Identificați elementele de economie pozitivă:
- profitul este impozabil;
 - veniturile mici ar trebui să fie neimpozabile;
 - prețul crește dacă cererea crește;
 - producătorii ar trebui să ia în considerare piața în deciziile de producție.
- A** b, c; **B** a, b; **C** a, c, d; **D** a, c.
8. Suma de bani care rămâne producătorului care vinde produsele mai scump decât și-a propus reprezintă:
- un venit ilegal;
 - o rentă;
 - un venit impozabil;
 - o cheltuială.
- A** a, d; **B** a, b, c; **C** b, d; **D** b, c.

9. Alegeți varianta adevărată:
- costul explicit include cheltuiala cu capitalul circulant;
 - salariul poate fi un cost implicit;
 - nu există cerere fără ofertă;
 - prețul pieței este un preț posibil.
- A** a, c; **B** b, c; **C** b, c, d; **D** a, b, d.
10. Poate să scadă când producția crește:
- costul fix mediu;
 - costul variabil mediu;
 - costul total;
 - costul marginal.
- A** c, d; **B** b, c; **C** a, c; **D** a, b, d.

IV Completați spațiile libere, alegând o variantă din cele propuse:

- se determină ca raport între două variații relative.
a. elasticitatea; **b.** productivitatea marginală; **c.** rata marginală de substituție; **d.** costul marginal.
- Curba cererii se reprezintă grafic la o înclinație mai mică de 45° .
a. elastice; **b.** inelastice; **c.** unitare; **d.** perfect elastice.
- Elasticitatea cererii în funcție de preț are coeficientul de
... atunci când la creșterea prețului de la 100 u.m. la 220 u.m., cantitatea cerută scade de la 500 buc. la 150 buc.
a. -58; **b.** -24; **c.** -10; **d.** 28
- Cantitatea care trebuie vândută în vederea obținerii unui profit de 10 mil. u.m., atunci când costul fix este 15 mil. u.m., costul variabil mediu este de 80 u.m. iar prețul are valoarea de 130 u.m. are nivelul de buc.
a. 500 000; **b.** 100; **c.** 0,5; **d.** 50

5. La o întreprindere sunt scoase din folosință 5 utilaje. Pentru ca producția să rămână la același nivel se suplimentează numărul de salariați la 100 față de 85. Rata marginală de substituție a capitalului prin muncă este de
- a.** -3 ; **b.** $-1/3$; **c.** $-1/20$; **d.** -20
6. La o întreprindere se înregistrează o productivitate medie a salariaților de 10 buc./salarizat. Suplimentarea factorului muncă se justifică atunci când nivelul productivității marginale este
- a.** mai mare de 10 buc/salarizat; **b.** mai mic de 10 buc/salarizat; **c.** independent de nivelul productivității medii; **d.** oricare, dar pozitiv.

TEST V

1. Indivizii acționează cu scopul de a:
 - a) făuri condiții materiale, unelte și bunuri de consum;
 - b) administra eficient resursele limitate;
 - c) își acoperi cât mai bine nevoile;
 - d) consuma o varietate de bunuri și servicii.
2. Activitatea umană urmărește?
 - a) satisfacerea anumitor nevoi;
 - b) realizarea materială a scopului de îmbogățire;
 - c) satisfacerea anumitor interese;
 - d) alocarea eficientă a resurselor;
 - e) numai activitatea productivă.

A. a + c; **B.** c + d; **C.** d; **D.** b + e.
3. Activitatea umană eficientă presupune:
 - a) a satisface cu resurse mai puține, nevoi mai mari;
 - b) a aloca resurse mai multe pentru a satisface nevoi mai mari;
 - c) a satisface aceleași trebuințe cu resurse mai puține;
 - d) a satisface trebuințe mai mari cu aceleași resurse;
 - e) a satisface trebuințe mai puține cu aceleași resurse.

A. a + c; **B.** a + c + d; **C.** a + b + c + d; **D.** a + b + c + d + e.
4. Resurse economice sunt:
 - a) potențialul demografic;
 - b) experiența științifică;
 - c) potențialul uman;
 - d) apa mărilor și oceanelor;
 - e) aerul.

A. a + b + c; **B.** a + c + d; **C.** a + c + d + e; **D.** a + b + c + d + e.

5. Alegeți variantele corecte:

- a) știința economică studiază comportamentul uman în întreaga sa existență;
- b) resursele economice sunt elemente efectiv folosite în activitatea economică;
- c) resursele derivate se formează prin prelucrarea celor primare;
- d) raporturile de interese nu sunt relații între obiecte și subiecți de proprietate;
- e) resursele primare pot fi doar de natură materială.

A. a + b; **B.** c + d; **C.** b + c; **D.** b + c + d + e.

6. Corelați, trăsăturile enumerate cu elementul la care se referă, așezând alături de litera acestuia, numărul corespunzător trăsăturii respective:

a) știința economică;	1. Productiv;
b) sistemul de nevoi;	2. Limitat;
c) activitatea economică;	3. Conștient;
d) resursele economice;	4. Practic;
e) acțiunile raționale;	5. Dinamic;
f) libera inițiativă;	6. General;
g) activitatea de producție din
economia de schimb;	7. Funcțional;
h) bunurile libere;	8. Marfar;
i) bunurile economice;	9. Liber;
j) unele bunuri economice;	10. Comercial;
k) accesul la bunurile economice în
economia de schimb;	11. Natural;
l) economia;	12. Diversitate;
m) prețurile bunurilor economice;	13. Stimulativ;
n) efectul concurenței;	14. Derivat;
o) resursele prelucrate;	15. Indirect.

7. Economia naturală nu presupune:
- a) asigurarea bunurilor direct, prin activități economice proprii;
 - b) autoproducție pentru autoconsum;
 - c) apariția sub forma trocului (adică schimbul în natură);
 - d) separarea producției de consum;
 - e) consumatorul este și producător.
- A.** a + c; **B.** a + b + c; **C.** c + d; **D.** a + b + d + e.
8. Criteriul care stă la baza delimitării economiei naturale de economia de schimb este:
- a) numărul agenților economici vânzători și cumpărători;
 - b) modul în care oamenii au acces la bunurile economice;
 - c) modul în care participă, se consumă și se înlocuiesc elementele de capital.
9. Varianta falsă este:
- a) orice bun economic este marfă;
 - b) orice bun economic face obiectul schimbului prin vânzare-cumpărare;
 - c) marfa nu există în economia naturală;
 - d) bunurile economice pot fi cu caracter marfar sau nemarfar;
 - e) mărfurile cuprind toate bunurile economice și o parte a bunurilor libere.
- A.** a + b; **B.** c + d; **C.** a + d + e; **D.** a + b + c + d + e.
10. Gospodăriile:
- a) produc servicii marfă pentru populație;
 - b) oferă bunuri și servicii marfă nefinanciare;
 - c) consumă servicii marfă financiare;
 - d) produc bunuri și servicii marfă financiare și nefinanciare.
11. Tranzacțiile realizate între agenții economici în decursul unui an se numesc:
- a) circuit economic;
 - b) univers economic;
 - c) flux economic;
 - d) economie.

12. Diferă de la țară la țară:
- a) modul de combinare a elementelor activității economice;
 - b) producția sau rezultatele obținute;
 - c) dimensiunile componentelor vieții economice;
 - d) tipurile de agenți economici;
 - e) genurile de operațiuni economice.
- A.** a + b; **B.** a + b + c; **C.** a + b + c + d; **D.** a + b + c + d + e;
13. Unitatea dintre elementele proprietății presupune că:
- a) nu există obiect de proprietate fără subiect sau subiect de proprietate fără obiect;
 - b) proprietatea exprimă o relație între obiectul și subiectul său;
 - c) la un moment dat, poate exista obiect de proprietate fără subiect, sau invers;
 - d) proprietatea presupune exercitarea tuturor atributelor sale;
14. Libera inițiativă:
- a) are ca fundament proprietatea;
 - b) înlătură pseudovalorile;
 - c) este îngădită în condițiile proprietății particulare;
 - d) se concretizează numai în dreptul proprietarului de a lua decizii;
 - e) este o trăsătură a economiei de piață.
- A.** a + b; **B.** a + b + c; **C.** a + b + e; **D.** d;
15. Consumă și oferă servicii marfă nefinanciare:
- a) întreprinderile de asigurare;
 - b) menajele;
 - c) administrațiile private;
 - d) societățile comerciale financiare.
16. Valoarea reală sau puterea de cumpărare a unei unități monetare se află în relație:
- a) directă cu volumul tranzacțiilor;
 - b) directă cu volumul bunurilor și serviciilor;
 - c) inversă cu masa monetară;

- d) inversă cu viteza de rotație a banilor;
e) inversă cu volumul bunurilor și serviciilor destinate pieței.
17. Când o persoană formează un depozit bancar la termen, banii îndeplinesc funcția de:
- etalon general pentru a cumpăra bunuri și servicii;
 - mijloc de rezervă;
 - mijloc de plată;
 - mijloc de schimb;
 - măsurare a rezultatelor activității economice.
18. Fondul funciar reprezintă:
- capital utilizat în agricultură;
 - capital dacă este utilizat în industrie;
 - capital, când se află în proprietate privată;
 - o componentă a naturii ca factor de producție;
 - b și d.
19. În legătură cu uzura calculatoarelor se poate spune că:
- uzura este inevitabilă;
 - uzura fizică este lentă;
 - uzura fizică se produce rapid;
 - uzura morală se produce rapid;
 - uzura morală se manifestă lent.
- A.** a + b + d; **B.** a + c + e; **C.** c + d; **D.** b + c;
E. a + c + d.
20. Capitalul fix se delimitează de capitalul circulant prin:
- modul în care oamenii au acces la bunurile economice;
 - consumul specific;
 - modul de participare la activitatea economică, consum și înlocuire;
 - structura producției;
 - dimensiunea firmei.

21. Consumul factorului muncă se poate exprima:
- numai prin timpul lucrat;
 - prin cantitatea produsă preponderent valoric;
 - valoric și fizic;
 - numai monetar.
22. Progresul tehnic:
- se promovează prin concurență și comercializare;
 - poate afecta existența omului;
 - este factor de producție;
 - influențează procesul muncii;
 - influențează dimensiunea timpului liber.
- A.** $a + b + d$; **B.** $a + b + d + e$; **C.** $a + b + c + d + e$;
D. $b + d + e$; **E.** $a + d + e$.
23. Când există condiția de caeteris paribus, masa monetară crește dacă:
- viteza de rotație a banilor scade;
 - viteza de rotație a banilor scade mai puțin decât se reduce volumul valoric al bunurilor supuse tranzacțiilor;
 - nivelul prețurilor se reduce;
 - cantitatea bunurilor economice supuse tranzacțiilor crește mai puțin decât scad prețurile.
24. Convertibilitatea:
- exprimă însușirea legală a monedei de a fi schimbată cu altă monedă;
 - caracterizează orice monedă;
 - poate avea restricții în realizarea ei;
 - poate fi înfăptuită diferit de la o țară la alta.
- A.** a ; **B.** $a + c + d$; **C.** $a + c$; **D.** $a + b + c + d$.
25. Numerarul:
- există sub forma unor înscrisuri în conturile bancare;
 - circulă prin înregistrări contabile;
 - se compune din bancnote și monedă metalică;
 - reprezintă cea mai mare parte a masei bănești.

26. Masa monetară:

- a) se poate majora numai prin emisiune monetară;
- b) se definește prin rezervele agenților economici aflate la instituțiile financiar-bancare;
- c) este determinată de nevoile de bani din economie;
- d) este direct proporțională cu viteza de rotație a banilor;
- e) se diminuează numai prin retragerea de bani scripturali.

27. Ca factor de producție capitalul:

- a) exprimă în principal disponibilitățile bănești ale agenților economici;
- b) cuprinde bunurile de producție;
- c) se combină cu alți factori în procesul de producție;
- d) este limitat;
- e) nu este folosit pentru obținerea altor bunuri și servicii.

A. a + d; **B.** b + d + e; **C.** a + d + e; **D.** b + c + d.

28. Nu reprezintă factori de producție, ci resurse:

- a) o pădure neexploată;
- b) progresul tehnic;
- c) informația;
- d) zăcămintele de petrol;
- e) potențialul demografic.

A. b + c; **B.** b + c + d; **C.** a + d + e; **D.** a + b + c + d + e.

29. Procesul de inovare:

- a) reprezintă o activitate creatoare;
- b) se mai numește cercetare științifică;
- c) este o activitate sistematică și permanentă;
- d) se derulează pe parcursul mai multor etape;
- e) cunoaște o diminuare a cheltuielilor.

A. a + b + c; **B.** a + c + d; **C.** a + b + c + e; **D.** a + b + c + d.

30. Progresul tehnic:
- a) este reglat economic prin piață;
 - b) poate avea efecte negative;
 - c) poate duce la suprimarea unor locuri de muncă;
 - d) este rezultatul procesului de inovare;
 - e) este independent de orice proces de inovare.
- A.** a + c; **B.** a + b + c; **C.** a + b + c + d + e; **D.** a + b + c + d.
31. La creșterea producției, costul total mediu față de cel marginal poate fi:
- a) mai mic;
 - b) mai mare;
 - c) egal;
 - d) în orice relație de mărime.
32. Costul marginal reprezintă:
- a) sporul de cost total generat de creșterea producției cu o unitate;
 - b) variația costului total raportată la variația producției;
 - c) creșterea sau scăderea costului variabil ca urmare a variației producției cu o unitate;
 - d) costul total mediu înregistrat.
- A.** a; **B.** a + c; **C.** a + b + c; **D.** a + b + d.
33. Amortizarea:
- a) este o sumă de bani;
 - b) nu se include în costul de producție;
 - c) este legată de uzura capitalului circulant;
 - d) exprimă recuperarea totală a cheltuielilor cu achiziționarea capitalului fix în primul proces de fabricație.
- A.** a + c; **B.** a + b; **C.** a + d; **D.** b + c.
34. Productivitatea capitalului nu poate fi:
- a) medie;
 - b) marginală;
 - c) globală;
 - d) parțială.

35. Atunci când numărul de salariați crește iar productivitatea marginală a noilor angajați este inferioară productivității medii a muncii existente înaintea angajării lor, productivitatea medie este în prezent:
- mai mică;
 - mai mare;
 - egală;
 - nu se poate aprecia.
36. În calculul productivității medii globale:
- se raportează rezultatul total la factorii de producție utilizați;
 - producția se poate exprima fizic sau valoric;
 - factorii de producție se exprimă numai valoric;
 - se apelează la variația rezultatelor și cea a tuturor factorilor.
- A.** a; **B.** b + c + d; **C.** a + b + c + d; **D.** a + b + c.
37. Utilitatea economică:
- nu depinde de cantitatea economică în care bunul este oferit și consumat;
 - este expresia intensității nevoii resimțite de consumator;
 - coincide în utilitatea în sens general;
 - exprimă capacitatea unui bun de a satisface o nevoie;
 - este dată de proprietățile și caracteristicile intrinseci ale bunului.
38. Utilitatea marginală:
- este o utilitate individuală;
 - exprimă satisfacția resimțită din consumarea mai multor unități dintr-un bun;
 - se determină prin raportul dintre variația utilității totale și cea a cantității consumate;
 - poate fi zero;
 - poate coincide cu utilitatea totală;
- A.** a + c; **B.** a + c + d; **C.** b + c; **D.** a + c + d + e.

39. Sunt costuri fixe:
- a) cheltuielile cu chiria;
 - b) salariile personalului administrativ;
 - c) cheltuielile cu energia pentru producție;
 - d) salariile contabilului și portarului;
 - e) cheltuielile cu iluminatul general.
- A.** $a + b + d + e$; **B.** $a + b$; **C.** $a + c + d + e$; **D.** $b + d + e$.
40. Identificați varianta falsă:
- a) variația costurilor variabile este întotdeauna egală cu variația costurilor totale;
 - b) variația costurilor fixe este întotdeauna egală cu zero;
 - c) costul total poate fi egal cu costul fix;
 - d) costul fix este întotdeauna mai mare decât costul variabil;
 - e) costul fix mediu nu se modifică în funcție de volumul producției.
- A.** $a + b$; **B.** $a + b + d$; **C.** $b + d + e$; **D.** $a + b + c$; **E.** $d + e$.
41. Sporul de producție obținut prin creșterea cu o unitate a unui factor de producție reprezintă:
- a) productivitatea marginală a factorului respectiv;
 - b) productivitatea medie a factorului respectiv;
 - c) rata marginală de substituție;
 - d) eficiența ultimei unități din factorul respectiv atras și utilizat în activitatea economică;
 - e) randamentul mediu al factorului.
- A.** $b + e$; **B.** $a + d$; **C.** c ; **D.** $b + d$; **E.** $a + e$.
42. Productivitatea medie a muncii la o firmă se poate exprima prin:
- a) numărul de bucăți realizate săptămânal de un salariat;
 - b) numărul de operațiuni executate pe oră de un muncitor;
 - c) numărul de bucăți realizate lunar cu un utilaj de producție;
 - d) a, c;
 - e) a, b.

43. Se exprimă numai valoric:
- a) productivitatea medie a muncii;
 - b) consumul de materii prime;
 - c) produsul intern brut;
 - d) consumul de capital circulant;
 - e) rezultatele activităților economice la nivelul firmelor.
44. Atunci când consumul unui bun crește:
- a) utilitatea totală crește;
 - b) utilitatea marginală crește;
 - c) utilitatea totală scade;
 - d) utilitatea marginală scade;
 - e) utilitatea marginală poate atinge valoarea zero.
- A.** a + d + e; **B.** b + c; **C.** a + d; **D.** c + d + e; **E.** d.
45. Dacă nu există producție, înregistrează valoarea zero:
- a) costul variabil;
 - b) costul fix;
 - c) costul marginal;
 - d) costul total;
 - e) productivitatea marginală a muncii.
- A.** b + d; **B.** b + d + e; **C.** a + b + d; **D.** b; **E.** a + c.
46. Dacă prețul unui bun scade:
- a) crește salariul nominal;
 - b) scade cererea pentru bunul respectiv;
 - c) crește cantitatea cerută din acel bun;
 - d) crește cererea pentru bunurile substituibile;
 - e) scade cantitatea cerută la bunurile complementare.
47. Când există exces de ofertă:
- a) curba cererii este descrescătoare, în mod normal;
 - b) nu există preț de echilibru;
 - c) cantitatea cerută este superioară celei oferite;
 - d) nu poate exista elasticitate a cererii coeficient unitar;
 - e) prețul pieței este mai mic decât prețul de echilibru.

48. Când există un deficit al cererii pe piață:
- a) oferta este mai mică decât cererea;
 - b) cantitatea oferită depășește cantitatea cerută;
 - c) prețul pieței este superior prețului de echilibru;
 - d) oferta este ascendentă, în mod normal;
 - e) cantitatea vândută coincide cu cea cerută.
- A.** $b + c + d$; **B.** $b + c + e$; **C.** $a + c + d$; **D.** $b + d$; **E.** $a + c + e$.
49. Atomicitatea ofertei nu caracterizează:
- a) concurența monopolistică;
 - b) oligopsonul;
 - c) monopsonul;
 - d) concurența perfectă;
 - e) monopolul.
50. Transparența perfectă se referă la faptul că:
- a) toți producătorii cunosc perfect situația cererii, dar consumatorii dispun de informații sporadice privind oferta;
 - b) toți consumatorii cunosc perfect oferta, dar producătorii dispun de informații izolate privind cererea;
 - c) toți producătorii și toți consumatorii dispun de o cunoaștere perfectă a cererii și ofertei;
 - d) producătorii și consumatorii sunt de puteri egale și în număr mare;
 - e) toți întreprinzătorii găsesc liber și nelimitat factorii de producție necesari.
51. Pe piața de oligopol:
- a) există numeroși cumpărători;
 - b) fiecare ofertant poate influența piața;
 - c) forța economică a cumpărătorilor este scăzută;
 - d) nici un ofertant nu ține seama de deciziile celorlalți;
 - e) forța economică a ofertanților este ridicată.
- A.** $a + b + c$; **B.** $a + b + c + e$; **C.** $b + c + e$; **D.** $c + d + e$;
E. $b + d + e$.

52. Strategiile concurențiale:

- a) urmăresc atrăgerea unui număr cât mai mare de cumpărători;
- b) în practică apar întotdeauna strict delimitate;
- c) nu pot fi utilizate simultan de o firmă;
- d) a, b;
- e) a, c.

53. Alegeți varianta corectă:

- a) trebuințele sunt o parte din cererea exprimată pe piață;
- b) cererea exprimă nevoile care se pot satisface;
- c) cererea și oferta se formează în condițiile unor restricții de preț;
- d) elasticitatea ofertei se poate determina în funcție de preț și de venit;
- e) în mod normal, la creșterea prețului, cantitatea oferită crește, și invers.
A. $a + b + c$; **B.** $b + c + d$; **C.** $a + c + d$; **D.** $b + c + e$;
E. $a + b + e$.

54. Identificați varianta falsă:

- a) cererea satisfăcută este întotdeauna egală cu oferta satisfăcută;
- b) prețul de echilibru are caracter dinamic;
- c) prețul pieței nu poate fi superior prețului de echilibru;
- d) dacă prețul pieței este inferior prețului de echilibru, există un deficit de ofertă;
- e) la prețul de echilibru, cantitatea oferită depășește cantitatea cerută.

55. Alegeți varianta corectă, dacă se manifestă condiția caeteris paribus:

- a) dacă prețul crește, cantitatea cerută crește;
- b) dacă prețul crește, cantitatea cerută scade;
- c) dacă prețul scade, cantitatea oferită scade;
- d) dacă prețul scade, cantitatea oferită crește;
- e) dacă cererea este mai mare decât oferta, prețul crește.
A. $a + c + e$; **B.** $b + c + e$; **C.** $a + d + e$; **D.** $b + c$; **E.** $d + e$.

56. Alegeți varianta corectă:

- a) strategia elitei se reflectă pe piață prin practicarea unor prețuri mici;
- b) pe piața monopsonică există un singur ofertant;
- c) omogenitatea produselor nu se poate constata pe o piață monopolistică;
- d) manifestarea concurenței se reflectă în descurajarea producției și stimularea desfăcerii;
- e) transparența perfectă a pieței se referă la existența agenților economici de puteri aproximativ egale și, în număr mare.

57. Prețul pe piața monetară:

- a) este o mărime variabilă;
- b) nu este influențat de riscul investițiilor pe piață;
- c) este determinat în primul rând, de puterea de cumpărare a monedei;
- d) crește când cererea de credite este mică;
- e) se numește credit în alb.

58. Restrângerea masei monetare poate fi generată de:

- a) reducerea vitezei de circulație a banilor;
- b) excedentul bugetului de stat;
- c) creșterea volumului valoric al bunurilor și serviciilor;
- d) creșterea volumului de credite;
- e) reducerea rezervei obligatorii impuse de Banca Centrală.

59. Atunci când creditorul unor agenți economici se împrumută el însuși pentru a obține credit de la alte instituții financiare, apare o operație:

- a) de finanțare;
- b) cu garanție;
- c) fără garanție;
- d) de refinanțare;
- e) speculativă.

60. Băncile reprezintă subiecți:
- a) numai pentru oferta de credite;
 - b) numai pentru cererea de credite;
 - c) atât pentru cererea cât și pentru oferta de credite;
 - d) de proprietate;
 - e) ai universului economiei.
- A.** a + d + e; **B.** b + d + e; **C.** c + d + e; **D.** c.
61. Nu se modifică salariul real atunci când:
- a) salariul nominal și puterea de cumpărare a monedei rămân constante;
 - b) salariul nominal și prețurile bunurilor de consum nu se modifică;
 - c) salariul nominal crește în aceeași proporție ca și prețurile;
 - d) salariul nominal crește de două ori, iar prețurile scad de două ori;
 - e) salariul nominal și prețurile scad în aceeași măsură.
- A.** b + c; **B.** a + b + c; **C.** a + b + c + e; **D.** b + c + d; **E.** a + c + d + e.
62. Dacă rata dobânzii este mai mică decât rata profitului, se stimulează:
- a) economiile, pentru a lăsa avere moștenitorilor;
 - b) investițiile;
 - c) depunerile la bancă la vedere;
 - d) cumpărarea de acțiuni;
 - e) depunerile la bancă la termen.
63. Oferta de muncă:
- a) exprimă numărul persoanelor apte de muncă;
 - b) coincide cu oferta de locuri de muncă;
 - c) se exprimă prin populația activă disponibilă;
 - d) reprezintă nevoia de muncă salariată care se formează la un moment dat într-o economie;
 - e) poate fi mai mică decât oferta de muncă.
- A.** a + d; **B.** a + c + e; **C.** b; **D.** b + d + e; **E.** c + d + e.

64. Legătura dintre factorii de producție și rezultatele obținute din combinarea lor este dată de:
- a) funcția de producție;
 - b) productivitatea globală medie;
 - c) productivitatea globală marginală;
 - d) rata marginală de substituție;
 - e) indicele salariului real.
- A.** a; **B.** a + b + c; **C.** b + c + d; **D.** b + d + e; **E.** b + c.
65. Salariile:
- a) reprezintă o componentă a costului total;
 - b) se supun procesului de diferențiere;
 - c) se pot apropia și egaliza numai dacă se diminuează sau dispar elementele de diferențiere;
 - d) variază pe domenii și firme;
 - e) reprezintă o formă de venit.
- A.** a + e; **B.** b + c; **C.** a + b + c; **D.** b + c + d + e; **E.** a + b + c + d + e.
66. Acțiunile:
- a) exprimă angajarea unui împrumut pe termen lung;
 - b) sunt titluri cu venit fix;
 - c) pot fi vândute numai la valoarea nominală;
 - d) se pot înstrăina prin moștenire, donație sau vânzare;
 - e) sunt numai la purtător.
67. Pe piața financiară operațiunile se efectuează prin intermediul:
- a) numai al bursei de valori;
 - b) numai al băncilor comerciale;
 - c) numai al Băncii Centrale;
 - d) instituțiilor de asigurare;
 - e) băncilor și bursei de valori.
68. Pe piața financiară secundară în operațiunile speculative:
- a) o parte contractantă câștigă, iar cealaltă pierde;
 - b) vânzătorul poate miza pe scăderea cursului;

- c) vânzătorul poate miza pe creșterea cursului;
 - d) cumpărătorul poate miza pe scăderea cursului;
 - e) cumpărătorul poate miza pe creșterea cursului.
- A.** a; **B.** a + b + e; **C.** a + c + d; **D.** b + c + d + e;
E. a + b + c + d + e.

69. Nu pot emite obligațiuni:

- a) administrațiile centrală și locale;
- b) societățile pe acțiuni;
- c) întreprinderile publice;
- d) societăți comerciale private;
- e) societăți industriale private.

A. a; **B.** b; **C.** c + d + e; **D.** a + c + d + e; **E.** b + d + e.

70. La bursa de valori se stabilesc:

- a) regulile la care se supun agenții de bursă;
- b) condițiile de acces al unui emitent de acțiuni;
- c) tipurile de operațiuni acceptate;
- d) valorile nominale ale acțiunilor;
- e) cursurile acțiunilor.

A. a + b + c + e; **B.** a + b c; **C.** a + b + c + d; **D.** c + d + e;
E. e.

71. Salariul reprezintă:

- a) o mărime variabilă;
- b) o cheltuială;
- c) un venit;
- d) un preț;
- e) o variabilă care tinde să se majoreze, pe termen lung.

A. a + b; **B.** a + c; **C.** a + b + c + e; **D.** d + e;
E. a + b + c + d + e.

72. Piața muncii în care există o singură firmă care angajează lucrători de o anumită categorie este de:

- a) monopol;
- b) monopson;

- c) oligopol;
- d) concurență perfectă;
- e) concurență monopolistică.

73. Agentul economic întreprinzător:

- a) primește un salariu pentru munca sa de conducere;
 - b) poate participa cu capital la activitatea economică;
 - c) poate împrumuta capital;
 - d) nu poate participa la o activitate ca posesor al pământului;
 - e) nu poate fi deținătorul tuturor factorilor de producție.
- A.** a + c; **B.** a + b + d; **C.** a + c + d + e; **D.** a + b + c;
E. d + e.

74. Profitul anual scade atunci când:

- a) crește numărul de rotații ale capitalului;
 - b) scade numărul de rotații ale capitalului;
 - c) crește durata unei rotații;
 - d) scade durata unei rotații;
 - e) cresc prețurile mărfurilor comercializate.
- A.** a + d + e; **B.** b + c + e; **C.** e; **D.** a + d; **E.** b + c.

75. Alegeți varianta falsă:

- a) Profit = cost + preț;
- b) Profit total = Volumul producției * Profit unitar;
- c) Venituri = Cost + Profit;
- d) Venit = Preț * Cantitate;
- e) Venituri = Încasări.

76. Rata consumului:

- a) este subunitară;
 - b) arată ponderea cheltuielilor pentru consum în totalul venitului;
 - c) este mai mare decât înclinația marginală spre consum;
 - d) evidențiază evoluția consumului după necesitățile vitale;
 - e) exprimă variația consumului raportată la variația venitului.
- A.** a + b + c; **B.** a + b; **C.** a + d + e; **D.** a + b + c + d + e;
E. c + d.

77. Alegeți varianta corectă:
- a) investiția netă este mai mare decât cea brută;
 - b) la nivelul unei țări, economiile coincid cu investițiile nete;
 - c) rata consumului crește dacă consumul scade mai mult decât scade venitul;
 - d) veniturile sunt o parte a economiilor;
 - e) multiplicatorul investițiilor este subunitar.
78. Alegeți varianta care poate fi corectă:
- a) $PGB < PIB$;
 - b) $PNN > PNB$;
 - c) $PNB = PIB$;
 - d) $PIB < PNB$;
 - e) $PNB < PIN$.
- A.** c + d + e; **B.** a + b; **C.** c; **D.** a + d; **E.** b + c + e.
79. Investițiile:
- a) pot genera noi locuri de muncă;
 - b) sunt o parte a veniturilor;
 - c) pot duce la sporirea ofertei de bunuri și servicii;
 - d) provoacă o creștere a venitului în economie;
 - e) sunt destinate formării capitalului.
- A.** a + c; **B.** a + b + c; **C.** a + b + c + d; **D.** d + e; **E.** a + b + c + d + e.
80. Valoarea bunurilor și serviciilor produse și consumate în scopul producerii de noi bunuri și servicii reprezintă:
- a) consum intermediar;
 - b) investiție netă;
 - c) investiție brută;
 - d) amortizare;
 - e) PGB.
81. Indicatorii macroeconomici se pot exprima:
- a) numai fizic;
 - b) numai valoric;

- c) atât fizic cât și valoric;
- d) în funcție de opțiunea majorității agenților economici;
- e) nu se poate preciza.

82. Sunt forme ale eficienței economice:

- a) rentabilitatea și rata consumului;
- b) înclinația marginală spre consum și profitul;
- c) venitul și costul;
- d) rentabilitatea și productivitatea;
- e) productivitatea și multiplicatorul investițiilor.

83. Alegeți raportul care determină cea mai mare eficiență economică:

- a) venituri mai mari în condițiile aceluiași consum de factori de producție;
- b) aceleași venituri generate de un consum mai mic de factori de producție;
- c) venituri mai mari în condițiile unui consum mai mic de factori de producție;
- d) aceleași venituri generate de același consum de factori de producție.
- e) a, c.

84. Echilibrul economic:

- a) este starea economiei pe termen lung;
- b) se manifestă ca tendință prin situații de dezechilibru;
- c) apare sub forma stărilor de absorbție și presiune;
- d) se manifestă numai pe piața cu concurență monopolistică;
- e) există în economiile moderne în orice domeniu.

85. Oferta reală de bani:

- a) este dată de produsul MV;
- b) este dată de produsul PT;
- c) poate fi mai mare decât cererea de monedă;
- d) poate fi mai mică decât cererea de monedă;
- e) poate coincide cu cererea de monedă.

A. a + c + d + e; **B.** b + c + d + e; **C.** a; **D.** b; **E.** c + d + e.

86. Atunci când cifra de afaceri coincide cu volumul costurilor efectuate pentru obținerea ei, agentul economic înregistrează:
- a) pierderi;
 - b) profit total zero;
 - c) venituri totale nule;
 - d) profit normal;
 - e) pragul minim al rentabilității;
- A.** a + b; **B.** e; **C.** d + e; **D.** c + d + e; **E.** c + d.
87. Șomajul poate fi combătut prin:
- a) creșterea duratei săptămânale a muncii;
 - b) creșterea vârstei de pensionare;
 - c) adoptarea de programe de lucru cu timp redus;
 - d) repatrierea imigranților;
 - e) c, d.
88. Șomajul conjunctural:
- a) este cauzat de modificarea structurii economiei;
 - b) este determinat de crize economice repetate;
 - c) apare ca urmare a înlocuirii vechilor tehnici;
 - d) poate fi resorbit în timp scurt;
 - e) b, d.
89. Rata șomajului se poate determina:
- a) numai prin raportul șomeri la populația totală a țării;
 - b) prin raportul șomeri la populația ocupată;
 - c) numai prin raportul șomeri la populația inactivă;
 - d) număr șomeri raportat la diferența dintre populația totală și populația inactivă.
 - e) b, d.
90. Șomajul care apare atunci când persoanele active disponibile nu pot să se angajeze pentru că există un nivel ridicat al salariilor impus prin negocieri colective este:
- a) parțial;
 - b) involuntar;

- c) structural;
- d) tehnologic;
- e) voluntar.

91. Inflația nu se manifestă:

- a) prin creșterea generalizată a prețurilor;
- b) prin creșterea puterii de cumpărare a monedei;
- c) în proporții deiferite în toate economiile;
- d) ca fenomen macroeconomic;
- e) a + c.

92. Contribuie la diminuarea masei monetare:

- a) creșterea ratei dobânzii creditelor acordate de bănci;
- b) dezvoltarea producției de noi bunuri economice;
- c) dezvoltarea activității productive în scopul creșterii ofertei de bunuri;
- d) indexarea salariilor și pensiilor;
- e) a, b.

93. Sunt cauze ale inflației:

- a) creșterea excesivă a creditului;
 - b) reducerea costurilor;
 - c) creșterea producției de bunuri și servicii;
 - d) creșterea salariilor.
- A.** a; **B.** a + c + d; **C.** a + d; **D.** b + d; **E.** a + b + c + d.

94. Varianta corectă este:

- a) inflația se măsoară numai cu ajutorul indicelui general al prețurilor;
 - b) puterea de cumpărare a banilor este invers proporțională cu nivelul prețurilor;
 - c) inflația este un dezechilibru economic;
 - d) inflația afectează direct sau indirect întreaga societate;
 - e) "înghețarea" salariilor înseamnă indexarea lor proporțional cu rata inflației.
- A.** a + b + e; **B.** a + c; **C.** b + c; **D.** b + c + d; **E.** a + b + c.

95. Între măsurile de combatere a inflației, este cel mai greu de realizat:
- indexarea salariilor;
 - acordarea de compensații;
 - dezvoltarea producției de bunuri și servicii;
 - creșterea ratei dobânzii creditelor acordate de bănci;
 - creșterea dobânzilor plătite pentru economiile păstrate la instituțiile financiare.
96. Rata dobânzii și masa bănească sunt instrumente ale politicii:
- cheltuielilor publice;
 - fiscale;
 - monetare și de credit;
 - bugetare;
 - b, c.
97. Perioada de la începutul unei contracții a activității economice până la următoarea definește:
- ciclicitatea în economie;
 - ciclul economic;
 - starea de boom;
 - starea de recesiune;
 - starea de depresiune.
98. Stările unui ciclu economic complet sunt:
- criza și reluarea creșterii economice;
 - depresiunea și expansiunea;
 - criza și expansiunea;
 - depresiunea și reluarea creșterii economice;
 - recesiunea și boomul.
99. În perioada de boom economic:
- se majorează cheltuielile publice;
 - se reduce rata dobânzii;
 - crește volumul creditelor acordate;
 - se mărește fiscalitatea;
 - sunt stimulate investițiile;

100. Statul:

- a) plătește salarii;
- b) încasează impozite;
- c) acordă ajutoare;
- d) consumă bunuri și servicii;
- e) acordă subvenții.

A. b + c; **B.** b + c + e; **C.** b + d + e; **D.** a + d + e;
E. a + b + c + d + e.

101. Statul nu intervine în economie prin:

- a) împrumuturi interne;
- b) împrumuturi externe;
- c) emisiune monetară obligatorie în condiții de inflație;
- d) acordare de subvenții;
- e) controlul tuturor prețurilor;

A. a + c; **B.** b + c; **C.** a + b + c; **D.** a + d + e; **E.** c + e.

102. Împrumuturile făcute pentru acoperirea deficitului bugetar:

- a) reprezintă datoria publică;
- b) pot fi numai interne;
- c) nu pot fi externe;
- d) sunt întotdeauna nerambursabile.

103. Programarea macroeconomică:

- a) se realizează sub formă de recomandări pentru agenții economici;
- b) nu se poate face la nivel regional;
- c) are aceleași rezultate în orice economie;
- d) se concretizează în programe obligatorii pentru agenții economici.

104. Statul este:

- a) subiect de proprietate;
- b) titular unic de emisiune monetară;
- c) subiect al cererii totale de monedă;
- d) finanțator al tuturor investițiilor;
- e) a, b.

105. Boom-ul ca fază a ciclului economic, se caracterizează prin etapele:
- a) reluarea creșterii economice;
 - b) expansiunea;
 - c) dezvoltarea intensivă;
 - d) inovarea;
 - e) depresiunea.
- A.** a + b; **B.** a + b + c; **C.** b + c + d; **D.** a + d + e; **E.** a + d.
106. Economia mondială a apărut ca urmare a:
- a) formării statelor independente;
 - b) apariția monedelor de cont;
 - c) manifestării diviziunii internaționale a muncii;
 - d) apariției schimbului;
 - e) apariției monedelor convertibile.
- A.** a; **B.** a + c; **C.** b + d + e; **D.** c + d; **E.** a + b + c + d + e.
107. Alegeți varianta corectă:
- a) comerțul internațional constă în ansamblul relațiilor de export și import;
 - b) piața internațională a capitalurilor se caracterizează prin operații cu titluri de valoare;
 - c) piața mondială a muncii reprezintă forma principală a pieței mondiale;
 - d) piața internațională a schimburilor valutare este o formă a pieței mondiale;
 - e) a, d.
108. Deficitul balanței comerciale este eliminat:
- a) numai prin rezerve valutare proprii;
 - b) numai prin credite externe;
 - c) anual sau cumulativ pe câțiva ani;
 - d) prin trecerea la convertibilitatea monedei naționale;
 - e) a, c.

109. Impozitele percepute asupra mărfurilor supuse importului:
- a) se numesc accize;
 - b) reprezintă taxele vamale;
 - c) nu intră în determinarea cursului de revenire la import;
 - d) sunt aceleași pentru toate produsele;
 - e) b, c.
110. Reprezintă măsuri netarifare:
- a) taxele vamale;
 - b) exigențele de calitate;
 - c) plafoanele cantitative;
 - d) impozitele percepute la mărfurile importate;
 - e) b, c.
111. Operațiile pe piața schimburilor valutare se derulează prin intermediul:
- a) burselor de valori;
 - b) societăților pe acțiuni;
 - c) brokerilor;
 - d) băncilor;
 - e) caselor de brokeraj.
112. În legătură cu piața schimburilor valutare:
- a) finalizarea operațiilor se face prin transfer telegrafic;
 - b) operațiile pot fi și speculative;
 - c) sumele utilizate sunt mai ales depozite bancare;
 - d) băncile nu pot acționa pe cont propriu;
 - e) banii numerar au un rol nesemnificativ.
113. Pe piața schimburilor valutare:
- a) cursul de cumpărare este mai mic decât cel de vânzare;
 - b) cursul la termen este mai mic decât cel la vedere;
 - c) diferența dintre cursul de vânzare și cel de cumpărare revine băncii;
 - d) cursul nu reflectă dinamica cererii și ofertei de valute;
 - e) a, d.

114. Cheltuielile statului și renunțările populației în scopul realizării reformei economice reprezintă:
- a) protecția socială;
 - b) costurile sociale;
 - c) deficitul bugetului de stat;
 - d) un factor care afectează bunăstarea populației;
 - e) protecția socială cu caracter general;
- A.** e; **B.** a + d; **C.** d + e; **D.** b + d; **E.** c + d.
115. Sunt restricții ale participării României la relațiile economice internaționale:
- a) caracterul energo intensiv al producției industriale;
 - b) satisfacerea slabă a cererii pe piața internă;
 - c) uzura morală avansată a capitalului tehnic;
 - d) competitivitatea scăzută a produselor;
 - e) cadrul juridic insuficient cerințelor de reglementare.
- A.** a + b; **B.** b + c; **C.** a + c + d; **D.** a + b + d + e; **E.** a + b + c + d + e.
116. Integrarea în structurile europene reprezintă pentru România:
- a) obiectivul fundamental al relațiilor economice externe;
 - b) calea pentru stabilitatea economică;
 - c) mijlocul de asigurare a integrității naționale;
 - d) a, b;
 - e) a, b, c.
117. Procesul integrării efective constă în:
- a) aderarea la structurile europene;
 - b) adaptarea economiei la situațiile specifice țărilor deja integrate;
 - c) asigurarea complementarității între economii;
 - d) b, c;
 - e) a, b.

118. Acțiunile întreprinse pentru depășirea crizei alimentare:
- a) au caracter strict național;
 - b) au caracter numai internațional;
 - c) pot viza reducerea pierderilor de teren arabil;
 - d) urmăresc să asigure creșterea producției agricole mai mică decât sporirea populației;
 - e) a, c.

119. Criza în relațiile om-natură este generată de:

- a) dezvoltarea activităților umane;
 - b) creșterea producției militare;
 - c) dezvoltarea științei și tehnicii;
 - d) exploatarea intensivă a resurselor naturale;
 - e) creșterea nivelului de civilizație.
- A.** a + b + c; **B.** a + b + c + d + e; **C.** c + d; **D.** b + d + e;
E. a + c + e.

120. Taxele vamale:

- a) se mai numesc măsuri netarifare;
 - b) sunt un fel de impozite;
 - c) se percep asupra măsurilor care fac obiectul comerțului exterior;
 - d) apar sub formă de cote procentuale diferențiate pe grupe de mărfuri;
 - e) apar sub formă de plafoane cantitative și exigențe de calitate.
- A.** a + b + c; **B.** b + c + d; **C.** a + c + e; **D.** b + d + e;
E. b + d.

Partea V .

RELAȚII ȘI CORELAȚII

ECUAȚII ȘI RELAȚII

$$1) \quad M = M_n + M_s$$

$$2) \quad m = \frac{1}{r}$$

$$3) \quad CT = CF + CV$$

$$4) \quad CTM = \frac{CT}{Q}$$

$$5) \quad CTM = CFM + CVM$$

$$6) \quad CFM = \frac{CF}{Q}$$

$$7) \quad CVM = \frac{CV}{Q}$$

$$8) \quad CT = C_{mat} + C_{sal}$$

$$9) \quad C_{mat} = A + K_c$$

$$10) \quad A = \frac{V}{D}$$

$$11) \quad C_a = \frac{A}{V} \cdot 100$$

$$12) \quad CF = CF_{mat} + CF_{sal}$$

$$13) \quad CV = CV_{mat} + CV_{sal}$$

$$14) \quad C_{mat} = CF_{mat} + CV_{mat}$$

$$15) \quad C_{sal} = CF_{sal} + CV_{sal}$$

- 16) $\Delta CT = \Delta CV$
- 17) $C.A. = V = P \bullet Q$
- 18) $C.A. = CT + P_r$
- 19) $P_r = P_r/buc \cdot Q$
- 20) $P_r/buc = P - CTM$
- 21) $C_m = \frac{\Delta CT}{\Delta Q} = \frac{\Delta CV}{\Delta Q}$
- 22) $R_{ms} = \frac{\Delta x}{\Delta y} = \frac{W_{my}}{W_{mx}}$
- 23) $W_{m_L} = \frac{\Delta Q}{\Delta L}$
- 24) $W_{m_K} = \frac{\Delta Q}{\Delta K}$
- 25) $W_{m_P} = \frac{\Delta Q}{\Delta P}$
- 26) $W_{m_t} = \frac{\Delta Q}{\Delta L + \Delta K + \Delta P}$
- 27) $W_L = \frac{Q}{L}$
- 28) $W_K = \frac{Q}{K}$
- 29) $W_P = \frac{Q}{P}$
- 30) $W_t = \frac{Q}{L + K + P}$
- 31) $\frac{UM_A}{P_A} = \frac{UM_B}{P_B}$

$$32) \quad U_m = U_{t_{r-1}} - U_t$$

$$33) \quad U_t = \Sigma U_m$$

$$34) \quad r_{prC1} = \frac{P_t}{CT} \cdot 100$$

$$35) \quad r_{prK} = \frac{P_r}{K} \cdot 100$$

$$36) \quad r_{prCA} = \frac{P_r}{CA} \cdot 100$$

$$37) \quad d = \frac{D}{C} \cdot 100$$

$$38) \quad Pr_b = Cb = D\hat{i} - Dp$$

$$39) \quad S_t = S_0(1 + d)^n$$

$$40) \quad Dc = S_t - S_0$$

$$41) \quad SR = \frac{SN}{P}$$

$$42) \quad I_{SR} = \frac{SR_1}{SR_0} \cdot 100$$

$$43) \quad CT = C_{exp} + C_{imp}$$

$$44) \quad PGB = PIB + Ci$$

$$45) \quad PIB = PIN + A$$

$$46) \quad PNB = PNN + A$$

$$47) \quad IB = IN + A$$

$$48) \quad PIB = C_p + C_s + I_p$$

$$49) \quad PIN = C_p + C_s + I_N$$

$$50) \quad PNB = PIB + VANS - VASN$$

$$51) \quad V_n = C + I$$

$$52) \quad DV_n = DC + DS$$

$$53) \quad S = I_N$$

- 54) $s' = \frac{\Delta S}{\Delta V}$
- 55) $c' = \frac{\Delta C}{\Delta V}$
- 56) $c' + s' = 1$
- 57) $c = \frac{C}{V}$
- 58) $s = \frac{S}{V}$
- 59) $k = \frac{1}{s'}$
- 60) $k = \frac{\Delta V}{\Delta I}$
- 61) $c + s = 1$
- 62) $M \bullet V_r = P \bullet Y$
- 63) $R_s = \frac{S}{P_o} \bullet 100$
- 64) $C = O$
- 65) $r_{prCT} \geq d$
- 66) $CT \rightarrow \min$
- 67) $CTM \uparrow \downarrow ct.$
- 68) $I_w > I_{SN}$
- 69) $Pr = \max \Rightarrow V_m = C_m$
- 70) $VT = V_m$ când $Q = 1$
- 71) $C_m = \langle \rangle CTM$

LEGENDĂ

- M = masa monetară;
 M_n = moneda numerar;
 M_s = moneda scripturală;
 m = multiplicatorul creditului;
 n = rata de rezervă obligatorie a băncilor;
 CT = costul total;
 CF = costul fix;
 CV = costul variabil;
 Q = producția;
 CTM = costul total mediu;
 CFM = costul fix mediu;
 CVM = costul variabil mediu;
 C_{mat} = cheltuieli materiale;
 C_{sal} = cheltuieli salariale;
 A = amortizarea;
 K_c = cheltuieli cu capital circulant;
 V = valoarea capitalului fix;
 D = durata de folosire a capitalului (ani);
 C_a = cota de amortizare;
 CF_{mat} = cheltuieli fixe materiale;
 CF_{sal} = cheltuieli fixe salariale;
 CV_{mat} = cheltuieli variabile materiale;
 CV_{sal} = cheltuieli variabile salariale;
 ΔCT = variația costului total;
 ΔCV = variația costului variabil;
 $C.A.$ = cifra de afaceri;
 V = veniturile firmei;
 P = prețul de vânzare a bunului;
 P_r = profit (supraprofit) produs;

P_r /buc = profitul unitar;
 ΔQ = variația producției;
 Rm_s = rata marginală de substituție;
 Δx = variația factorului care substituie;
 Δy = variația factorului substituit;
 Wm_x = productivitatea marginală a factorului care substituie;
 Wm_y = productivitatea marginală a factorului substituit;
 Wm_L = productivitatea marginală a muncii;
 Wm_K = productivitatea marginală a capitalului;
 Wm_p = productivitatea marginală a pământului;
 Wm_t = productivitatea marginală agregată (totală);
 ΔL = variația factorului muncă;
 ΔK = variația factorului capital;
 ΔP = variația factorului pământ (natura);
 W_L = productivitatea medie a muncii;
 W_K = productivitatea medie a capitalului;
 W_P = productivitatea medie a pământului;
 W_t = productivitatea medie agregată;
UMA = utilitatea marginală a bunului A;
d = rata dobânzii;
D = dobânda absolută;
C = creditul;
 Pr_b = profitul brut;
Cb = câștigul brut;
Dî = dobânda absolută încasată;
Dp = dobânda absolută plătită;
 S_f = suma finală;
 S_0 = suma inițială;
n = numărul de ani;
Dc = dobânda compusă;
SR = salariul real;
SN = salariul nominal;
 I_{SR} = indicele salariului real;
 SR_1 = salariul real în perioada curentă;

SR_{11} = salariul real în perioada de bază;
 C_{exp} = cost explicit;
 C_{imp} = cost implicit;
 PGB = produs global brut;
 PIB = produs intern brut;
 C_i = consum intermediar;
 PIN = produs intern net;
 PNN = produs național net;
 I_B = investiția brută;
 I_N = investiția netă;
 C_P = consum personal de bunuri și servicii;
 C_S = consum de stat de bunuri și servicii;
 VANS = veniturile agenților naționali ce își desfășoară activitatea în străinătate;
 VASN = veniturile agenților străini ce își desfășoară activitatea în țară;
 V_n = venit național;
 C = consum;
 I = investiții;
 ΔV_n = variația venitului național;
 ΔC = variația consumului;
 ΔS = variația economiilor;
 S = economiile;
 s' = înclinația marginală spre economii;
 c' = înclinația marginală spre consum;
 c = rata consumului;
 s = rata economiilor;
 k = multiplicatorul investițiilor;
 V_r = viteza de rotație a banilor;
 Y = volumul bunurilor;
 R_s = rata șomajului;
 $\$$ = număr șomeri;
 P_o = populația ocupată;
 C = cererea;
 O = oferta.

Cuvânt final

Economia este o știință fascinantă care, atunci când este înțeleasă devine o tentație pentru noi căutări. În ampla arie de lucrări economice fiecare își descoperă o parte din gânduri și i se dezvăluie altele într-o altă abordare. Satisfacția înțelegerii economice nu este mică atunci când se desprind și corelații între diverse aspecte supuse analizei și nici atunci când, chiar fără soluții, un fenomen sau dezechilibru își dezvăluie manifestările.

Într-o permanentă dinamică, economia faptică este sursă pentru dezvoltarea acestei științe fascinante, care pe mulți iubitori i-a făcut să-i dedice o viață întreagă de căutări și răspunsuri.

Citind acest mic suport economic “Elemente de micro și macroeconomie”, poate că se vor descoperi fundamentele acestei științe de către cei dornici și, fascinați de informația economică, vor fi noi căutători și piloni ai dezvoltării sale, parcă orientați de o “mână invizibilă”, care de această dată nu este jocul pieței, ci mirajul economic.

Bibliografie

- * * * *The Dictionary of Modern Economics*, General Edition, David W. Pearce, Macmillan Reference Books, 1981.
- * * * *Dicționar de economie*, Ediția a II-a, Editura Economica, 2001.
- ANGELESCU, CORALIA; STĂNESCU, ILEANA, *Economie politică – elemente fundamentale*, Editura Oscar Print, 1999.
- APGAR, W.; BROWN, JAMES, *Microeconomics and Public Policy*, Scott, Foreman and Company, 1987.
- ATKINSON, LOYD, *Economics*, Richard D. Irving Inc., Homewood, Illinois, 1982.
- BABĂIȚĂ, ILIE; DUȚU, ALEXANDRA, *Piete și prețuri*, Editura de Vest, Timișoara, 1995.
- BARRE, RAYMOND, *Économie politique*, P.U.F., Paris, 1970.
- BEGG, DAVID, FISCHER, STANLEY, DORNBUSCH, RUDIGER, *Economics*, McGraw-Hill Book Company, London, 1994.
- BRAN, PAUL, *Economia valorii*, Editura Economică, București, 1995.
- CIUCUR, D., GAVRILĂ, ILIE, POPESCU, C-TIN, *Economie – Manual Universitar*, Editura Economica, 1999.
- CORNESCU, VIOREL (COORD), *Economie, Manual pentru clasa X, XI*, Editura ALL, București, 2000.

- CORNESCU, VIOREL; BUCUR, ION; CRETOIU, GHEORGHE, *Economie*, Editura Actami, București, 2002.
- CRAVEN, JOHN, *Introduction to economics*, Basil Blackwell, 1984.
- DIDIER, MICHEL, *Economia: regulile locului*, Editura Humanitas, București, 1994.
- DOBROTĂ, NIȚĂ (coord.), *ABC-ul economiei de piață modernă*, Casa de Editură și Presă „Viața Românească”, București, 1991.
- DODROTĂ, NIȚĂ (coord.), *Economia politică*, Editura Economică, București, 1997.
- FLAUZAT, DENISE, *Economie contemporaine*, P:U:F., Paris, 1992.
- G. FROIS, ABRAHAM, *Economie politică*, Editura Humanitas, București, 1994.
- GALBRAITH, JOHN, *Știința economică și interesul public*, Editura politică, București, 1982.
- GEORGESCU ROEGEN, N., *Legea entropiei și procesul economic*, Editura politică, București, 1979.
- GHIȚĂ, TĂNASE, PAUL (coord), *Economie, Manual pentru clasa XI*, Editura Economică, București, 2002.
- HAYNE, PAUL, *Modelul economic de gândire – Merșul economiei de piață libere*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1991.
- IANCU, AUREL, *Tratat de economie*, vol. 1 și vol. 3, Editura Economică, București, 1992, 1993.
- LIPSEY, RICHARD G., CHRISTAL, ALEC, *Economie pozitivă*, Editura Economică, București, 1999.
- MAGDALENA PLATIS, *Să învățăm economia în 25 de lecții*, Editura Expert, București, 1999.

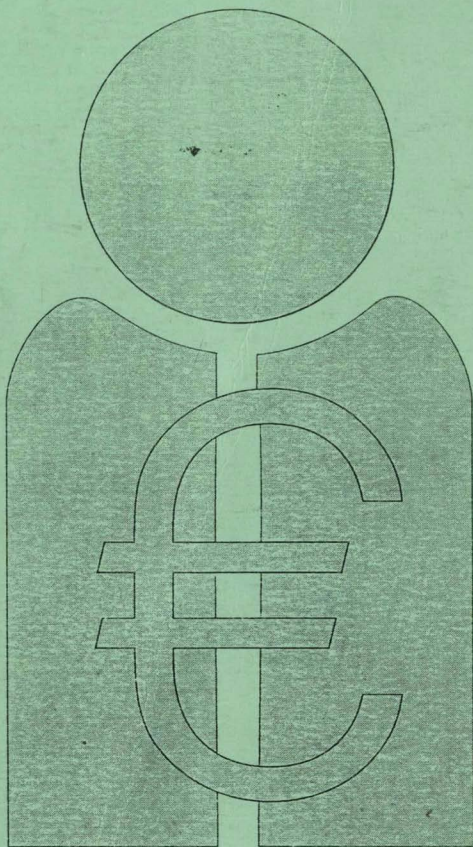
- MARSHALL, ALFRED, *Principles of Economics*, McMillan Press, London, 1920.
- POPA, IOAN, Bursa, vol. I și II, Editura Adevărul S.A., București, 1993.
- PRAHOVEANU, EUGEN, *Economie politică*, Editura Eficient, București, 1996.
- ROBINSON, JOAN; EATWELL, JOHN, *An introduction to modern economics*, McGraw-Hill Book Company, 1985.
- TOFLER, ALVIN, *Al treilea val*, Editura politică, București, 1983.
- WAND, ROGER, *Microeconomics*, Fifth Edition, Harper Collins, Publishers, 1992.
- WOANNACOTT, PAUL; WONNACOTT, RONALD, *Economics*, McGraw-Hill Book Company, New – Zork, 1986.

VERIFICAT
2007

~~VERIFICAT
2017~~

VERIFICAT
2017

*Tiparul s-a executat sub cda 993/2002.
la Tipografia Editurii Universității din București*

ISBN 973-575-715-X

Lei 98000